

లోపలి పేజీలలో...

- ◆ ఖరీఫ్ పంటల కోసం భూసార యాజమాన్య పద్ధతులు
- ◆ వడిసి పట్టిన వాన నీటితో వ్యవసాయం
- ◆ ఏటిగడ్డ కిష్టాపూర్ గ్రామ ప్రజలకు అండగా నిలబడదాం.
- ◆ విత్తన శుద్ధిలో సాంప్రదాయ పద్ధతులు
- ◆ సేంద్రియ పద్ధతులలో టమాట సాగు
- ◆ 'రూఫ్ లన్నీ గార్డెన్ లతో నిండితే - భారతదేశం భాగ్య విధాత'

తొలకలి

సుస్థిర వ్యవసాయ మాస పత్రిక

సంపుటి: 5 సంచిక: 1 హైదరాబాద్ జూన్ 2016 పేజీలు: 40 వెల: రూ. 20/-

రసాయన ఎరువుల వినియోగం మన భూముల్లో జీవం లేకుండా చేస్తున్నది. సేంద్రియ ఎరువుల వినియోగంతో సాగు భూముల సారాన్ని పునరుద్ధరించుకుందాం. చెట్లు, పశువులు మన భూములకు నేస్తాలు. మన పల్లెలకు కూడా ప్రాణం పోస్తాయి.

భారీ సాగునీటి ప్రాజెక్టులు పర్యావరణానికి హానిచేస్తాయి - ప్రజల్ని నిర్వాసితుల్ని చేస్తాయి. భారీ విద్యుత్ వినియోగంతో నడిచే ఎత్తి పోతల ప్రాజెక్టులు ఏ మాత్రమూ సుస్థిరమైనవి కావు. పాలం స్థాయిలోనే, గ్రామ స్థాయిలోనే వర్షపు నీటిని సంరక్షించుకుందాం. వర్షపు నీటి సంరక్షణ కోసం రైతుల పొలాలలో పెట్టుబడులు పెట్టాలని ప్రభుత్వాన్ని డిమాండ్ చేద్దాం.

సహజ ఆహారం, సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం మరియు నైసర్గిక్ సీడ్ ప్రొడ్యూసర్ కంపనీ సంయుక్తంగా 2016 ఖరీఫ్ కాలానికి అనుకూలమైన సేంద్రియ విత్తనాలను అందుబాటులోకి తెచ్చాయి. విత్తనాల కొరకు క్రింద ఇవ్వబడిన కావలసిన విత్తనాల కొరకు మీ వివరాలు మరియు చిరునామాతో క్రింద ఇచ్చిన చిరునామాను, ఫోన్ నెంబర్ను సంప్రదించగలరు. అందుబాటులో వున్న విత్తనాల పట్టిక జతపర్చబడినది.

2016 ఖరీఫ్ కి అందుబాటులో వుండే విత్తనాలు

వరి

క్ర.సం.	రకం పేరు	బ్యాగు పరిమాణం	రకం	ధర	వివరణ
1.	బి.పి.టి.-5204	25 కిలోల సంచి	టిఎల్	750/-	ఖరీఫ్ 150 రోజులు
2.	హెచ్.యం.టి	25 కిలోల సంచి	టిఎల్	750/-	సువాసన కలిగి వుండి 120 రోజుల పంట
3.	చిట్టి ముత్యాలు	2 కిలోలు	పాత రకం	180/-	సువాసన కలిగి వుండి 100 రోజుల పంట.
4.	నల్ల వడ్లు	1 కిలో	పాత రకం	90/-	పాత రకం నల్ల వడ్లు
5.	ఖుద్రత్-5	2 కిలోలు	రైతు ఎంపిక	220/-	

పత్తి

1	సూరజ్	1 కిలో సంచి	రకం	350/-	అధిక సాంద్రత సాగుకు అనుకూలమైనది.
---	-------	-------------	-----	-------	----------------------------------

కూరగాయలు

1	టమాట	విడి విత్తనాలు	చెర్రి టమాటో	-	ఇంటిపంట సాగుకు అనుకూలం
2	గుమ్మడి		రకము	-	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం
3	సొరకాయ	పొడవు రకం	రకము	-	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం
4	కాకరకాయ	చిన్న రకం	రకము	-	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం
5	ఆకుకూరలు	అన్ని రకాలు	రకము	-	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం
6	చిక్కుడు	దేశీ రకాలు	రకము	350/-కిలో	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం
7	బెండ	ఐఐహెచ్ఆర్	రకము	600/-కిలో	ఇంటిపంటతో పాటు వాణిజ్య పంటల సాగుకు అనుకూలం

ఇతర విత్తనాలు

1	సోయా	జె.ఎస్ 335	రకము		సేంద్రియ సాగుకు అదిలాబాద్, విదర్భలలో అనుకూలం
2	గోధుమ	కె-9	రకము		సేంద్రియ రబీ సాగుకు అనుకూలం
3	శనగ		రకము		సేంద్రియ రబీ సాగుకు అనుకూలం

ఇంటి పంటకు వుపయోగించే సాంప్రదాయ అన్ని రకాల కూరగాయల విత్తనాలు అందుబాటులో వున్నాయి.

ఇతర పని ముట్లు, జీవ రసాయనాలు అందుబాటులో వున్నాయి.

Payment to be made as voluntary contribution equivalent to the total value of seeds
account by Cheque/demand draft in favor of

SAHAJA AHARAM PRODUCER COMPANY LIMITED

Account No. 34671804620

IFSC CODE: SBIN0007112

Branch Code: 7112

State bank of India (SBI), Lalaguda Branch, Lalaguda, Tarnaka, Secunderabad, Telangana

Office: 12-13-445, Street No. 1, Tarnaka, Secunderabad-500 017 Ph: 040-27017735,

e-mail: csa@csa-india.org

Contact Person: Dr. G. Rajashekar, Ph: 80002945368, e-mail: rajashekar@csa-india.org

తొలకరి

జూన్ 2016

సంపుటి : 5 సంచిక : 1

నెం. 20/

సంపాదకులు

డా॥ జి.వి.రామాంజనేయులు

సహ సంపాదకులు

కన్నెగంటి రవి

ఫోన్: 9912928422

ravi@csa-india.org

సంపాదక వర్గం

డా॥ టి.ఎ.వి.ఎస్. రఘునాథ్

జి. చంద్రశేఖర్

డా॥ జి. రాజశేఖర్

పబ్లిషర్ & ప్రింటర్

ఎం. లీలా ప్రసాద్

ముద్రణ

నవ్య ప్రింటర్స్, హైదరాబాద్.

వివరాలకు

ఎడిటర్, తొలకరి

12-13-445, వీధి నెం. 1,

తార్లూక, సికింద్రాబాద్ - 500 017

ఫోన్: 040-27014302 / 7735

www.tolakari.com

లోపలి పేజీల్లో

1. సంపాదకీయం ..... కె. రవి 4
2. ఖరీఫ్ పంటల కోసం భూసార యాజమాన్యం ..... జి. చంద్రశేఖర్ 6
3. నీతీ ఆయోగ్ నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన నమూనా కౌలు చట్టంపై.....
రైతు స్వరాజ్య వేదిక అభిప్రాయాలు 11
4. వడిసి పట్టిన వాన నీటితో వ్యవసాయం ..... డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు 15
5. భూసేకరణకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న ఏటిగడ్డ కిష్టాపూర్ ప్రజలకు అండగా నిలబడదాం19
6. తొలకరిలో టమాట సాగు ..... డా॥ కె. రాధారాణి, 20
7. "అభివృద్ధి" పేరుతో బలవంతపు భూ సేకరణ ఆపాలి 23
8. విత్తనాలలో... జన్మ స్వచ్ఛతను కాపాడే పద్ధతులు ..... డా॥ జి. రాజశేఖర్ 27
9. వివిధ పంటలలో విత్తన శుద్ధి ..... సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం 30
12. 'రూఫ్‌లన్నీ గార్డెన్‌లతో నిండితే భారతదేశం భాగ్యవిధాత' ..... డి.వి.రామకృష్ణ రావు 31
13. బాబు - దళిత ..... రవి కుమార్ 35
13. ఉత్సాహంగా సాగిన గిరి సహకార సంఘం మహాసభ ..... చక్రధర్ 38

'మట్టి అద్భుత పదార్థం

ఆకుపచ్చని లోకాన్ని తనలో నుంచి

ఆవిష్కరించింది మట్టి'

'బతుకును బతికించే

నిలబెట్టే కదిలించే

కీలక మూలకం మట్టి'

'ప్రపంచమంతా మట్టిమీదే

కాదంటే మట్టి మనిషిమీదే నిలబడేది'

'మట్టిని నమ్ముకున్న బతుకు

మట్టిలోనే పాలి అయినప్పుడు

అది తప్పకుండా హత్య

చేసిందెవరనే నేను ప్రశ్నిస్తాను'

కుటుంబ ఆహార భద్రత, ఆరోగ్య భద్రత కనుగుణంగా

సన్న, చిన్న, మధ్య తరగతి రైతులు పంటల ప్రణాళిక రూపొందించుకోవాలి

గత 2 సంవత్సరాలుగా వర్షాభావ పరిస్థితులు, కరువు, వడగండ్ల వానలు, అకాల వర్షాలు, వడ గాలులు, పిడుగులు లాంటి ప్రకృతి వైపరీత్యాలతో తెలంగాణా, ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయదారులు, గ్రామీణ ప్రజలు ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యారు. పంటలు నష్టపోయి అప్పుల పాలయ్యారు. ప్రభుత్వాలు సకాలంలో కరువు మండలాలు ప్రకటించకపోవడం వల్ల, ఇన్ ఫుట్ సబ్సిడీ కూడా అందలేదు. రుణమాఫీ సక్రమంగా అమలు కాకపోవడం వల్ల బ్యాంకుల నుండి పంట రుణాల పంపిణీ అస్తవ్యస్తమై, పంటల బీమా కూడా రైతులను ఆదుకోలేక పోయింది. ఒక మేరకు పప్పు ధాన్యాలకు తప్ప, మిగిలిన పంటలకు లాభసాటి ధరలు రైతులకు దక్కలేదు. చాలా సందర్భాలలో కనీస మద్దతు ధరలు కూడా అందలేదు.

2016 ఖరీఫ్ ముంగిట్లో కొచ్చేసింది. గత 2 సంవత్సరాలకు భిన్నంగా ఈ తొలకరిలో వర్షాలు సకాలంలోనే ప్రారంభమవుతాయనీ, జూన్, జులై నెలలలో సాధారణ వర్షపాతం నమోదైనా, ఆగస్టు, సెప్టెంబర్ నెలలలో అధిక వర్షాలు కురిసే అవకాశం వుందని వాతావరణ సంస్థలు ప్రకటిస్తున్నాయి. ఇవి రైతులలో చాలా ఆశలను రేకెత్తిస్తున్నాయి. మంచి వర్షాలు పడి, మంచి పంటలు పండితే తమ కష్టాలు తీరిపోతాయని రైతుల కనీస కోర్కె.

సకాలంలో తక్కువ ధరలకు, నాణ్యమైన విత్తనాలు అందాలి. సకాలంలో బ్యాంకుల నుండి పంట రుణాలు అందాలి. తమకు భరోసానిచ్చేలా, తక్కువ ప్రీమియంతో పంటల బీమా పథకం, తాము వేసిన అన్ని పంటలకూ వర్తించాలి. తాము పండించిన పంటలను అమ్ముకునేందుకు మార్కెటింగ్ సౌకర్యం అందుబాటులో వుండాలి. పంటలకు లాభసాటి ధరలు దక్కాలి”- ఇవే, రైతులు కోరుకునేది. కానీ, ప్రభుత్వాలు ఈ కనీస కోర్కెలను నెరవేర్చడానికి ఏ ప్రయత్నాలూ చేయడం లేదు. అరకొర చర్యలు, కొద్ది పాటి సబ్సిడీలు, నిజంగా వ్యవసాయం చేసే సన్న, చిన్న కారు రైతులకు, కౌలు రైతులకు అందడం లేదు. భారతదేశ వ్యవసాయాన్ని ప్రైవేట్, కార్పొరేట్ కంపనీల వ్యాపార దమన నీతికి వదిలేసి, తనకేమీ పట్టనట్లుగా వ్యవహరించే ప్రభుత్వాల విధానాలే వ్యవసాయదారుల దుస్థితికి ప్రధాన కారణం.

దేశ జీడీపీ పెరుగుదల గురించి మాత్రమే ఆలోచించే ప్రభుత్వాలు, దేశ ఆహార భద్రత గురించి, ముఖ్యంగా వ్యవసాయం, అనుబంధ రంగాలలో జీవనోపాధులను ఏర్పరచుకున్న నూటికి 60 మంది ప్రజల గురించి ఏనాడూ ఆలోచించడం లేదు. “ఆహార ధాన్యాలను (పప్పు ధాన్యాలు, నూనె గింజలతో సహా) దిగుమతి చేసుకుని బతికేయవచ్చులే” అనే ఒక ధోరణి పాలకులలో నిండా కమ్ముకుని వుంది. అందుకే కోట్లాది ఎకరాల వ్యవసాయ భూములను, వ్యవసాయేతర అవసరాలకు మళ్ళించేస్తున్నారు. మన దేశ ప్రజల ఆహార, ఇతర అవసరాలకు ఏ మాత్రమూ పనికి రాని వాణిజ్య పంటలను పెద్ద ఎత్తున ప్రోత్సహిస్తున్నారు. పత్తి, సోయా, మొక్కజొన్న లాంటి పంటలు అలాంటివే. ఆయా పంటల విత్తనాలను అమ్ముకునే కంపనీలు పెద్ద ఎత్తున రైతులలో తప్పుడు ప్రచారాలు సాగిస్తూ, లాభాలను మూట గట్టుకుంటున్నాయి.

బియ్యం, గోధుమలకు కనీస మార్కెట్ వ్యవస్థలను, మద్దతు ధరలను అందించి సేకరించే ప్రభుత్వాలు, దేశానికి అవసరమైన ఇతర పంటలు పండించే రైతులకు ఏ మద్దతూ అందించడం లేదు. ఆయా పంటల పై పరిశోధనలు సాగించడం లేదు. మార్కెటింగ్ వ్యవస్థలు, ధరలను అందించడం లేదు. చిరుధాన్యాలు, కూరగాయలు, పండ్లు పండించే రైతులకు ప్రత్యేకించి ఏ ప్రోత్సాహమూ అందించడం లేదు. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలో కూరగాయల ధరలు ఆకస్మికంగా పడిపోయి, రైతులు నష్టపోతున్నా, ఏనాడూ పట్టించుకోని ప్రభుత్వాలు, ఎప్పుడైనా వాటి ధరలు కొంత పెరిగితే, మార్కెట్ స్థిరీకరణ నిధిని ఉపయోగించి, లేదా ఇతర చోట్ల నుంచి దిగుమతి చేసి, వాటి ధరలను తగ్గించేందుకు మాత్రం ఉరుకులు, పరుగులు పెడుతుంటాయి. కోట్లాది ఎకరాల బీడు భూములను, సాగుయోగ్యం చేసి, వాస్తవ సాగుదారులకు, భూమిలేని పేదలకు అందించాల్సిన ప్రభుత్వాలు,

ఆ పని చేయకపోగా, కౌలు రైతులపై విపరీతంగా పెరుగుతున్న కౌలు ధరల భారాన్ని తగ్గించేందుకు మాత్రం ఏ మాత్రం పట్టించుకోవు.

వాణిజ్య పంటలు విచ్చల విడిగా పెరగడాన్ని అరికట్టలేని ప్రభుత్వాలు, ఆహార ధాన్యాలలో ఏర్పడే కొరతను తీర్చడానికి దేశానికి జన్యుమార్పిడి పంటల అవసరముందని, తప్పుడు ప్రచారాలు చేస్తున్నాయి. జన్యుమార్పిడి పత్తితో వచ్చిన సమస్యలను ఏ మాత్రం పట్టించుకోకుండా, ఇతర పంటల లోనూ జన్యుమార్పిడి టెక్నాలజీని ప్రవేశ పెట్టడానికి, దానిని మార్కెట్ చేయడానికి బహుళ జాతి కంపెనీలు చేస్తున్న ప్రయత్నాలకు మాత్రం ఏదో ఒక రూపంలో మద్దతు ఇస్తున్నాయి. వాటిని స్వాగతిస్తున్నాయి.

ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ (డబ్ల్యు.టి.ఓ)లో ధనిక దేశాలు చేస్తున్న ఒత్తిడిలకు తలొగ్గి, దేశాన్ని తాకట్టు పెట్టేసేలా సాష్టాంగపడే ప్రయత్నాలలో కేంద్ర ప్రభుత్వం వుంది. వివిధ దేశాలతో చేసుకుంటున్న ద్వైపాక్షిక వాణిజ్య ఒప్పందాలు, ఈ విషయాన్నే స్పష్టం చేస్తున్నాయి. కనీస మద్దతు ధరలను ఎత్తేయడం, ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థను ఎత్తేయడం, ఎఫ్.సి.ఐ.సి ఎత్తేయడం, సబ్సిడీలను ఎత్తేయడం లాంటి కార్యక్రమాలు త్వరలోనే మనముందు ఆవిష్కృతమవుతాయి. వాల్ మార్ట్, మోన్ శాంట్ / బేయర్, సింజెంటా, రిలయెన్స్ లాంటి బడా కంపెనీలు, నేరుగా వ్యవసాయాన్ని, మార్కెట్లను శాసించేందుకు, కబ్జా చేసేందుకు వేగంగా పావులు కదుపుతున్నాయి. తెలంగాణా, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వాలు ఇప్పటికే ఈ ఉచ్చులో ఇరుక్కున్నాయి.

తెలుగు రాష్ట్రాలలోని సన్న, చిన్నకారు, మధ్య తరగతి రైతులు, ఆదివాసీ, మహిళా రైతులు, భూమిలేని నిరుపేదలు, వ్యవసాయ కూలీలు, వ్యవసాయరంగంలో సంభవిస్తున్న ఈ పరిణామాలను అర్థం చేసుకోవాలి. క్షేత్ర స్థాయిలో సంఘటితమై, చైతన్యవంతంగా తమ రోజువారీ కార్యక్రమాలను రూపొందించుకోవాలి.

తమ కుటుంబాల ఆహార భద్రత, ఆరోగ్యభద్రత లక్ష్యంగా రైతులు తమ పంటల ప్రణాళికను రూపొందించు కోవాలి. తమకున్న కొద్దిపాటి భూమిలో కుటుంబానికి అవసరమైన అన్ని పంటలనూ పండించుకునేందుకు

ప్రయత్నించాలి. విచ్చలవిడి పురుగు విషాల, కలుపు విషాల వినియోగాన్ని వదిలేసి సుస్థిర వ్యవసాయ పద్ధతుల వైపు తమ వ్యవసాయాన్ని తిప్పుకోవాలి. డబ్బులోస్తాయనే ఆశతో, భ్రమలతో మన భూములకు అనువుగాని పత్తి, మొక్కజొన్న లాంటి వాణిజ్య పంటలను ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ వేయకుండా మానుకోవాలి.

మన వాతావరణ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా పంటల ఎంపిక చేసుకోవాలి. కనీసం కొన్ని కోళ్ళను, గొర్రెలను, పాడి పశువులను పోషించుకోవడానికి ప్రయత్నించాలి. గుడ్లు, పాలు, మాంసం, కూరగాయలు, పండ్లు మన ఆహారంలో ఉంటే మన ఆరోగ్యాలు బాగుపడతాయి. మన కుటుంబాల నుండి రక్తహీనత పారిపోతుంది.

డబ్బు అవసరాలు ఖచ్చితంగా మనకు ఉంటాయి. కానీ ఆ డబ్బులను సంపాదించాలనే పరుగులాటలో పడి, మన భూములను, మన పంటలను, మన ఆహారాన్ని, మన ఆరోగ్యాన్ని మనం కోల్పోవద్దు.

మనకు ఉచితంగా వైద్యాన్ని అందించడం ప్రభుత్వ బాధ్యత. మన పిల్లలకు ఉచితంగా, నాణ్యమైన విద్య అందించడం ప్రభుత్వ బాధ్యత. మనకు తాగునీరు, రవాణా సదుపాయాలు, సమాచార, ప్రసార సౌకర్యాలు ఉచితంగానో, చౌక ధరలకో అందించడం ప్రభుత్వ బాధ్యత. ఈ బాధ్యతలన్నీ ప్రభుత్వం నెరవేరుస్తానని చెప్పే, మన ఓట్లను తీసుకున్నది. ఈ బాధ్యతలను ప్రభుత్వాలు వదిలేసాయి. కనుక, మనం ప్రైవేట్ రంగంపై ఆధార పడవలసి వస్తున్నది. అది మన జీవన వ్యయాన్ని మరింత పెంచుతున్నది. మన డబ్బు అవసరాలను పెంచుతున్నది. ఈ కారణంగానే మనం వాణిజ్య పంటల వైపు డబ్బులోస్తాయనే ఆశతో పరుగెడుతున్నాం.

మనం నిలబడి ఆలోచిద్దాం. మన ఆహార భద్రత కోసం మన పంటలను మనం పండించుకుందాం. మన జీవన వ్యయం తగ్గేలా విద్య, వైద్యం, రవాణా, సమాచార, ప్రసార సౌకర్యాలను, ఇతర మౌళిక వసతులను ప్రభుత్వం అందించాలని డిమాండ్ చేద్దాం. అందుకోసం ఉద్యమాలు నిర్మిద్దాం.

ఈ తొలకరిలో మన ఆలోచనలలో ఈ మార్పు తెచ్చుకుందాం. మన డిమాండ్లను సాధించుకునే క్రమంలో మరో ముందడుగు వేద్దాం.

- కె. రవి...

ఖర్చు పంటల కోసం భూసార యాజమాన్యం

జ. చంద్రశేఖర్, సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం

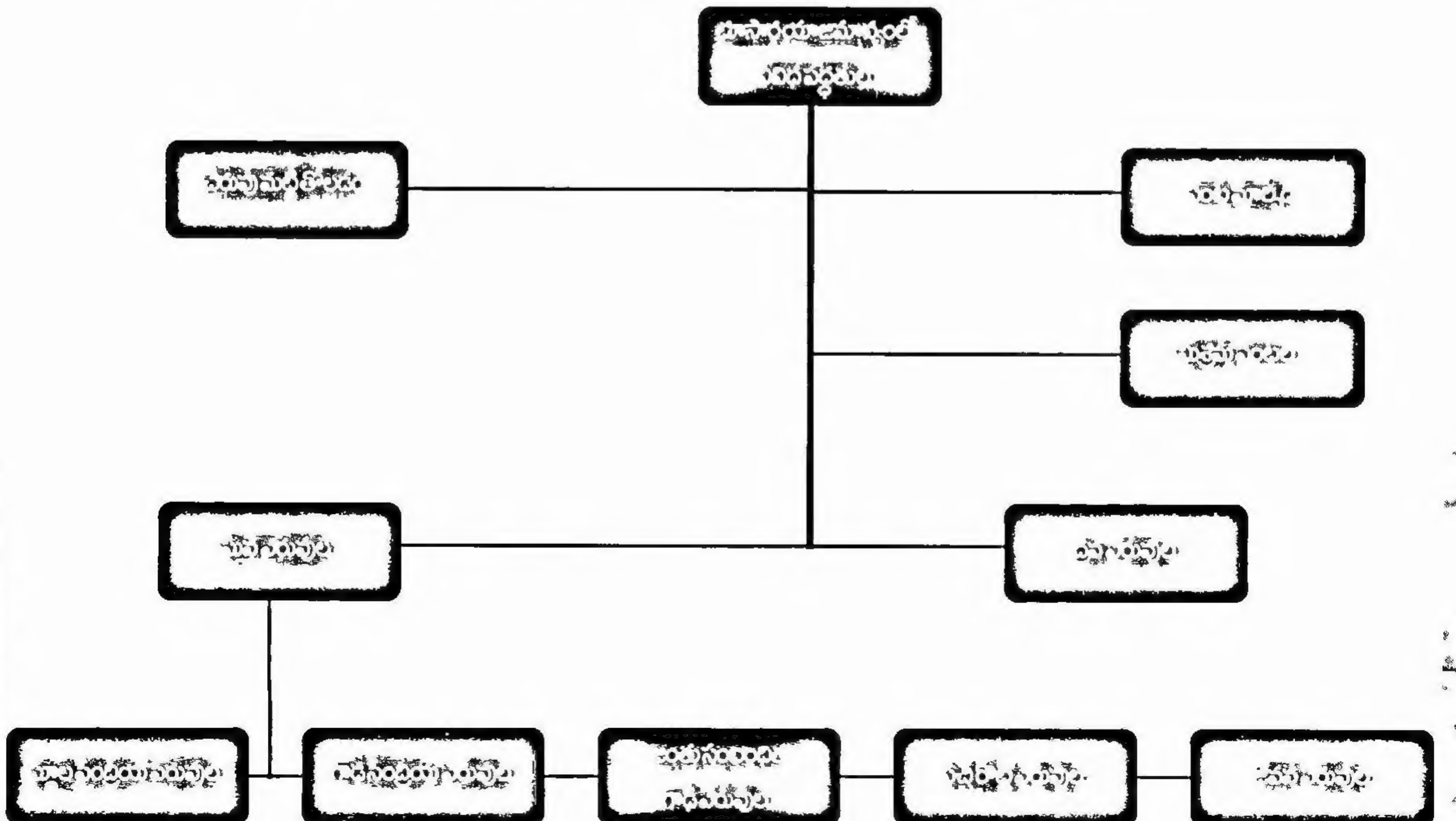
వ్యవసాయం లో భూసార యాజమాన్యం ఒక ముఖ్య భాగం. పంట మంచిగా పండాలంటే భూసారం మంచిగా వుండాలి. మొక్కలకు అవసరమయ్యే పోషక గుణాలు అన్నీ లభ్యమయ్యేట్టు చూడటం భూసార యాజమాన్యం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం. పంట దిగుబడి ఒక్క భూసారం యాజమాన్యం పైనే లేదు. దిగుబడి అనేక కారణాలపై ఆధారపడి వుంటుంది. పంట రకం, నేల రకం, నేల ఉదజని సూచిక మట్టి లోతు, ఇంతకు ముందు వేసిన పంట, వర్షపాతం, ఉష్ణోగ్రత, తేమ ఆర్ద్రత, సేంద్రీయ కర్బనం, భూసార యాజమాన్యం మొదలగు సుమారు 40 రకాల అంశాలపై ఆధారపడి వుంటుంది. ఈ అంశాలలో భూసార యాజమాన్యం ఒక ముఖ్యమైన అంశం. ఇందులో వివిధ పద్ధతుల వుపయోగాలు జాగ్రత్త తీసుకోవలసిన అంశాలు పరిశీలిద్దాం.

అ.చెరువు మట్టి తోలడం:

చెరువు మట్టి తోలడం, పంట మార్పిడి మరియు మిశ్రమ పంటలు కూడా భూసార యాజమాన్యం లో భాగమే. చెరువు మట్టి తోలడం లో కొన్ని జాగ్రత్తలు వహించడం అవుసరం. బంక మన్ను ఉండే చేలకు చెరువు మట్టి తోలితే ఆ చేలో నీరు ఇంకడం పై ప్రభావం చూపుతుంది.

భూసార యాజమాన్యం లో వివిధ పద్ధతులు:

ఇసుకనేలల్లోచెరువు మట్టి తోలడం భూమి భౌతిక లక్షణాలను మెరుగు పరుస్తుంది. చెరువు మట్టి తోలేటప్పుడు ఇంకో విషయం గుర్తుంచుకోవలసినది ఏంటంటే, నీరు ఉప్పు తేలిన చెరువుల నుండి గాని, చౌడు ఉన్న చెరువుల నుండి గాని మట్టి తోలితే, మన చేలు కూడా చౌడుబారే అవకాశం ఉంది.

ఆ. పంట మార్పిడి:

ఒకే చేలో అదే పంటను పదే పదే వేయటం వలన ఒకే విధమైన శోషణ జరిగి భూమి వాటిని తిరిగి పునరుద్ధరించుకునే అవకాశం లేకుండా ఉంటుంది. అంటే వ్రేళ్ళు ఒకే పరిమిత లోతు నుండి పోషకాలను పొందు తుంటాయి. అదే, పంట మార్పిడి చేయడం వలన, భూమి కి పునరుద్ధరించుకునే అవకాశంతో పాటు, భూమికి సత్తువనిచ్చే పప్పు జాతి పంటలు లేదా వివిధ లోతులకు వ్రేళ్ళు పోవుట వలన పోషక శోషణ ఒకే పొర నుండి కాకుండా వివిధ లోతుల నుండి జరుగుతుంది.

ఇ. మిశ్రమ పంటలు:

వీలైనంతవరకు కలిపి పంటలు పెట్టుకోవటం మంచిది. ఎందుకంటే దీనివల్ల, తక్కువ కాలం పంటలు దీర్ఘ కాలం పంటలు, తక్కువ లోతుకి వ్రేళ్ళు పోయే పంటలు, లోతుగా వ్రేళ్ళు పోయే పంటలు, ఆహార పంటలు మరియు వాణిజ్య పంటలు ఇలా ఇన్ని వైరుధ్యాలతో వేసుకోవడం వలన, వర్షపాతంలో ఒడిదుడుకులుంటే ఒక్క పంటైనా చేతికి అందుతుంది. ఒక పంటకి మార్కెట్ లేకున్నా ఇంకో పంటకి దొరుకుతుంది. దీనితో పాటు ఆపద(రిస్క్)ను తగ్గించడం అవుతుంది మరియు ఆపదను ఎదుర్కొనే శక్తి రైతుకు వుంటుంది.

ఈ. ఘన సేంద్రియ ఎరువులు:

ఇందులో అనేక రకాలు ఉన్నాయి. స్థూల సేంద్రియ ఎరువులు అంటే పశువుల ఎరువు, లేదా పెంట పోగు (గెత్తం) మరియు కంపోస్ట్ ఎరువు. చాలా సార్లు సేంద్రియ ఎరువులను రసాయనిక ఎరువులతో పోల్చినప్పుడు, పశువుల ఎరువులలో నత్రజని, భాస్వరం మరియు పొటాష్ ల పరిమాణంను లెఖి వేసి ఆ పంటలో నిర్దేశించబడిన పోషకాలను చూసుకుని అంత మొత్తంలో పశువుల ఎరువు ఇవ్వాలంటే సాధ్యం కాదని చాలామంది వాదన. ఐతే ఇక్కడ గుర్తుంచుకోవలసినది ఏంటంటే పశువుల ఎరువు వేయడం వలన భూమిలో సేంద్రియ పదార్థం పెరిగి సూక్ష్మ జీవులు అభివృద్ధి చెంది గాలిలో వున్న నత్రజనిని స్థిరీకరించడం తో పాటు అందుబాటులో లేని భాస్వరం మొదలగు పోషకాలను మొక్కలకు అందించేటట్లు చేస్తాయి. భూమికి నీటిని నిలువ వుంచే సామర్థ్యంపెంపొందిస్తాయి. వీటితో పాటు కొంత పోషకాలను కూడా మొక్కలకు అందిస్తాయి. పైగా ఇవి సంపూర్ణ ఆహారం. అంటే సూక్ష్మ పోషకాలు కూడా లభ్యమవుతాయి.

లాభం:

రోజువారీ తయారయ్యే చెత్తను ఉపయోగించే మార్గం. భూమిలోసూక్ష్మ జీవులను వృద్ధి చేయడానికి చాలా దోహదపడుతుంది.

నష్టం:

ఇందులో నష్టం ఏంటంటే పోషకాలు ఎక్కువగా నష్టపోతాయి సరైన శ్రద్ధ తీసుకోకపోతే. అంటే నీడ పట్టున కాక ఎండలో ఉంచితే నత్రజని చాలా వరకు నష్టపోయే

వివిధ పశువుల వ్యర్థాలలో లభ్యమయ్యే పోషకాలు

క్ర.సం.	ఎరువు	నత్రజని శాతం	భాస్వరం శాతం	పొటాషియం శాతం
1.	పెంటపోగు (ఫార్మ్ యార్డ్ మన్యూర్)	0.5 -1.5	0.4-0.8	0.5-1.9
2.	గ్రామ వ్యర్థాలతో కంపోస్ట్	0.5-1.0	0.4-0.8	0.7-1.0
3.	పట్టణవ్యర్థాలతోకంపోస్ట్	1.0-2.0	1.0	1.5
4.	వానపాముల ఎరువు	1.6 - 1.8	1.5-5.0	0.8-1.5
5.	కోళ్ళ ఎరువు	1.8 -1.9	1.8-1.9	1.5-1.6
6.	పంది పెంట	1.8 - 1.9	1.9-2.2	0.5-0.7
7.	మేక లేదా గొర్రెల పెంట	0.5-0.65	0.45-5.0	0.03
8.	జీలుగు పచ్చి రొట్ట ఎరువు	0.62	0.15	0.45
9.	జనుము పచ్చిరొట్ట ఎరువు	0.75	0.12	0.51
10.	అలసందలు పచ్చి రొట్ట ఎరువు	0.71	0.15	0.58

ప్రమాదముంది. అలాగే ఎండకు ఎండి వానకు తడిసి వున్నట్టుంటే పోషకాలు చాలావరకు నష్టపోతాయి.

ఈ పెంట పోగులు కూడా రెండువిధాలుగా ఏర్పాటు చేసుకుంటారు రైతులు తమ తమ వీలును బట్టి. ఒకటి కుప్పగా పోయడం రెండవదిగుంతలో పోయడం. ఎక్కువ వర్షపాతం గల ప్రదేశాలలో కుప్పవేసుకోవడం ఉపయోగకరం. ఎందుకంటే నీరు నిలవ వుండి గుంతలో ఎరువు మురిగి పోకుండా ఉంటుంది. తక్కువ వర్షపాతం గల ప్రదేశాలలో గుంత లో వేసుకోవడం ఉపయోగకరం ఎందుకంటే క్రుళ్ళడానికి అవుసరమయ్యే తేమ త్వరగా ఇగిరి పోకుండా ఉంటుంది మరియు క్రుళ్ళడం సజావుగా సాగుతుంది.

వేసవిలో మందలు కూర్చోపెట్టడం కూడా ఒక పద్ధతి భూసారాన్ని పెంచడానికి.

కంపోస్ట్:

చేనులోక్రుళ్ళగలిగే వ్యర్థాలను ఒక పద్ధతిలో కుప్పగా వేసి తేమ కల్పిస్తూ కుళ్ళేటట్లు చేసి, తయారైన పదార్థాన్ని కంపోస్ట్ అంటారు. ఇందులోరెండు పద్ధతులు ఉన్నాయి. గాలి ఆడనిచ్చి తయారు చేసే కంపోస్ట్ పద్ధతి మరియు గాలి ఆడనివ్వకుండా తయారుచేసే కంపోస్ట్ పద్ధతి, గాలి ఆడే పద్ధతినే ఎక్కువగా వ్యవసాయంలో ఉపయోగిస్తున్నారు ఎందుకంటే ఇందులో ఎక్కువ ఉష్ణం ఉత్పన్నమయ్యి ప్రమాదకరమగు పురుగులు, రోగాకారకాలు, కలుపు విత్తనాలను నాశనం చేస్తుంది. కుప్పగా పోసి మధ్య మధ్యలో తిరగవేయటం, గుంతలో పోసి నిర్ణీత సమయాల్లో తిరగవేయటం, నాడెప్ పద్ధతి, కుండీల పద్ధతి, బుట్ట పద్ధతి, విండ్రోప్స్ పద్ధతి అంటే పొదుపుగా కుప్పలు పోసి కంపోస్ట్

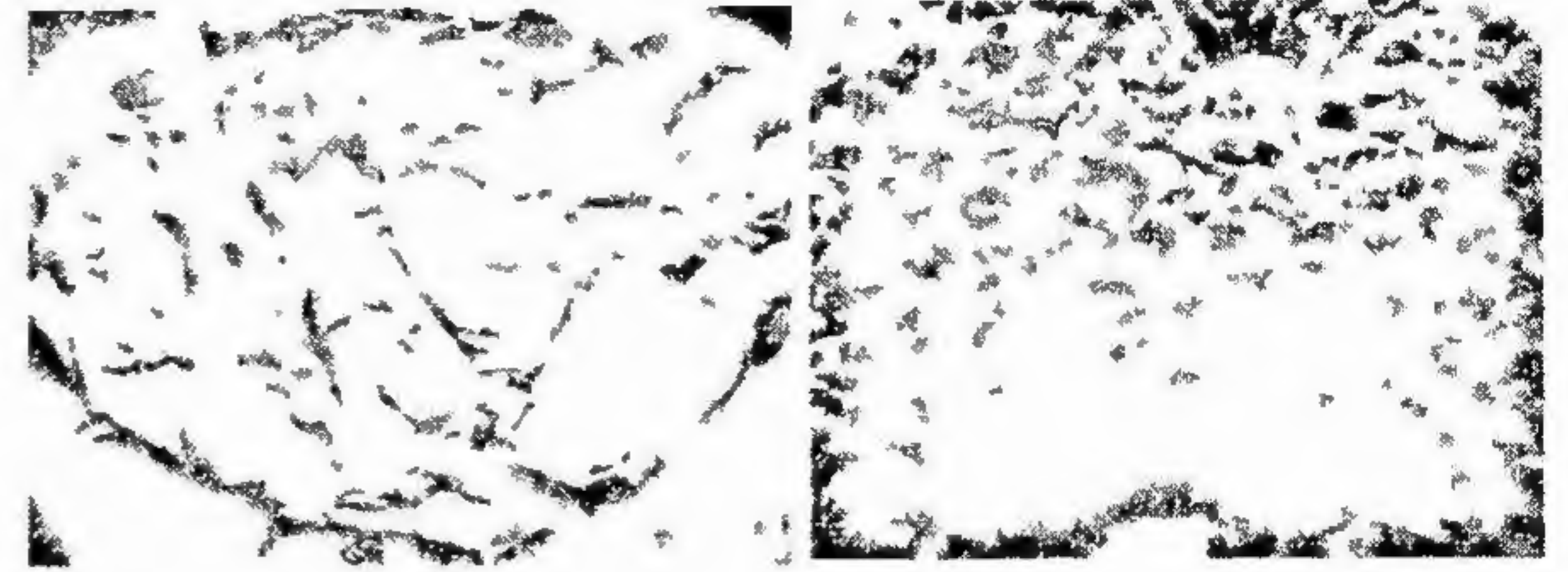

చేయటం, మొదలైనవి. గాలి ఆడకుండా కంపోస్ట్ చేసే పద్ధతి లో చెప్పుకోతగ్గది బయో గ్యాస్ స్లరీ. ఇవి కాకుండా మానవ విసర్జితాల నుండి కూడా కంపోస్ట్ తయారు చేయబడుతుంది.

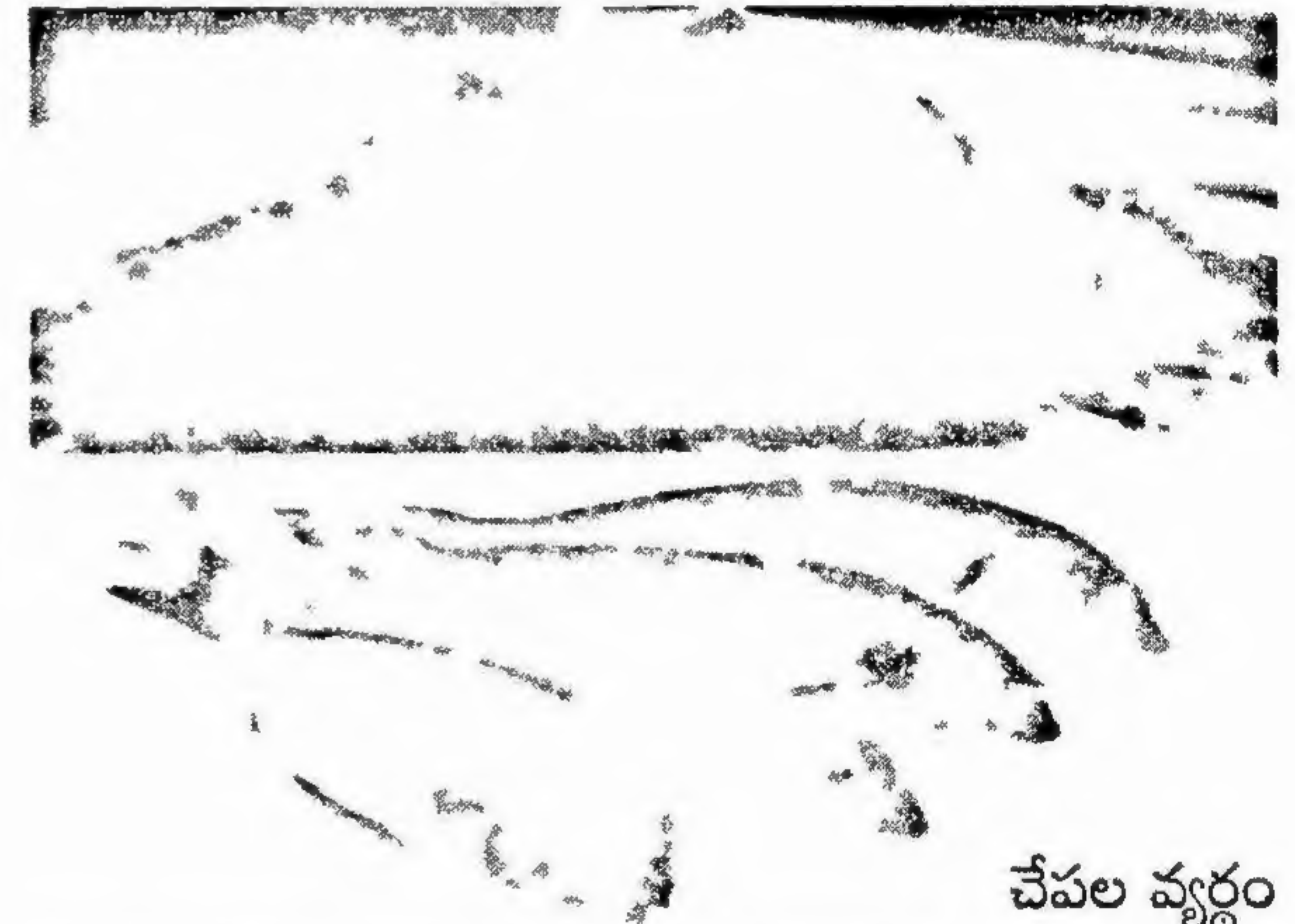

గాఢ సేంద్రియ ఎరువులు

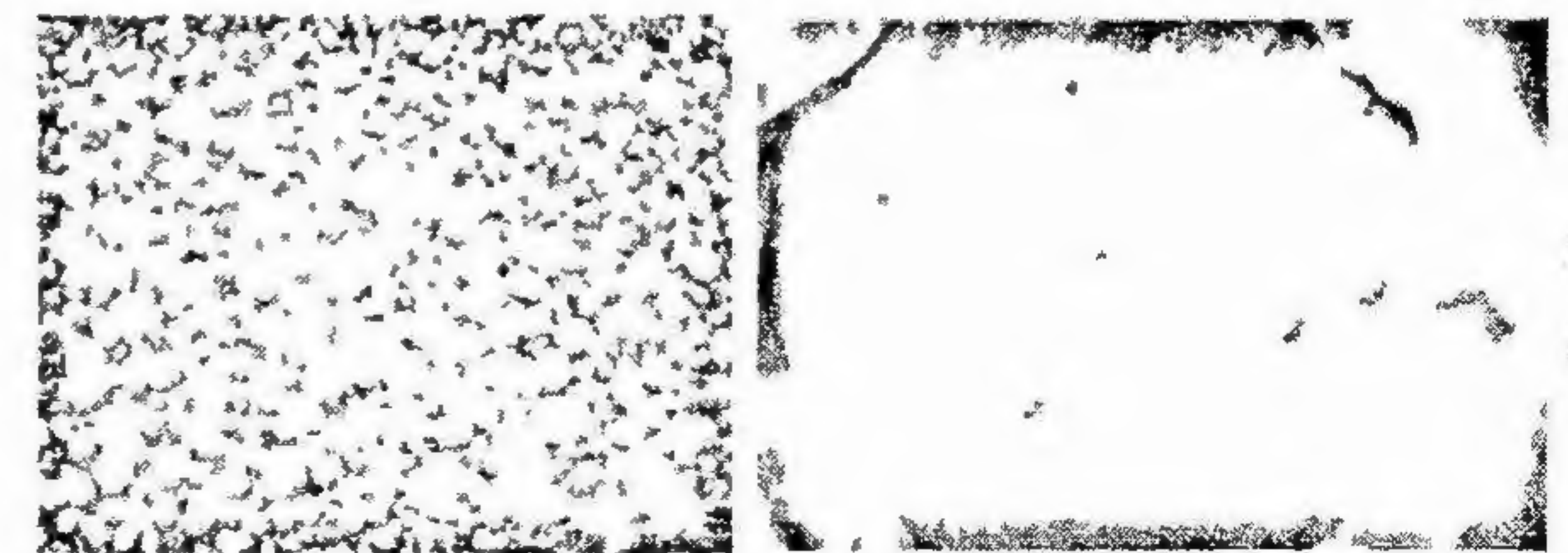
ఇవి మొక్కల సంబంధమైనవి మరియు జంతువుల సంబంధమైనవిగా వున్నాయి. మొక్కలకు సంబంధించిన వాటిల్లో నూనె తీసేసిన తర్వాత మిగిలే పిళ్ళు లేదా చెక్కలు. ఉదా: వేరుశనగ పిండి (పల్లి చెక్క), తెలక పిండి (నువ్వుల చెక్క), వేప చెక్క/వేప పిండి, కానుగ పిండి, అముదపు పిండి మొదలైనవి.

జంతు సంబంధమైన గాఢ ఎరువులలో చేపల వ్యర్థాలు, ఎముకల వ్యర్థాలు, కబేళాలలో ఉత్పన్నమయ్యే వ్యర్థ రక్తం మొదలగునవి ఎరువులుగా వ్యవసాయంలో వుపయోగంలో వున్నాయి. అందుబాటు ననునరించి వీటిని వుపయోగించవచ్చు.

చేపల వ్యర్థం

ఎముకల వ్యర్థం వ్యర్థ రక్తం

ఇటువంటివి వుపయోగించేముందు తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్త ఏమంటే, కోళ్ళ ఫారాల్లో గాని, డైరీ ఫార్మ్లో గానీ, కబేళాలలో గానీ ఎక్కువగా ఏంటీబయోటిక్స్ వాడితే అటువంటి

వివిధ గాఢ ఎరువులలో పోషకతత్వ లభ్యత

క్ర.సం.	ఎరువు	నత్రజని శాతం	భాస్వరం శాతం	పొటాషియం శాతం
1.	ఆముదము పిండి	5.5-5.8	1.8-1.9	1.0-1.1
2.	వేప పిండి	5.2-5.3	1.0-1.1	1.4-1.5
3.	పల్లి/వేరుశనగ పిండి	7.0-7.2	1.5-1.6	1.3-1.4
4.	కుసుమ పిండి	4.8-4.9	1.4-1.5	1.2-1.3
5.	ఆవ పిండి	5.1-5.2	1.8-1.9	1.1-1.3
6.	కానుగ పిండి	3.9 - 4.0	0.9-1.0	1.3-1.4
7.	ప్రత్తి గింజల పిండి	3.9	1.8	1.6
8.	కొబ్బరి పిండి	7.3	1.5	1.8
9.	ఫిల్టర్ కేక్	1.0-1.5	4.0-4.5	2.0-7.0
10.	చేపల వ్యర్థం	4.0-10.0	3.0-9.0	0.13-0.15
11.	ఎముకల వ్యర్థం	-	15.5-16.0	-
12.	వ్యర్థరక్తము (బ్లడ్ మీల్)	10-12	1.2-6.0	0.8

వాటినుండి తీసుకొచ్చిన పెంట లేదా వ్యర్థాలలో ఏంటీ బయోటిక్స్ ఎక్కువగా వుండే అవకాశం వుంది. ఇది వాడిన చోట సూక్ష్మ జీవులపై ప్రభావం చూపే అవకాశం వుంది.

వానపాముల ఎరువు:

ఇది నిజమైన కంపోస్ట్ కాదు. ఎందుకంటే ఇందులో కుళ్ళే ప్రక్రియ వుండదు. వానపాములు సేంద్రియ పదార్థం ను తిని విసర్జించిన పదార్థమే వానపాముల ఎరువు.

వానపాముల ఎరువులో పోషక లభ్యత

సేంద్రియ కర్బనం	9.5 - 17.98 శాతం
నత్రజని	0.5 - 1.50 శాతం
భాస్వరం	0.1 - 0.30 శాతం
పొటాషియం	0.15 - 0.56 శాతం
సోడియం	0.06 - 0.30 శాతం
కాల్షియమ్ & మెగ్నీషియం	22.67 - 47.60
రాగి	2 - 9.50
ఇనుము	2 - 9.30
జింక్/తుత్తునాగం	5.70 - 11.50
గంధకం	128 - 548

పచ్చిరొట్ట ఎరువులు: త్వరగా పెరిగి, నత్రజనిని ప్టీరీకరించే పప్పుజాతి మొక్కలై, త్వరగా కుళ్ళగలిగే మొక్కలను సాధారణంగా పచ్చి రొట్ట పైరుగా పెంచుతారు. వీటిని పంటకు ముందే వేసుకుని 50% పూత దశలో భూమిలోకి దున్నేస్తారు. ఉదా: జీలుగ, జనుము, అలసందలు, పిల్లి పెసర మొదలగునవి.

దీనికి కాస్తఎరువు భిన్నంగా పచ్చి ఆకుల ఎరువులు కూడా వాడుతారు. ఇందులో చెట్ల, మొక్కల ఆకులను త్రెంచుకుని భూమిలో వేసి దున్నుతారు. చెట్లు భూమి లోపల పొరల నుండి పోషకాలను తీసుకుని ఆకులు కొమ్మలకి చేరవేస్తాయి. దీనివల్ల లోపలి పొరల పోషకాలను భూమిపైకి తేవడం జరుగుతుంది. ఉదా: కానుగ ఆకులు, వేప ఆకులు, జిల్లేడు ఆకులు, గైరీసీడియ ఆకులు మొదలగునవి.

ఇవన్నీ కలిసి సుమారు 4 టన్నులసేంద్రియ పదార్థం ఎకరాకు ప్రతి సంవత్సరం వేయగలిగితే భూమి సారవంతమై మొక్కలకు కావాల్సిన పోషకతత్వాలను అందించడంతో పాటు భూమిలో పర్యావరణ సమతుల్యతను పాటించే విధంగా చేయవచ్చు.

నీతీ ఆయోగ్ నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన నమూనా కౌలు చట్టంపై రైతు స్వరాజ్య వేదిక అభిప్రాయాలు

కేంద్ర ప్రభుత్వ సూచనల మేరకు, నీతీ ఆయోగ్ (ప్రణాళికా సంఘంను రద్దు చేసి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏర్పరచిన సంస్థ) సంస్థ ఒక నిపుణుల కమిటీని దేశ వ్యాపితంగా ఒకే నమూనా వ్యవసాయ భూముల కౌలు చట్టాన్ని రూపొందించే లక్ష్యంతో నియమించింది. ఈ నిపుణుల కమిటీ 4 నెలల పాటు చర్చించి, నమూనా వ్యవసాయ భూముల కౌలు చట్టం 2016ను రూపొందించింది.

ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ రాష్ట్రాలలో కౌలు రైతుల సమస్యలు సుదీర్ఘకాలంగా పరిష్కారం కాకుండా వున్నాయి. 2011లో ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో తెచ్చిన 'భూ ఆధీకృత సాగుదారుల చట్టం' కూడా కౌలుదారుల సమస్యలను పరిష్కరించలేక పోతున్నది. అరకొరగానే అమలవుతున్నది. నీతీ ఆయోగ్ తన చర్చల క్రమంలో ఈ చట్టాన్ని కూడా ప్రధానంగా దృష్టిలోకి తీసుకున్నది. ఈ నేపథ్యంలో కౌలు రైతుల సమస్యలపై పని చేస్తున్న రైతు స్వరాజ్య వేదిక నీతీ ఆయోగ్ రూపొందించిన నమూనా వ్యవసాయ భూముల కౌలు చట్టం 2016 పై తన అభిప్రాయాలను దేశ ప్రధాన మంత్రికి పంపింది. ఆ లేఖ సారాంశం ఇది.

1. మొత్తం వ్యవసాయ సమాజంలో భూమిని సాగు చేయడానికి కౌలుకు తీసుకున్న రైతులు, పంట భాగస్వామ్య పద్ధతిలో సాగు చేసేవారు తీవ్ర సంక్షోభంలో వున్నారు. ఇటీవల తెలంగాణ రాష్ట్రంలో చేసిన క్షేత్ర పరిశీలనలలో బలవన్మరణాలకు పాల్పడిన వారిలో 65 శాతం మంది కౌలు రైతులే. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో వీరు 55 శాతంగా వున్నారు. అంటే, సంక్షోభంలో వున్న వ్యవసాయ కుటుంబాలలో అత్యధికులు కౌలు రైతులేనని అర్థమవుతుంది.
2. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో కౌలు రైతుల సంఖ్య పెరగడానికి అనేక కారణాలు వున్నాయి. జాతీయ నమూనా సర్వే సంస్థ (యన్.ఎస్.ఎస్.ఓ) అంచనా ప్రకారం ఆంధ్రప్రదేశ్ లో 33.17 శాతం వ్యవసాయ కుటుంబాలు, తెలంగాణలో 10.16 శాతం

కుటుంబాలు భూమిని కౌలుకు తీసుకుంటున్నాయి. వాస్తవ స్థితిలో ఈ సంఖ్య ఇంకా ఎక్కువగా వుంటుంది. తెలంగాణలో ఈ కుటుంబాలు 20 శాతం కంటే ఎక్కువగా ఉంటాయి. అందువల్ల మొత్తం వ్యవసాయ సంక్షోభంలో ఇదో చిన్న అంశం కాదు. ఇది చాలా కీలకమైన అంశంగా గుర్తించాలి.

3. కౌలు రైతులు సంక్షోభంలో వుండడానికి కారణాలు:

- ఎ) పెరిగిన పంటల ఉత్పత్తి వ్యయానికి అదనంగా కౌలు రైతులు ఎకరానికి 5 వేల నుండి 25,000 రూపాయల వరకూ కౌలు ధర చెల్లించవలసి వస్తున్నది.
- బి) పంట రుణాలు, పంటల బీమా, వివిధ పథకాల కింద సబ్సిడీలు, ప్రకృతి వైపరీత్యాల సమయంలో నష్టపరిహారం లాంటి కనీస మద్దతు వ్యవస్థ లేవీ కౌలు రైతులకు అందడం లేదు. ఇవాళ్టి పరిస్థితులలో 5 ఎకరాల స్వంత భూమి వున్న రైతులు కూడా కనీస మద్దతు అందుతున్నా (సరిపోయినంత కాదు) సంక్షోభంలో వున్నారు. ఈ స్థితిలో భూమి లేని, లేదా కొద్దిగా మాత్రమే భూమి వున్న సన్న కారు రైతులు - అప్పుల ఊబిలో కూరుకుపోతున్నారు.
4. నీతీ ఆయోగ్ నియమించిన నిపుణుల కమిటీ సమస్యను సమగ్రంగా అధ్యయనం చేస్తుందనీ, సరైన సూచనలు చేస్తుందనీ రైతు సంఘాలు ఆశించాయి. కానీ నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన నమూనా చట్టం, కౌలు రైతుల సమస్యలను పరిష్కరించేందుకు ఏ మాత్రమూ పనికి రాదు.
5. నీతీ ఆయోగ్ నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన నివేదిక మరియు నమూనా చట్టంపై రెండు స్థాయిలలోనూ విమర్శలున్నాయి. మొదటిది, ఈ నివేదిక, ఇప్పటికే ఉనికిలో వున్న కౌలు, భూమి చట్టాలు పేదలకు వ్యతిరేకంగా వున్నాయనే తప్పుడు అభిప్రాయంతో బయలు దేరింది. దానికి బదులుగా

ప్రస్తుత పరిస్థితిని అర్థం చేసుకోవడమనేది, సగం కూడా అమలు కాకుండా వున్న భూ సంస్కరణలు, వాస్తవ సాగుదారుల చేతుల్లోంచి భూమి జారి పోతున్న నూతన ధోరణులను అర్థం చేసుకోవడంలో భాగంగా సాగాలి. రెండవది, ఈ నమూనా చట్టం తనకున్న పరిమిత దృష్టితోనైనా, కౌలు రైతుల సమస్యలను పరిష్కరించేందుకు ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేదు.

భూమి హక్కులు మరియు సమానత్వ అంశాలు:

6. ఈ నమూనా చట్టం, గతంలో వున్న కౌలు చట్టాలు, కౌలు రైతులకు కల్పించిన హక్కులను కాలరాసేసింది. కౌలుకు భూమిని తీసుకోవడమనేది ఒక చట్టబద్ధ హక్కుగా వుండకుండా పరిమితులు విధించింది. నిపుణుల కమిటీ, గత చట్టాలలో వున్న ముఖ్యమైన, ప్రాథమిక అంశాలను పక్కకు తోసేసి, ఆ స్ఫూర్తిని ఏ మాత్రం పట్టించుకోకుండా నూతన నమూనా చట్టాన్ని రూపొందించింది.

వ్యవసాయ సాగు భూములను “పరిమితంగా వున్న ఒక ఉత్పాదక వనరుగా” లేదా “వాస్తవ సాగుదారులకు అందుబాటులో వుండాల్సిన, హక్కుగా దక్కిన ఒక ప్రజా ప్రయోజన వనరుగా” చూడకుండా ఒక “మార్కెట్ సరుకు”గా ఈ నమూనా చట్టం చూసింది. అందుకే ఎవరైనా భూమిని స్వంతం చేసుకునేలా, కౌలుకు తీసుకునేలా ప్రభుత్వాలు సహకరించాలని ఈ నమూనా చట్టం చెబుతోంది. పాత కౌలు చట్టాల స్ఫూర్తికి భిన్నంగా రూపొందిన ఈ సూత్రం భూమిని కొద్దిమంది కొనుగోలు చేయడం, లేదా కౌలుకు తీసుకోవడం రూపంలో (ఇప్పటికే అలా బలవంతుల చేతుల్లో భూమి కేంద్రీకృత మయ్యింది) కేంద్రీకృతమయ్యేలా చూస్తుంది.

7. పాత కౌలు చట్టాలలో వున్న మరో ముఖ్యమైన సూత్రమేమిటంటే “పంటలను ఎవరైతే సాగు చేస్తారో, వారికి భూమి అందుబాటులో వుండడం, క్రమంగా వారే భూముల యజమానులుగా మారే మార్గం ఏర్పడడం”గా వుండేది. ఒక వేళ ప్రభుత్వాలు, ఇప్పుడున్న చట్టాల అమలు ఆచరణ సాధ్యం కాదని భావిస్తే, వాస్తవ సాగుదారుల చేతుల్లో భూమిని వుంచడానికి ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలను అన్వేషించాలి. భూ సంస్కరణలను సమగ్రంగా అమలు చేయడం,

భూమి లేని పేదలకు, దళితులకు సాగు భూములను పంపిణీ చేయడం. వ్యవసాయ భూములను, వ్యవసాయేతరులు కొనకుండా నియంత్రణలు తేవడం (ఇప్పుడు కొద్దిమంది వ్యవసాయేతరులు, వేలాది ఎకరాల సాగు భూములను కొంటున్నారు) లాంటి చర్యలను, భూమి కౌలును సరళీకరించే ముందే చేపట్టాలి.

8. ఈ నమూనా చట్టం “ఎంత విస్తీర్ణం భూమిని కౌలుకు తీసుకోవచ్చు?” “కేవలం సాగుదారులు / రైతులు మాత్రమే భూమిని కౌలుకు తీసుకోవచ్చు.” లాంటి దానిపై ఎటువంటి నియంత్రణలు పెట్టలేదు. ఇది కార్పోరేట్ సంస్థలు, లేదా కొద్ది మంది వ్యక్తులు చిన్న, సన్న కారు రైతుల నుండి పెద్ద మొత్తంలో భూమిని కౌలుకు తీసుకునేందుకు మార్గం వేస్తుంది. భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టాలను ఇది సమూలంగా దెబ్బతీసేందుకు దారి తీస్తుంది.

కౌలు రైతులకు వంట రుణం, మద్దతు వ్యవస్థలు, సబ్సిడీలు హక్కుగా అందడం

9. ఈ నమూనా చట్టం కౌలు రైతులకు గత చట్టాలు కల్పించిన రక్షణలను రద్దు చేసింది. భూముల యజమానులకు అనేక చట్టబద్ధ రక్షణలను కల్పించింది. కౌలు రైతులపై భారం తగ్గేలా, వారికి మద్దతు అందేలా హామీ ఇస్తూ ఒక్క అంశానికి కూడా చట్ట బద్ధత కల్పించలేదు. అంటే ఈ నమూనా చట్టం కౌలు రైతుల ప్రయోజనాలకు పూర్తిగా విరుద్ధ మయినదని అర్థమవుతుంది.

10. ఈ నమూనా చట్టం - సెక్షన్ 5లో హక్కులు, బాధ్యతలు అంశం క్రింద కౌలు రైతుకు కల్పించిన ఏకైక హక్కు ఏమిటంటే ‘భూమిని పాడు చేయకుండా వినియోగించుకోవడం’. అది కూడా “కౌలు ఒప్పంద పత్రంలో పేర్కొన్న కాలపరిమితిలో” మాత్రమే. కానీ ఇదే చట్టం సెక్షన్ 4(ఎ), 4(ఇ)ల క్రింద భూముల యజమానులకు స్పష్టమైన అధికారాలిచ్చింది. “భూమి ఆరోగ్యానికి హాని కలిగిస్తున్నారనే” కారణంగా ఎప్పుడైనా కౌలు దారుడిని భూమి నుండి తొలగించవచ్చు. భూమి యజమాని ఎప్పుడైనా ఈ సెక్షన్లను తనకనుకూలంగా వినియోగించుకునే

అవకాశం ఎక్కువ.

11. ఈ నమూనా చట్టం 5(డి), 5(ఇ) సెక్షన్ల క్రింద బ్యాంకులు, ఇతర ఆర్థిక సంస్థల నుండి రుణాలు తీసుకోవడానికి, పంటల బీమా, నష్టపరిహారం, ఇతర ప్రయోజనాలు పొందడానికి కౌలు దారులు 'అర్హులు' అని పేర్కొంది. కానీ అది వారి హక్కుగా పేర్కొనలేదు. పైగా సంస్థగత రుణాలు, బీమా, ఇతర మద్దతు వ్యవస్థలను కౌలు రైతులకు అందించాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వానికి వుందని ఎక్కడా స్పష్టంగా చెప్పలేదు. కాబట్టి ఈ చట్టం వస్తే కూడా కౌలు రైతులు, పంట భాగస్వామ్య సాగుదారులు, ప్రైవేట్ అప్పుల ఊబి నుండి బయట పడే మార్గమే కనిపించడం లేదు.
12. ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణా రాష్ట్రాలలో ప్రస్తుత స్థితి ఏమిటంటే, భూముల యజమానులు, తమ భూములను కౌలుకు ఇచ్చి కూడా, వడ్డీలేని పంట రుణాలు, వివిధ పథకాల కింద సబ్సిడీలు, నష్టపరిహారం, బీమా పరిహారం 'దర్జాగా' పొందుతున్నారు. ఈ నమూనా చట్టం భూముల యజమానులు ఈ ప్రయోజనాలు పొందకుండా ఎటువంటి అంక్షలు విధించలేదు. (భూమి యజమాని, కౌలు రైతుతో వ్రాతపూర్వక, చట్టబద్ధ కౌలు ఒప్పందం రాసుకున్నా సరే!)
13. ఈ నమూనా చట్టం కౌలు ధరపై ఎటువంటి నియంత్రణ విధించలేదు. చాలా సందర్భాలలో కౌలు రైతులపై ఉత్పత్తి ఖర్చుకు మరో 50 శాతం అదనంగా కౌలు ధర చేరి భారంగా మారుతుంది. స్వంత భూమి వున్న సాగుదారుడికి పంట ఉత్పత్తి ఖర్చు ఎకరానికి 20 వేలు అయితే, కౌలు రైతు పంట ఉత్పత్తి ఖర్చు 30 వేలు అవుతుంది.

నిపుణుల కమిటీ, తాము నివేదిక ఇచ్చే ముందు, పాత

అనుభవాలను లోతుగా అధ్యయనం చేశామనీ, పాఠాలు తీసుకున్నామని ఎంతగా చెప్పుకున్నా, సరైన గుణపాఠాలు తీయలేదని స్పష్టంగా అర్థమవుతుంది. ఎందుకంటే పశ్చిమ బెంగాల్‌లో జరిగిన ఆపరేషన్ బర్గా గురించి ఈ నివేదిక ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు. ఆపరేషన్ బర్గా తర్వాత బెంగాల్‌లో 15 లక్షల మంది రైతులను నమోదు చేశారు. భూమి

యజమానులుగా వారికి పూర్తి పట్టా హక్కులు లభించక పోయినా, వారికి భూమిని వినియోగించుకునే హక్కును కల్పించారు.

రెండవది, ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం తెచ్చిన 2011 భూ అధీకృత సాగుదారుల చట్టం విషయంలో "ప్రభుత్వం పూర్తి స్థాయిలో మద్దతు ఇచ్చి అమలుకు పూనుకున్నా సరిగా అమలు లేదని" భరోసాని కమిటీ నివేదిక అంటున్నది. ఇది పచ్చి అబద్ధం. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం కానీ, ప్రస్తుతం తెలంగాణా, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలు కానీ, ఈ చట్టం అమలు కోసం చిత్త శుద్ధితో పని చేయడం లేదు. కనీసం ఈ చట్టాన్ని కౌలు రైతులలో ప్రచారం చేయడానికి కూడా ఈ ప్రభుత్వాలు తన యంత్రాంగాన్ని వినియోగించలేదు. లేదా ఎల్.ఇ.సి. వల్ల, తమ భూములకేమీ ఢోకా కాలేదనే విషయాన్ని భూమి యజమానులలో కల్పించడానికి కూడా ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేదు. క్రింది స్థాయి అధికారులు తమకు తోచినట్లుగా చట్టాన్ని వ్యాఖ్యానించి, కౌలు రైతుల నుంచి గుర్తింపు కార్డుల కోసం దరఖాస్తులు తీసుకునేందుకే నిరాకరించారు. పైగా గుర్తింపు కార్డులు పొందిన కౌలు రైతులకు పంటల రుణాలు ఇప్పించేందుకు ప్రభుత్వాలు ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేదు. 2011 చట్టం అమలు వైఫల్యానికి ప్రభుత్వాల వైఖరే ప్రధాన కారణం.

కేరళలో కుటుంబ శ్రీ పథకం క్రింద భూమి కౌలు విషయంలో వచ్చిన మంచి ఫలితాలను కూడా నిపుణుల కమిటీ గుర్తించ నిరాకరించింది. అక్కడ కుటుంబశ్రీ విజయవంతంగా అమలు కావడానికి ప్రధాన కారణం ప్రభుత్వ యంత్రాంగం, సంస్థలు పూర్తిగా సహకరించడమే.

పైగా ఈ నమూనా చట్టం కౌలు రైతులకు రుణాలు, బీమా, నష్టపరిహారం, సబ్సిడీ ఒక హక్కుగా లభించేలా ఏ మార్గాన్నీ, యంత్రాంగాన్నీ సూచించలేదు. ప్రభుత్వంపై కూడా అందుకు ఏ బాధ్యతా పెట్టలేదు.

మొత్తంగా చెప్పాలంటే, నిపుణుల కమిటీ, లక్షలాదిగా వున్న కౌలు రైతుల కోణం నుండి చూసి, సమస్యకు ఏ పరిష్కారాన్నీ సూచించలేదు. పైగా భూమి యజమానులకు మరిన్ని రక్షణలు కల్పించేందుకే పూనుకుంది.

ఈ నేపథ్యంలో ఈ క్రింది డిమాండ్లను మీ ముందు పెడుతున్నాం.

1. నీతీ ఆయోగ్ నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన నమూనా కౌలు చట్టాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం తీరస్కరించాలి.
2. కేవలం నిపుణుల కమిటీ నివేదికపై చర్చించడం కాకుండా, దేశ వ్యాపితంగా కౌలు రైతుల సమస్యలపై విస్తృత సంప్రదింపులు నిర్వహించాలి. ఈ నివేదికలో లేకుండా, మా లేఖలో ప్రస్తావించిన అన్ని అంశాలపైనా చర్చ జరగాలి.
3. 2013 జూలైలో కేంద్ర గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ విడుదల చేసిన జాతీయ భూ సంస్కరణాల విధానం ప్రాతిపదికగా దేశంలో సరిగా అమలు కాని, భూ సంస్కరణల ఎజెండాను చేపట్టి అమలు చేయాలి. ఒక కాల పరిమితి పెట్టుకుని మిగులు భూములను భూమిలేని నిరుపేదలకు పంపిణీ చేయాలి. భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టాలను సమగ్రపరచాలి. భూమి చట్టాలలో

లోపాలను సవరించాలి. వ్యవసాయేతరులు వ్యవసాయ భూములు కొనకుండా ఆంక్షలు విధించాలి. సాగు భూములను సాగు చేయకుండా బీడుగా వుంచడంపై నియంత్రణ తేవాలి. అసైన్డ్ భూములను అభివృద్ధి చేసి వాస్తవ లబ్ధిదారులకు తిరిగి అప్పగించాలి.

4. కౌలు రైతులను, పంట భాగస్వామ్య సాగు దారులను గుర్తించి, నమోదు చేసేలా చట్టం తేవాలి. ఈ కౌలు రైతులందరికీ అన్ని మద్దతు వ్యవస్థలను చట్ట బద్ధంగా అందించేలా ప్రభుత్వంపై నిర్దిష్ట బాధ్యత పెట్టాలి.

నిపుణుల కమిటీ రూపొందించిన ఈ నమూనా చట్టాన్ని దేశ వ్యాపితంగా వివిధ రాష్ట్రాలలో చట్టంగా మార్చేందుకు కొన్ని శక్తులు ఒత్తిడి కొనసాగిస్తున్నాయి. ఈ ప్రయత్నాలు మానుకోమని మేం స్పష్టంగా చెబుతున్నాం. మేము లేవనెత్తిన అంశాలను దృష్టిలోకి తీసుకుని, కేంద్ర ప్రభుత్వమే ఒక స్పష్టమైన వైఖరితో ముందుకు రావాలని కోరుతున్నాం.

అమలు కాని కౌలు రైతుల గుర్తింపు కార్డుల చట్టం

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో అమలు తీరు

రైతు స్వరాజ్య వేదిక చేస్తున్న పలు నిజనిర్ధారణలలో 60 శాతం రైతు ఆత్మహత్యలు కౌలు రైతులవే అని తెలుస్తుంది. అధికారిక అంచనాల ప్రకారం ఆంధ్రప్రదేశ్ లో 40 లక్షలు, తెలంగాణలో 10 లక్షల వరకు కౌలు రైతులు ఉన్నారు. కౌలు రైతుల పోరాటాల ఫలితంగా 2011 లో ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం చేసిన “భూ అధీకృత సాగుదారుల చట్టం” ప్రకారం కౌలు రైతులకి రుణ అర్హత గుర్తింపు కార్డులు ఇవ్వాలి. గుర్తింపు పొందిన కౌలు రైతులకు బ్యాంకు రుణాలు, ఇతర ప్రభుత్వ మద్దతు అందాలి.

జిల్లా పేరు	గుర్తింపు కార్డుల లక్ష్యం	2016లో జారీ చేసిన కార్డులు
తూర్పుగోదావరి	2,50,000	1,34,323
విశాఖపట్నం	40,000	10,243
శ్రీకాకుళం	64,000	17,270
కడప	50,000	6,822
విజయనగరం	62,000	12,316
పశ్చిమగోదావరి	3,20,000	1,39,368
చిత్తూరు	40,000	9,974
అనంతపురం	40,000	11,333
నెల్లూరు	90,000	8,316
కర్నూలు	1,19,000	8,900
గుంటూరు	2,30,000	14,590
ప్రకాశం	1,20,000	1,346
కృష్ణా	2,00,000	2,245
మొత్తం	16,25,000	3,77,046

మే నెల 15వ తారీకులోపు ప్రతి కౌలు రైతుని గుర్తించి రుణ అర్హత కార్డులు ఇవ్వవలసి ఉండగా, తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇప్పటి వరకు ఒక్క కార్డు కూడా జారీ చేయలేదు. ఈ సంవత్సరం కూడా కౌలు రైతులు ప్రైవేటు అప్పులపైన అధారపడవలసిన పరిస్థితి ఉంది. కాగా ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం 16.25 లక్షల గుర్తింపు కార్డులు లక్షంగా పెట్టుకొని ఇప్పటివరకు 3.77 లక్షల కార్డులు మాత్రమే ఇచ్చారు. కౌలు రైతులు అందరూ ఉమ్మడిగా తమ హక్కుల కోసం పోరాడాలని రైతు స్వరాజ్య వేదిక పిలుపునిస్తున్నది.

పడిసి పట్టిన వాన నీటితో వ్యవసాయం

డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు, సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం

తరచూ కరువు బారిన పడి పంటలు నష్టపోతున్న రైతులను, తాగటానికి గుక్కెడు నీళ్ళు లేక కిలోమీటర్ల దూరం నడిచి నీళ్ళు నెత్తిన మోసుకొని వచ్చే మహిళలను ప్రతి ఎండాకాలం మనం చూస్తుంటాం. అదే సమయంలో వర్షాలు పడినప్పుడు పంటచేలు మునిగిపోయి పంట నష్టపోవటమూ చూస్తున్నాం. వాన కోసం ఋతుపవనాల మీద ఆధార పడిన మన లాంటి దేశంలో వాన పడినప్పుడు నీటిని జాగ్రత్తగా సేకరించి, దాచుకొని, అవసరం అయినప్పుడు వాడుకునే

పద్ధతులు చాలా అవసరం. ఎన్నో వందల సంవత్సరాలుగా మన దేశంలో చెరువులు, కుంటలు లాంటివి ఇందుకోసం ఏర్పాటు చేసుకొని సమర్థవంతంగా నదుపు కొంటున్న అనుభవాలు వున్నాయి. అయితే కాల క్రమేపీ బోరు బావులు, ఆనకట్టలు, తద్వారా కాల్యాల ద్వారా నీళ్ళకు అలవాటు పడటంతో ఇవన్నీ కూడా పనికి రాకుండా పోయాయి.

ప్రస్తుత పరిస్థితులకు అనుగుణంగా వీటిని మరల పునరుద్ధరణ చేయాల్సిన అవసరం వుంది. ప్రతి 1 మి.మీ.

వర్షపాతానికి హెక్టారుకి సుమారుగా 10,000 లీటర్ల నీరు చేరుతుంది. అంటే 500 మీ.మీ. వర్షం పడే ప్రాంతాలలో కూడా హెక్టారుకి 50 లక్షల లీటర్ల (ఎకరానికి 20 లక్షల లీటర్ల) నీరు చేరుతుంది. ఇందులో భూమిలోకి ఇంకిన భాగం కాక మిగిలింది బయటికి పారి మురికి గుంటలలో కలవటమో, ఆవిరి కావటమో జరుగుతోంది. ఇందులో మూడొంతులు కాపాడుకోగలిగితే ఒక పంట చాలా సులభంగా పండించు కోవచ్చు.

భూమి గట్టి పడిపోవటంతో భూమిలోకి నీరు ఇంకటం తగ్గిపోతుంది. ఇందుకు ప్రధాన కారణాలు

1. భూమిలో సేంద్రియ పదార్థం తగ్గిపోవటం,
2. తరచూ ట్రాక్టర్తో దున్నటం వలన అడుగున గట్టి పొర (పాన్) ఏర్పడటం

3. పంట కోత యంత్రాల బరువుతో నేల గట్టిపడటం.
4. రసాయనిక ఎరువుల అధిక వినియోగంతో, వాటిలోని ఫిలైర్ మెటీరియల్తో భూమిలోని స్పృష్ట రంధ్రాలు, దారులు మూసుకు పోవటం.

వ్యవసాయంలో రసాయనిక ఎరువుల వినియోగం, భారీ యంత్రాల వినియోగం తగ్గించుకోవటం, సేంద్రియ పదార్థాల వినియోగం పెంచుకోవటంతో భూమిలో నీరు ఇంకే గుణం పెంచుకోవచ్చు.

అలాగే, ఆధునిక వ్యవసాయంతో పంటల సరళిలో వచ్చిన మార్పుతో ఎక్కువ నీటి వినియోగం వుండే పంటల వైపు, పద్ధతుల వైపు రైతులు మళ్లుతున్నారు. ఉదాహరణకి ప్రస్తుత పద్ధతిలో వరి, పత్తి, చెరుకు లాంటి పంటల ఉత్పత్తికి ఎకరానికి సుమారు 60 లక్షల లీటర్ల నీరు ఖర్చు అవుతుంది.

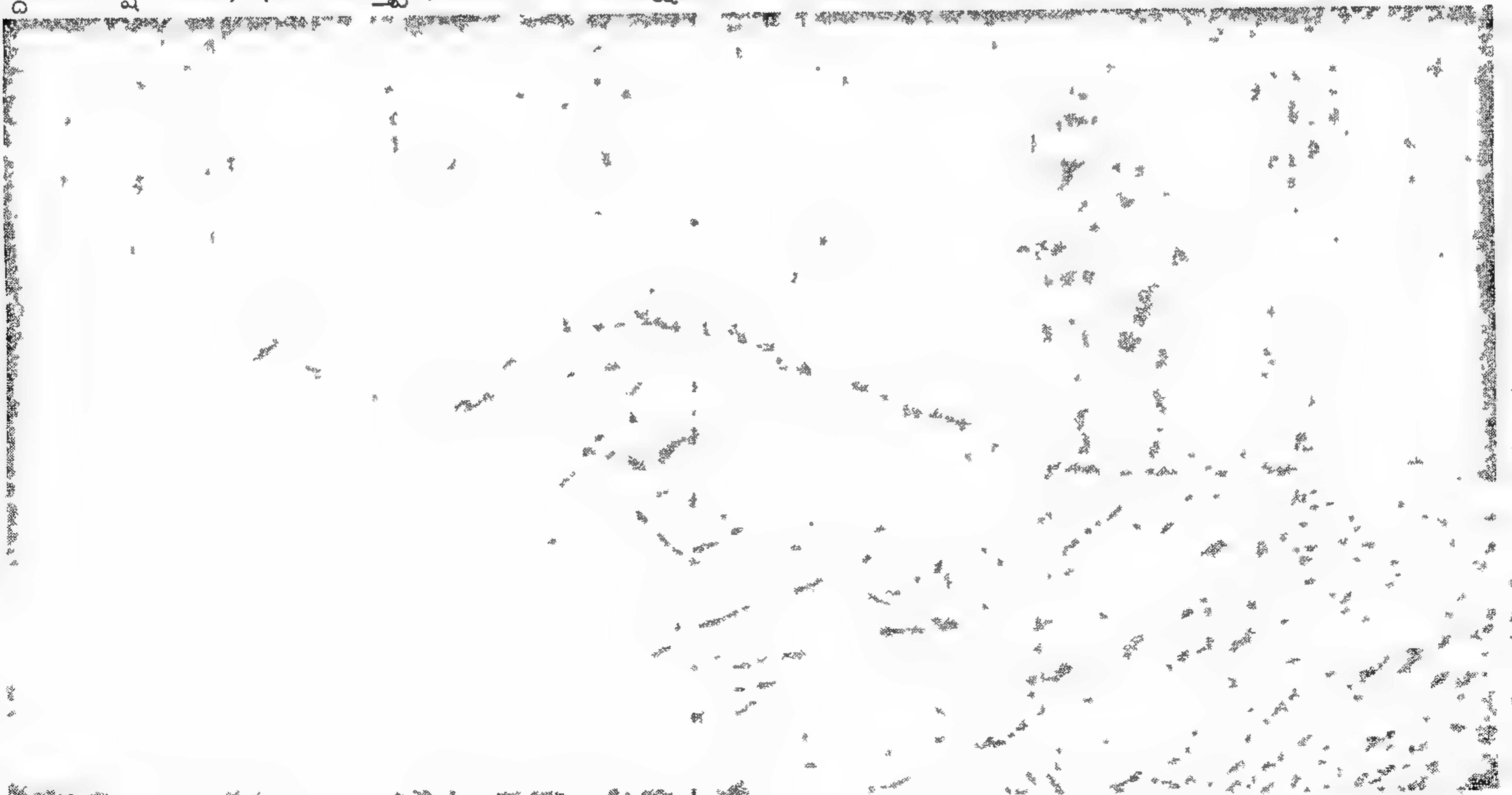

ఈ లెక్కన సంవత్సరానికి సుమారుగా 500 మి.మీ. వర్షం పడే ప్రాంతాలలో ఎకరానికి 20 లక్షల లీటర్ల నీరు సంవత్సరానికి వర్షం ద్వారా వస్తుంది అనుకుంటే అందుకు మూడు రెట్లు ఒక పంట కాలంలో మనం ఖర్చు చేస్తున్నాం. అంటే ఒక ఎకరం వరి పండించటానికి ఆ ఎకరం పొలంలో గత మూడు సంవత్సరాలు పడిన వర్షాన్ని ఒకే పంట కాలంలో వాడుకుంటున్నాం, లేకపోతే మూడు ఎకరాలలో పడిన వాన నీటిని ఒక ఎకరంలో పంట పండించుకోవటానికి వాడుకుంటున్నాం. ఇలా ఐదు సంవత్సరాలు రెండు పంటల చొప్పున తీసుకుంటే ముప్పై సంవత్సరాల వర్షం వాడేసి నట్టే. లేక పోతే చుట్టుపక్కల ముప్పై ఎకరాల వర్షం వాడేసినట్టే. అందుకే పంటల ప్రణాళికను, పండించే పద్ధతులను ఎప్పుడూ స్థానిక వర్ష పాతం, భూమి తత్వం, వాన నీటి సంరక్షణల

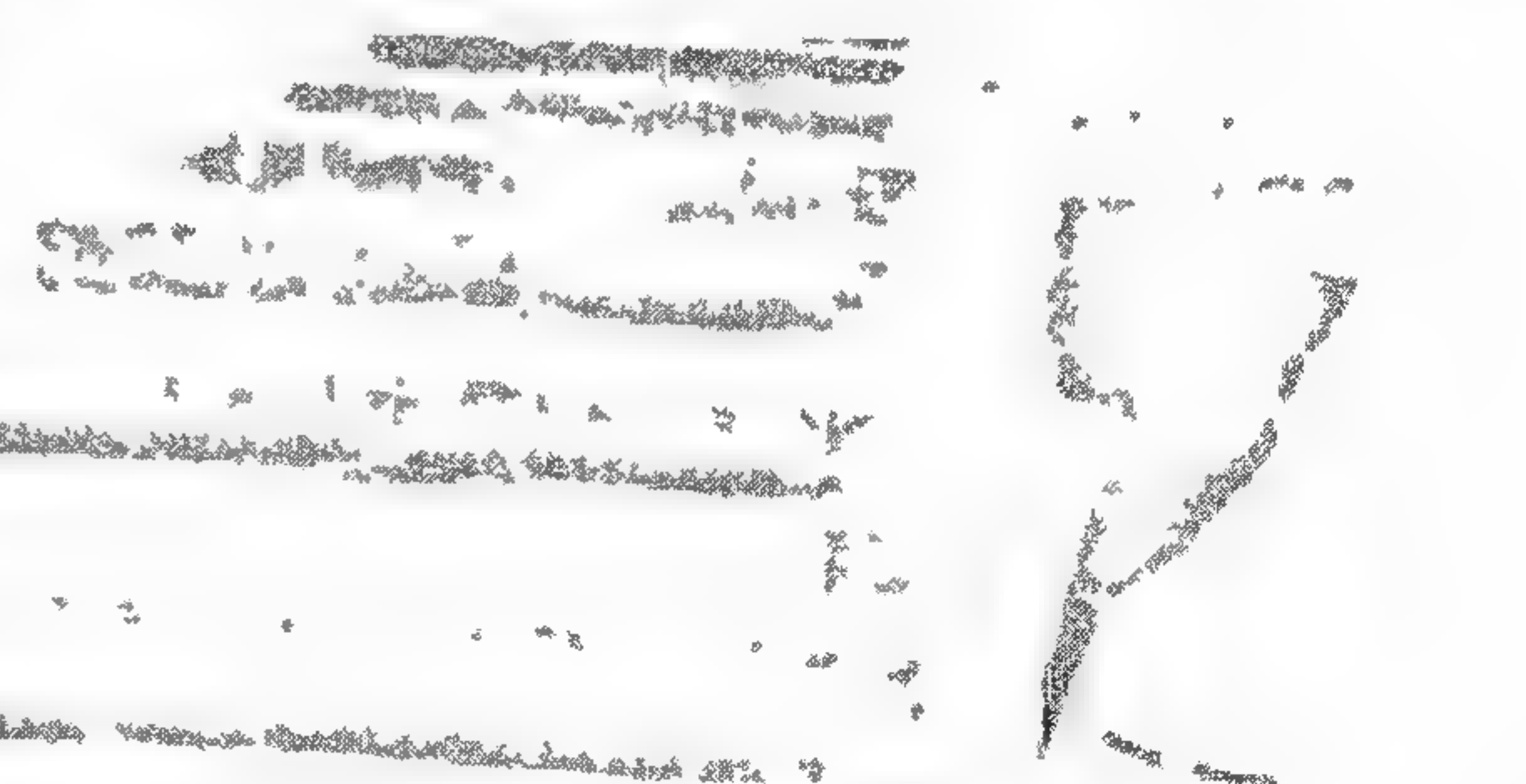
ఆధారంగానే చేసుకోవాలి. దీనినే 'వాటర్ బడ్జెట్' అంటారు. ఉభయ తెలుగు రాష్ట్రాలలో సగటు వర్ష పాతం తీసుకుంటే కోస్తా ఆంధ్ర ప్రాంతంలో 1,094 మి.మీ., తెలంగాణా జిల్లాలలో 961 మి.మీ. అలాగే రాయలసీమ ప్రాంతంలో 680 మి.మీ. ఇందులో చాలా భాగం ప్రతి పొలంలో మనం సంరక్షించుకోవచ్చు.

ఇందుకోసం ప్రధానంగా చేయాల్సింది.

1. ఎక్కడ పడిన వర్షం అక్కడే ఇంకటానికి వీలుగా పొలంలో బోదెలకు చిన్న అడ్డుకట్టలు వేసుకోవటం
2. పొలంలో పల్లం వున్న ప్రాంతంలో సుమారు అడుగు వెడల్పు, ఐదు అడుగుల పొడుగు, ఒక అడుగు లోతు ట్రెంచ్‌లు చేసుకోవటం.
3. సగం నీరు భూమిలో ఇంకుతుంది అనుకుంటే బయటకు పారే నీటిని సంరక్షించుకోవటానికి చిన్న నీటి కుంటలను (ఫారం పాండ్) లను తవ్వు కోవటం.
4. పారే నీటిని ఆపుకొని సంరక్షించుకోవటం కోసం అడ్డుకట్టలు కట్టుకోవటం.
5. వాలుకు అడ్డంగా దున్నుకోవటం, గట్లు వేసుకోవటం, పక్కనే ట్రెంచ్‌లు చేసుకోవటం.
6. భూమిలో సేంద్రియ పదార్థం పెంచుకోవటం కోసం ఎకరానికి కనీసం 4 టన్నుల జీవ పదార్థాలు వేసుకోవటం.
7. ఈదురు గాలులు, వేడి గాలులలో పెరిగే నీటి ఆవిరిని తగ్గించు కోవటం కోసం పొలంలో గట్ల మీద చెట్లు నాటుకోవటం.

భూసేకరణకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న ఏటిగడ్డ కిష్టాపూర్ ప్రజలకు అండగా నిలబడదాం

జి.వో 123ను పూర్తిగా రద్దు చేయాలని గొంతెత్తి నినదద్దాం

తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రజలు వలసవాద దోపిడీకి వ్యతిరేకంగా గొంతెత్తి నినదించారు. నిరంతర పోరాటాలు సాగించారు. 'నీళ్ళు, నిధులు, ఉద్యోగాలు' కావాలంటూ వుద్యమించారు. తెలంగాణ రాష్ట్రం వస్తే, తమ వనరులు తమ చేతుల్లోనే వుంటాయని కలలుకన్నారు. కానీ, తెలంగాణ ఏర్పడి ఎన్నికైన ప్రభుత్వం, తమ ఊర్లను ముంచుతుందనీ, తమ పొలాలను గుంజు కుంటుందనీ అస్సలు ఊహించలేదు.

కానీ తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం అదే చేస్తున్నది. సాగు నీటి ప్రాజెక్టులు, భారీ పరిశ్రమల పేరుతో వేలాది ఎకరాలను ప్రజల చేతుల్లో నుండి లాగేసేందుకు రకరకాల మార్గాలలో ప్రయత్నిస్తున్నది. ముఖ్యంగా 2013 భూసేకరణ చట్టాన్ని పక్కన బెట్టేసి, జి.వో 123 పేరుతో అడ్డదారిలో భూములను కొల్లగొట్టేందుకు చూస్తున్నది. ఈ ప్రయత్నాన్ని మెదక్ జిల్లా తొగుట మండలం ఏటిగడ్డ కిష్టాపూర్ గ్రామ ప్రజలు తీవ్రంగా ప్రతిఘటిస్తున్నారు. పోలీసులను ప్రయోగించి, కలెక్టర్ ద్వారా మాయమాటలు చెప్పించి, ప్రభుత్వం భూములను లాగేసేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నది.

రీడిజైన్ చేయబడిన ప్రాణహిత చేవెళ్ళ ప్రాజెక్టులో భాగంగా, మల్లన్న సాగర్ రిజర్వాయర్ నిర్మాణం చేయాలని ప్రభుత్వం ప్రయత్నిస్తున్నది.

ఇందుకోసం మెదక్ జిల్లాలోని తొగుట, కొండపాక మండలాలలో 14 గ్రామాల మధ్యలో 21,379 ఎకరాల భూమి సేకరించాలని తల పెట్టింది. ఇవి గాక ఏటిగడ్డ కిష్టాపూర్ గ్రామానికి చెందిన 3,112 ఇళ్ళని కూడా (ముంపుకు గురవుతాయి కాబట్టి) సేకరించాలని నిర్ణయించింది.

గతంలో కూడా భూములను సేకరించేందుకు ప్రజలను భయపెట్టి, అబద్ధపు ప్రచారాలు చేసి, ప్రజలపై దౌర్జన్యం చేసే వారు. ఇప్పుడు తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం

2015 జూలై 30న జారీ చేసిన ప్రభుత్వ జి.వో. 123 ద్వారా భూమిని సేకరించాలని ఏకైక, పెద్ద వ్యూహాన్ని ఎంచుకున్నది. తెలంగాణాలోని అన్ని జిల్లాలలో ఇదే వ్యూహంతో ముందుకు వెళుతున్నది. ఈ జి.వో సారాంశం పట్టా భూములను సంబంధిత రైతులు 'స్వచ్ఛందంగా' అమ్మితే ప్రభుత్వం కొనడం. నిర్వాసితులకు పునరావాసం ఈ జి.వోలో మచ్చుకైనా కనిపించదు. ఈ జి.వో 2013 భూసేకరణ చట్టం స్ఫూర్తికి పూర్తిగా భిన్నమైనది. పైగా 2013 భూ సేకరణ చట్టం ప్రకారం చేయాల్సిన ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ, సామాజిక, ఆర్థిక ప్రభావ అంచనా పర్యావరణ అంచనా ఏమీ చేయకుండానే పని పూర్తిగా కానిచ్చేస్తారు.

ఈ గ్రామం నుండి రోజూ 2 బస్సుల నిండా కూరగాయలు హైదరాబాద్ కు వస్తాయి. వ్యవసాయం బాగా నడిచే ప్రాంతం. ఈ గ్రామస్తులు తమ భూములను, ఇళ్ళను వదులు కోవడానికి ఏ మాత్రం సిద్ధంగా లేరు. ఈ ప్రజలకు రైతు స్వరాజ్య వేదిక, మహిళా రైతుల సాధికార వేదిక, దళిత బహుజన ఫ్రంట్ సిసిసి లాంటి సంస్థలు ఇప్పటికే మద్దతుగా నిలబడ్డాయి. మానవ హక్కుల వేదిక, కాంగ్రెస్, సి.పి.ఐ.(యం) పార్టీలు కూడా ప్రజలను కలిసి సంఘీభావం ప్రకటించాయి.

పొలకరిల్ల టమాట సాగు

డా. కె. రాధారాణి, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ (హార్టికల్చర్)

టమాటలో విటమిన్లు ఎ, సి, లతో పాటు ఖనిజ లవణాలు మరియు ముఖ్యంగా కేన్సర్ ను నిరోధించే లైకోపీన్ అనే కారకము ఉంటాయి. టమాటను సంవత్సరం పొడవునా సాగుచేసుకోవచ్చు. ఐతే రైతులు అధిక ఉత్పత్తి కోసం రసాయనక ఎరువులు విచ్చావిడిగా వాడటం సస్యరక్షణ మందులు విచక్షణ రహితంగా ఉపయోగించడం వలన టమాట నాణ్యత, నిల్వ వుండే గుణం దేబ్బతినటమే కాకుండా ఆ రసాయనాల అవశేషాలతో నేల, నీరు, గాలి, ఆహారం కలుషితమై మనిషి ఆరోగ్యం మీదా పర్యావరణం పైనా అనేక తీవ్ర ప్రభావాలు చూపుతున్నాయి. దీనికి తోడు సాగు ఖర్చు ఎక్కువై రైతులు పూర్తిగా నష్టపోతున్నారు. కాబట్టి టమాటను సేంద్రియ పద్ధతిలో సాగుచేసుకోవాలి.

సాగు వివరాలు - రకాల ఎంపిక

ఈ కాలానికి అనువైన రకాలను ఎంపిక చేసుకోవాలి. వర్షాధారం సాగుకు నీటి ఎద్దడిని తట్టుకొనే రకాలను ఎంపిక చేసుకోవాలి.

పూసా ఎర్లీ డ్వార్ఫ్, ఆర్కా సౌరభ్, ఆర్కా మేఘాలి, ఆర్కా వికాస్, ఆర్కా ఆభా, ఆర్కా అభిజిత్, ఆర్కా ఆహుతి, ఆర్కా అలౌకిక్ మొదలైన రకాలను సాగు చేసుకోవచ్చు.

అనువైన నేలలు:

టమాటను అన్ని రకాల నేలల్లో సాగు చేసినప్పటికీ మురుగు నీరు పోయే వసతి కలిగిన ఎర్ర గరప నేలలు చాలా అనుకూలంగా ఉంటాయి. నీరు నిలబడే నేలల్లో టమాటను సాగు చేయకూడదు. నేల ఉదజని సూచిక 6.5 నుండి 7 మధ్య ఉంటే మంచిది.

విత్తన మోతాదు:

ఎకరానికి 150-200 గ్రాముల విత్తనం కావాలి. టమాటను ముందుగా నారు పెంచి తర్వాత ప్రధాన పొలంలో నాటుకొంటే అధిక దిగుబడిని యిస్తుంది.

విత్తన ఎంపిక మరియు నారుమడి యాజమాన్యంలో జాగ్రత్తలు

రైతులు సాధ్యమైనంతవరకు తమ పంటనుండే విత్తనాన్ని సేకరించుకోవాలి. తప్పని పరిస్థితుల్లో గుర్తింపు పొందిన నమ్మకమైన సంస్థలనుండి తెచ్చుకోవాలి.

విత్తే ముందు కిలో విత్తనానికి 10 గ్రాముల భీజ రక్షతో శుద్ధి చేసి ఒక గంట నీడలో ఆరబెట్టి విత్తుకోవాలి. అలాగే ట్రైకోడెర్మా విరిడి 5 గ్రాముల కిలోకి చొప్పున కలిపి విత్తన శుద్ధి చేసుకోవాలి.

భజరక్ష తయారీ విధానం:

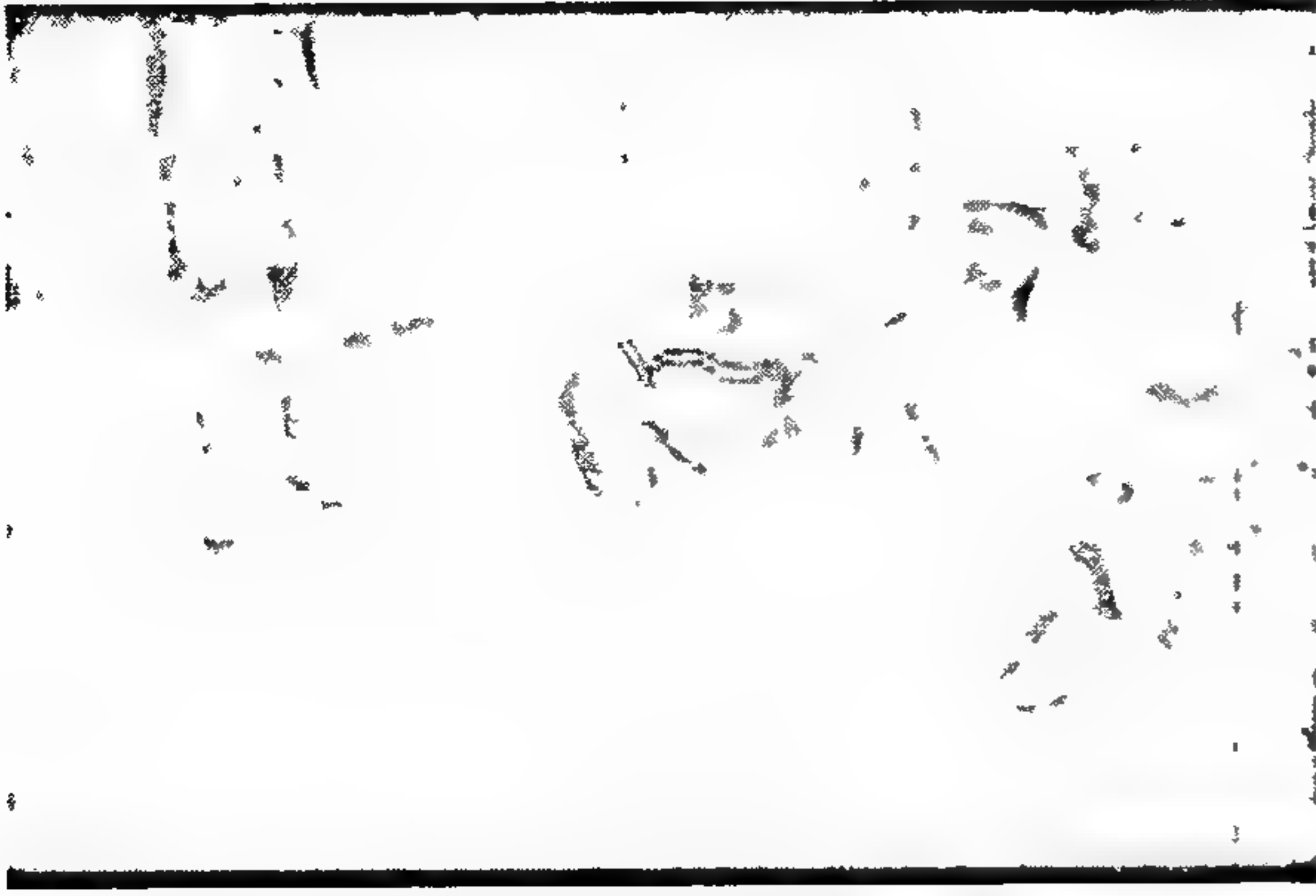
పుట్ట మన్ను 100 గ్రాముల మెత్తని పొడిగా చేసి దానికి 100 గ్రా. కట్టె లేదా పిడకల బూడిద, 20 గ్రా. పొడి ఇంగువ, 20 గ్రా. పసుపు పొడి కలపాలి. ఈ మిశ్రమానికి 10 మిల్లీ. లీ. ఆవు మూత్రంను కొంచెం కొంచెం వేస్తూ కర్ర సహాయంతో బాగా కలపాలి. ఆ తర్వాత నీడలో ఆరబెట్టి పొడిచేసుకొని గాలి చొరబడని సీసాల్లో భద్రపరుచుకోవాలి. ఇది 6 నెలలు వరకు నిల్వ ఉంటుంది. తడి తగలకుండా పొడి ప్రదేశంలో నిల్వ చేసుకోవాలి.

నారుమడి వేసే స్థలాన్ని ప్రతి సంవత్సరం మార్చాలి.

నారు మడికోసం ఎంపిక చేసిన నేలను 3-4 సార్లు బాగా దున్ని ఆఖరి దుక్కిలో 10 చ. మీ. నారుమడికి 10 గంపలు చొప్పున మోగిన పశువుల ఎరువుతోపాటు 1 కిలో వేప పిండి వేయాలి.

నారు మడులను కనీసం 15 సెం. మీ. ఎత్తుతో తయారు చేసుకొంటే నారుకుళ్ళు రోగాన్ని నివారించవచ్చు. నారుమడిని 4 మీ. పొడవు, 1 మీ. వెడల్పుతో చేసుకొంటే కలుపు తీసుకోవటానికి, చీడపీడల నివారణ చర్యలు చేపట్టడానికి అనువుగా ఉంటుంది.

విత్తనా శుద్ధి చేసిన విత్తనాన్ని ఎత్తైన నారుమడులలో వరుసల్లో పలుచగా విత్తుకొని వరిగడ్డితో కప్పాలి. ఇలా చేయటం వలన నీరు పెట్టినప్పుడు విత్తనం చెదిరి పోకుండా ఉంటుంది.

ప్రతిరోజూ ఉదయం లేదా సాయంత్రం నారుమడిని రోజ్ కేన్తో తడపాలి. నారుమడిలో మొక్క పెరుగుదలకు కొంతమంది రైతులు యూరియా వేస్తుంటారు. అలా చేస్తే మొక్కలో నార శాతం తగ్గి రసం పీల్చి పురుగులు ఆశించటానికి అనువుగా ఉంటుంది. కాబట్టి నారుమడిలో యూరియా కానీ లేదా ఇతర రసాయనక ఎరువులను కానీవేయకూడదు.

నారుమడిలో నులి పురుగుల బారి నుండి కాపాడటానికి వేపపిండి, ఆముదం పిండి లేదా కానుగ పిండి వంటివి నేలలో వేసుకోవాలి. అలాగే వేపనూనె, వేపగింజల కషాయం పిచికారి చేసి రసం పీల్చే పురుగులను అరికట్టాలి.

నారుమడిలో వచ్చే తెగుళ్ళను పశువుల పేడ మరియు మూత్రంతో తాయారు చేసిన ద్రావణాన్ని పిచికారి చేసి నివారించుకోవాలి. నారుమొక్కలను ప్రధాన పొలంలో నాటడానికిగాను నారు పీకడానికి 7 నుంచి 10 రోజుల ముందు నుండి క్రమేపి నీటి తడులను తగ్గించాలి. ఇలా చేయటం వలన నాటిన తర్వాత పొలంలో నీటి ఎద్దడని తట్టుకొంటాయి.

పొలంలో నాటేముందు నారు వేళ్ళను 20 గ్రా. ఇంగువ 1 లీ. నీటికి కలిపిన ద్రావణంలో 15 % 20 ని. ముంచి నాటుకొంటే తెగుళ్ళను తట్టుకోనే శక్తి పెరిగి మొక్క ఏపుగా పెరగడానికి వృద్ధి కారకంగా పనిచేస్తుంది.

సుమారు 25 నుండి 30 రోజుల వయసున్న నారును ప్రధాన పొలంలో నాటుకోవాలి.

ప్రధాన పొలంలో నాటుకొనే పద్ధతి:

నారును నాటుకొనే ముందు పొలాన్ని బాగాదున్ని చదును చేసి 65 సెం.మీ. దూరంతో బోదెలను తయారు చేసుకోవాలి. బోదెలకు ఒక వైపు నారును 45 సెం. మీ. దూరంతో నాటుకోవాలి. నాటిన 25 రోజుల తర్వాత బోదెలపై మట్టిని ఎగద్రోసి మొక్క బోదె మధ్యలో ఉండేటట్లు చేయాలి.

టమాట సాగులో సేంద్రీయ ఎరువులు వాడకం:

రసాయనక ఎరువులకు బదులుగా పశువుల ఎరువు, వర్మి కంపోస్ట్, వేరుశనగ పిండి ఆముదం పిండి, కానుగ పిండి, వేపపిండి వంటి వాటిని విరివిగా వాడాలి. పంట మార్పిడి పంటగా లేగ్యూం జాతి పంటను వేసుకొని నత్రజనిని అందించాలి. పచ్చిరొట్ట, జీవన ఎరువులైన అజిటోబాక్టర్, అజోస్పైరిల్లం, ఫాస్ఫోబాక్టర్ వంటివాటిని వేసుకొంటే నేలలో ఉపయోగపడే సూక్ష్మజీవుల సంఖ్య పెరిగి మొక్కలకు కావలసిన పోషకాలను అందజేస్తాయి.

కలుపు నివారణ: కలుపును నివారించటానికి మొక్క చుట్టూ మరియు చాళ్లమధ్యలో పోలీతీన్ లేదా ఎండుగడ్డి, రంపపు పొట్టు మొదలైన వాటిని మల్చింగ్ గా వేసుకోవాలి.

మొక్క పెరిగే దశలో కర్రతో ఊతమిస్తే మొక్క నేల మీద పడిపోకుండా కాయలు పాడవకుండా ఉంటాయి.

నీటి యాజమాన్యం:

నాటడానికి ముందు, నాటిన తర్వాత మరల 3 వ రోజు నీరు పెట్టాలి. ఆ తర్వాత అవసరాన్ని బట్టి నీటి తడులు ఇవ్వాలి. మొక్క పెరగడానికి తగినంత నీరు పెట్టి

పొలంలో నీరు నిలబడకుండా చూసుకోవాలి. పూత, కాత దశలో నీటి ఎద్దడికి గురికాకుండా జాగ్రత్త పడాలి. లేకపోతే పూత రాలి దిగుబడి తగ్గుతుంది. నీటి వసతి తక్కువ ఉంటే డ్రిప్ పద్ధతిలో సాగు చేసుకోవాలి.

సస్య రక్షణ పద్ధతులు

పురుగులు, తెగుళ్ళు ఆశించిన తర్వాత అదుపు చేయడం కాకుండా అవి ఆశించకుండా ఉండేటట్లు యాజమాన్య పద్ధతులు చేపట్టాలి.

వేసవిలో లోతు దుక్కులు చేసుకోవాలి.

పంట పూర్తికాగానే మొదళ్ళు నాశనం చేయాలి.

ఒకే పంటను సంవత్సరాల తరబడి అదే పొలంలో సాగు చేయకుండా లేగ్యం జాతి పంటలతో పంట మార్చిడి చేసుకోవాలి. దీనివలన పురుగుల ఉద్రుతిని అదుపులో వుంచటమే కాకుండా భూసారాన్ని కూడా కాపాడవచ్చు.

బంతిని పంటను ఎరపంటగా పొలంలో అక్కడక్కడ 1-2 వరుసలలో, పొలం చుట్టూ ఒక వరుస వేసుకోవాలి. ఈ ఎరపంటపై గుడ్ల సముదాయం, పిల్లపురుగులు కన్పించిన వెంటనే ఏరి నాశనం చేయాలి.

పొలం చుట్టూ జొన్న, మొక్కజొన్న వంటి ఎత్తయిన పంటలను వేసుకొంటే తెల్లదోమ, తామర పురుగులు వంటి రసం పీల్చే పురుగులకు కంచెలాగా పనిచేస్తాయి.

గత సంవత్సరాల అనుభావాలను బట్టి ఆయా పంటలను ఆశించే పురుగుల ఉధృతి ఏ సమయంలో ఎక్కువుగా ఉంటుందో గమనించి విత్తే కాలాన్ని సరిచేయటం ద్వారా పంటలను పురుగుల బారినుండి కాపాడవచ్చు. చీడపీడలను తట్టుకోనే రకాలను సాగు చేసుకోవాలి.

పొలంలో అక్కడక్కడ దీపపు ఎరలను వాడి రెక్కల పురుగులను నాశనం చేయాలి.

ఎకరాకు 4-5 లింగాకర్షక బుట్టలను అమర్చి పురుగుల సంతతిని నిరోధించాలి.

ఆముదం పూసిన పసుపు మరియు తెలుపు రంగు డబ్బాలను అమర్చి తెల్లదోమ, తామరపురుగుల ఉధృతిని తెలుసుకొని నివారించాలి.

పక్షులు వాలి పురుగులను తినటానికి వీలుగా పక్షి స్థావరాలను పొలంలో అక్కడక్కడ ఏర్పాటు చేయాలి.

మొక్కల ఆకులపై కనిపించిన గుడ్ల సముదాయాన్ని, గొంగళి పురుగులను కనపడిన వెంటనే ఏరి నాశనం చేయాలి.

పురుగుల ఉధృతి తీవ్రంగా వున్నప్పుడు వేపనూనె, వేపగింజల కషాయం, వావిలకుల కషాయం, వెల్లుల్లి-పచ్చిమిర్చి ద్రావణం వంటి ప్రకృతి సహజమైనవాటిని వాడి పురుగులను నివారించాలి.

తెగుళ్ళ నివారణకు పుల్లని మజ్జిగ ద్రావణం, పశు వుల పేడ-మూత్రం ద్రావణం, ఇంగువ ద్రావణం మొదలైన వాటిని వుపయోగించాలి.

కోత మరియు బగుబడి

టమాట నాటిన 45 రోజులకు పూతకు వచ్చి 20 - 25 రోజులకు మొదటి కోతకు వస్తుంది. ప్రతి 4-5 రోజులకు ఒక సారి కోస్తుండాలి. పంట కాలపరిమితి రకాన్ని బట్టి 4 నుండి 5 నెలలు వుంటుంది. సరైనసాగు పద్ధతులు పాటిస్తే ఎకరానికి దాదాపు 8 నుండి 10 టన్నుల దిగుబడిని పొందవచ్చు.

“అభివృద్ధి” పేరుతో బలవంతపు భూ సేకరణ ఆపాలి. **2013 భూ సేకరణ చట్టం కన్నా జి.వో 123 మెరుగైనదనే** **అబద్ధపు ప్రచారం మానుకోవాలి**

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత గత రెండు సంవత్సరాలలో రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా సాగునీటి ప్రాజెక్టులు, పారిశ్రామిక పార్కులు, ధర్మల్ విద్యుత్ ప్రాజెక్టులు, ఔషధ నగరం, ప్రత్యేక ఆర్థిక, తయారీ మండళ్ళు పేరు మీద రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా వేల ఎకరాల భూమిని తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి ప్రభుత్వం ప్రజల నుండి సేకరిస్తున్నది. చరిత్రలో ఎప్పుడూ జరగని విధంగా అత్యంత ఎక్కువ భూమిని అత్యంత తక్కువ కాలంలో అత్యంత తక్కువ ఖర్చుతో సేకరిస్తున్నది. దీంతో తెలంగాణ రాష్ట్రం అత్యంత వేగంగా ‘అభివృద్ధి’ చెందుతుందని సంబరపడాల్లో లేక ఆ అభివృద్ధి ప్రక్రియలో సర్వం కోల్పోయి, సొంత ప్రాంత పాలకుల చేతుల్లోనే వంచనకు గురై సమిధలవుతున్న సన్న, చిన్న కారు రైతులు, దళితులు, ఆదివాసీలను చూసి ఆవేదన చెందాల్లో తెలియని స్థితి.

ఒక ప్రాంతం అభివృద్ధి ఇంకో ప్రాంత వనరులను దోచుకుంటేనే సాధ్యమవుతుందనే అభివృద్ధి విధానాన్ని ఆంధ్ర పాలకులు పాటిస్తే వ్యతిరేకించి, కొట్లాడి తెలంగాణ సాధించుకుంటే ఇప్పుడు ఆ విధానాన్నే నేటి తెలంగాణ పాలకులు కూడా పాటిస్తున్నారు. ఒక ఊరికి నీరు రావాలంటే ఇంకో ఊరు వ్యవసాయం వదులుకోవాలని, కొన్ని వందల

ఉద్యోగాల కోసం కొన్ని వేల మంది భూమిని, ఆ భూమితో ముడిపడిన బతుకుతెరువును కోల్పోవాలని బోధిస్తున్నారు. కోల్పోతున్న భూములకు, బతుకులకు తగిన ప్రత్యామ్నాయం చూపించకుండా, న్యాయంగా వ్యవహరించకుండా ప్రజలకు జి.వో.ల పేరిట మోసం చేస్తూ గత పాలకులకంటే ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. “పరాయి వాడు మోసం చేస్తే పొలిమేరవతలకు తరిమికొట్టాలి. సొంత ప్రాంతం వాడు మోసం చేస్తే పాతిపెట్టాలి” అన్న కాళోజీ మాటలను నేటి పాలకులు గుర్తు తెచ్చుకుంటే మంచిది.

2013 భూ సేకరణ చట్టం కన్నా మెరుగైన నష్టపరిహారం జి.వో 123 ద్వారా లభిస్తుందని, ఇది గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారి అద్భుత ఆలోచన అని, ఇంక దీనికి తిరుగులేదని మంత్రులు, అధికారులు పదే పదే చెబుతున్నారు. పోనీ అదే విషయం రాతపూర్వకంగా పూర్తి వివరాలతో ఇవ్వమంటే మాత్రం మొహం చాటేస్తున్నారు. ఎందుకు అంత భయం? అధికారులు, మంత్రులు చెప్పేది పూర్తి అవాస్తవం. రెండింటికీ పోలికే లేదు. ఈ అవాస్తవాల ప్రచారం కేవలం ప్రజలను మోసం చేయడానికే అనేది ఈ కింది వివరాలు పరిశీలిస్తే స్పష్టమవుతుంది.

వ.సం.	2013 భూ సేకరణ, పునరావాస చట్టం	జి.వో. 123
1.	భారత పార్లమెంటు ఆమోదించి అమలులోకి వచ్చిన చట్టం. ఏ న్యాయస్థానమూ ప్రశ్నించలేనిది. మోది ప్రభుత్వం కూడా మార్పు చేయలేనిది.	శాసనసభ ఆమోదం కూడా లేని, న్యాయస్థానం ముందు పెడితే నిలబడని, ఉత్త కార్యవర్గ ఉత్తర్వు.
2.	పారిశ్రామిక, ఇతర ప్రాజెక్టులయితే ముందుగా గ్రామంలో సామాజిక ప్రభావ మదింపు చేయాలి. సాగునీటి ప్రాజెక్టు అయితే పర్యావరణ ప్రభావ మదింపు చేయాలి. అందులో భాగంగా గ్రామంలో గ్రామ సభ నిర్వహించాలి. ప్రాజెక్టుకు సంబంధించి అన్ని వివరాలు, దాని వల్ల వారిపై పడే ప్రభావాలు, దానికి ప్రభుత్వం చెల్లించే పరిహారం, కల్పించే ప్రత్యామ్నాయాలు రాతపూర్వకంగా	ఇటువంటి ప్రక్రియ ఏమీ లేదు.

	ప్రజల ముందుంచాలి. వారి అభిప్రాయాలు నమోదు చేయాలి. సామాజిక ప్రభావ మదింపు ఆమోదం లేదా పర్యవరణ అనుమతి వచ్చిన తరువాతే తదుపరి భూ సేకరణ ప్రక్రియ చేపట్టాలి.	
3.	సెక్షన్ 10 ప్రకారం సాగునీటి సదుపాయం ఉండి రెండు పంటలు పండే భూమిని సేకరించకూడదు. ఒక వేళ సేకరించదలిస్తే మరే ప్రత్యామ్నాయం లేదని ప్రభుత్వం నిరూపించాలి. అలాగే ఈ భూ సేకరణ కారణంగా జిల్లాలో ఒక పరిధికి మించి వ్యవసాయ భూమి ఇతర అవసరాలకు మళ్లించడం లేదని నిరూపించాలి.	ఇటువంటి ఏ నిబంధన, పరిమితి లేదు.
4.	సెక్షన్ 11(1) ప్రకారం భూ సేకరణకు ప్రాథమిక ప్రకటన దినపత్రికలలో ప్రచురించి సంబంధిత వ్యక్తులందరి నుండి అభ్యంతరాలు తెలియచేయడానికి 60 రోజుల సమయం ఇవ్వాలి. ఈ ప్రకటనకు సంబంధించి పూర్తి వివరాలు ప్రత్యేక గ్రామసభ ఏర్పాటు చేసి వివరించాలి.	జీ.వో. 123లో భూసేకరణ ముందు ఎటువంటి ప్రకటన, గ్రామ సభ ప్రక్రియ లేదు.
5.	సెక్షన్ 16 ప్రకారం ప్రాజెక్టు ప్రభావిత, నిర్వాసిత కుటుంబాల ఇంటింటి సర్వే నిర్వహించి పూర్తి వివరాలతో వారికి పునరావాస, పునరాశ్రమ పథకం తయారు చేయాలి. అది గ్రామసభలో పెట్టి ప్రజల అభిప్రాయాలు తీసుకోవాలి. ఆమోదం పొందిన పథకం వివరాలను తెలుగులో ప్రజలందరికీ అందుబాటులో వుంచాలి. ఈ ప్రక్రియంతా భూమి ప్రజా ప్రయోజనానికి ఖచ్చితంగా అవసరం అని రూఢీ ప్రకటన జారీ చేసే ముందే జరగాలి.	ఎటువంటి పునరావాసం, పునరాశ్రయానికి అవకాశం లేదు. వాటి గురించి ప్రజలతో చర్చించే ప్రక్రియా లేదు.
6.	రెండవ సారి దినపత్రికలలో రూఢీ ప్రకటన జారీ చేసిన తరువాత భూమి యజమానులకు / సాగు చేసుకునే వారికి నష్టపరిహారం గురించి విచారణ జరపటానికి 30 రోజుల ముందు ప్రజలకు నోటీసు ఇవ్వాలి. ప్రభావిత ప్రజలు వారు కోరుకుంటున్న నష్టపరిహారం, పునరావాసం గురించి రాతపూర్వకంగా తెలియచేసుకునే అవకాశం ఇవ్వాలి. అవార్డు విచారణ వీలైనంత వరకు బహిరంగంగా గ్రామంలోనూ జరగాలి. అధికారులు ఏ విధంగా వారు మార్కెట్ ధర నిర్ణయించింది? నష్టపరిహారం ఎంత చెల్లించదలచుకున్నారు? పునరావాసం వివరాలు ప్రజలకు చెప్పాలి. ప్రజల అభ్యంతరాలను, విజ్ఞప్తులను పరిగణనలోకి తీసుకుని కలెక్టర్ అవార్డు ప్రకటించాలి. అందులో భూ విస్తీర్ణం, నిర్ణయించిన మొత్తం నష్టపరిహారం మరియు పునరావాస, పునర్నిర్మాణ వివరాలను పేర్కొన్నాలి.	అటువంటి ప్రక్రియ ఏమీ లేదు. కేవలం నోటిమాటతో కలెక్టరు దగ్గర సమావేశం ఏర్పాటు చేసి, ప్రజలపై ఒత్తిడి తెచ్చి, బెదిరించి ఒప్పంద పత్రాలపై సంతకాలు చేయించుకోవడం, తరువాత ఒప్పుకున్నట్లు పత్రికా ప్రకటన ఇచ్చి వారం రోజుల్లో ఏ అభ్యంతరాలు రాలేదని ఏజన్సీ పేరు మీద రిజిస్ట్రేషన్ చేయించడం.
7.	భూమికి పరిహారం నిర్ణయించేటప్పుడు, మార్కెట్ విలువ (రిజిస్ట్రేషన్ ధర) పరిగణనలోకి తీసుకోవడం ఒక అంశం మాత్రమే. అది కూడా భూ సేకరణకు ప్రాథమిక ప్రకటన ఇచ్చే ముందు మార్కెట్ విలువను తప్పని సరిగా సవరించాలి. (తెలంగాణలో మార్కెట్ విలువ సవరించి దాదాపు 3 ఏళ్లు అవుతుంది). చట్టం ప్రకారం బాధిత ప్రజలకు ఇచ్చే పరిహారం సవరించిన	ప్రభుత్వం తన ఇష్టానుసారంగా రేటు నిర్ణయిస్తుంది. ప్రజలు గట్టిగా నిలబడితే కొంత పెంచుతుంది. ఏ విధమైన హేతుబద్ధత లేదు. కానీ బహిరంగ మార్కెట్ రేటుకన్నా తక్కువగా

<p>మార్కెట్ విలువకు మూడు రెట్లు తగ్గకూడదు అని చెప్తుందే కానీ, అంతే ఇవ్వాలని కాదు. చట్టం సెక్షన్ 26, 28 లోను, సెక్షన్ 107, 108 ప్రకారం అయా ప్రాంత ప్రజల అవసరాలు, స్థానిక పరిస్థితులను బట్టి ఎంత ఎక్కువ పరిహారాన్నైనా నిర్ధారించే అధికారం, వెసులుబాటు కలెక్టర్, ప్రభుత్వాలకు వుంది. కాబట్టి చట్టం ప్రకారం నిర్వాసితులకు తక్కువ పరిహారం వస్తుందని చెప్పటం పచ్చి అబద్ధం. ప్రభుత్వాల అలక్ష్యం, ప్రజల తెలియనితనం కారణంగా అతి తక్కువగా వున్న రిజిస్ట్రేషన్ల ధరను ఆధారంగా చేసుకుని ప్రజలను భయపెట్టి మార్కెట్ రేటు (లావాదేవీల వాస్తవ ధర) కన్నా తక్కువ ధరకు భూములను గుంజుకోవాలని ప్రభుత్వం చూస్తుంది. అసైన్డ్ భూమి, పట్టా లేకుండా సాగులో వున్న భూమిని కూడా పట్టా భూమితో సమానంగా పరిగణించి సమాన నష్టపరిహారం, పునరావాసం అందించాలి.</p>	<p>నిర్ణయిస్తుంది. దీంతో 2 ఎకరాలు కోల్పోయిన బాధితులు తరువాత ఒక ఎకరం కూడా కొనలేరు. దాంతో వాళ్లు తప్పనిసరిగా వ్యవసాయం నుండి బయటకు రావల్సిందే. తద్వారా సాగునీటి ప్రాజెక్టుల వల్ల నిర్వాసితులకు ఏ విధంగానూ లాభం జరగదు. అసైన్డ్ భూమికి ఎక్స్‌గ్రేషియా పేరుతో తక్కువ పరిహారం, కేవలం సాగులో వున్న భూమికి మరింత తక్కువ పరిహారం.</p>
<p>8. చట్టంలో హక్కుగా, ఖచ్చితంగా అందే నష్టపరిహారం, పునరావాసం</p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ మార్కెట్ విలువ ఒక ఎకరానికి లక్ష రూపాయలుంటే నష్టపరిహారం 3 లక్షలు + భూమి మీద ఆస్థుల విలువకు రెండు రెట్లు + నోటిఫికేషన్ నాటి నుండి మార్కెట్ విలువ మీద 12 శాతం వడ్డీ. ✦ అసైన్డ్ భూములు, పట్టాలు లేకుండా ప్రభుత్వ భూమిలో సాగులో వున్న వారికి కూడా అంతే పరిహారం ఇవ్వాలి. ✦ సాగునీటి ప్రాజెక్టులో భూమి కోల్పోతుంటే ప్రతి కుటుంబానికి నష్టపరిహారానికి బదులుగా కనీసం ఒక ఎకరం, ఎస్.సి., ఎస్.టి లైతే 2.5 ఎకరాలలోపు ఎంత భూమి కోల్పోతే అంత. ఆ భూమి కూడా సంబంధిత ప్రాజెక్టు ఆయకట్టులో ఇవ్వాలి. మొత్తం వారికి వచ్చే నష్టపరిహారంలో ఆ భూమి మార్కెటు విలువ మినహాయించి మిగిలిన భూమికి నగదు పరిహారం ఇవ్వాలి. ✦ ప్రతి ప్రభావిత కుటుంబానికి 5 లక్షల రూపాయలు ఒకేసారి లేదా నెలకు 2000 రూపాయల చొప్పున 20 సంవత్సరాలు లేదా ప్రాజెక్టులో అవకాశం వుంటే కనీస వేతనాలకు తగ్గకుండా ఒకరికి ఉద్యోగం. ఏది కావాలో బాధితులే ఎంచుకోవచ్చు. ✦ ప్రాజెక్టు కారణంగా ఇళ్లు కూడా కోల్పోయి నిర్వాసితులవుతుంటే ప్రభుత్వ గృహ నిర్మాణ పథకం ప్రకారం అన్ని సౌకర్యాలతో ఇల్లు, ఒక సంవత్సరం పాటు నెలకి 3,000 చొప్పున 36,000, ఎస్.సి, ఎస్.టి లైతే అదనంగా 50,000, నివాసం బదిలీ ఖర్చు కింద 50,000, పశువుల పాక / చిన్న దుకాణం ఉంటే 25,000, 	<p>ప్రభుత్వ దయా దాక్షిణ్యాలతో అందే అవకాశం వున్న పరిహారం 123 జీ.వో. ప్రకారం ప్రభుత్వం ఒక ఎకరా భూమికి 4 నుండి 6 లక్షల రూపాయలు చెల్లిస్తుంది. అంతకు మించి ఏ విధమైన పునరావాసం కల్పించదు. ఏ విధమైన హక్కులు ఉండవు. ఇల్లు కోల్పోతే దానికి నగదుగా విలువ కట్టి కొంత నష్టపరిహారం ఇస్తారు. అంతే కాని ఊరు మునిగితే మళ్ళీ ఒక ఊరిని నిర్మించరు. ఎవరికి వాళ్లు ఇచ్చిన డబ్బులు పట్టుకొని ఎక్కడ దొరికితే అక్కడ స్థిరపడాలి. వచ్చిన పరిహారంతో 100 గజాల స్థలం కూడా రాదు. రిజిస్టర్డ్ ధర ఆధారంగా వచ్చే నష్టపరిహారం కన్నా 1-2 లక్షలు అదనంగా ఇస్తున్నట్లు చెప్పి 2013 చట్టం ద్వారా అంతకంటే ఎన్నో రెట్లు అధికంగా అందే పునరావాస, పునరాశ్రయ సౌకర్యాలను దాచిపెడుతుంది. మొత్తంగా ఒక హక్కుగా, నిరాశ్రయులను బాధితులుగా సమాజ హితం కోసం</p>

<p>రిజర్వాయరులో చేపలు పట్టుకునే హక్కు, రీసెటిల్మెంట్ భృతి కింద 50,000, భూమికి భూమి, ఇల్లు, ఇంటి స్థలం రిజిస్ట్రేషన్ ఫీజు మాఫీ.</p> <p>✦ అన్ని కలిపితే ఒక లక్ష రూపాయలు రిజిస్ట్రేషన్ ధర వున్న ఒక ఎకరం భూమి కలిగిన నిర్వాసిత కుటుంబానికి కనీసం 10 లక్షల పరిహారం, డబుల్ బెడ్ రూం ఇల్లు, రిజర్వాయరులో చేపలు పట్టుకునే హక్కు వస్తుంది.</p> <p>✦ భూమికి భూమి కోరుకుంటే ఆయకట్టులో ఒక ఎకరం భూమితో పాటు ఐదు లక్షల రూపాయలు, డబుల్ బెడ్ రూం ఇల్లు వస్తుంది.</p>	<p>త్యాగాలు చేస్తున్న వారిగా కాకుండా బెదిరించి ఎంతో కొంత డబ్బు పడేసి వదిలించుకోవచ్చు అనే ధోరణి ఉంది.</p> <p>అటువంటివేమీ లేవు. ఒక వేళ ప్రభుత్వం ఇస్తామన్నా అవి హామీలే అవుతాయి కానీ హక్కుగా పొందలేరు. కేవలం ఒప్పంద పత్రాలు, ప్రకటన, రిజిస్ట్రేషన్, చెల్లింపు తప్ప ఏ ప్రక్రియా రాత పూర్వకంగా లేదు. ప్రజలను ఒక్కొక్కరిగా విడదీసి ప్రలోభాలకు, భయాలకు గురి చేయడమే కానీ, బహిరంగ సమావేశాలకు, ఉమ్మడి నిర్ణయాలకు, గ్రామ సభకి చోటే లేదు. పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం అస్సలు లేదు.</p>
--	--

పై విషయాలను పరిశీలిస్తే ఏ విధానం వల్ల ప్రజలకు మేలు జరుగుతుందో స్పష్టంగా తెలిసిపోతుంది. కొన్ని దశాబ్దాలపాటు కొన్ని లక్షల కుటుంబాల పోరాటం, ఆలోచనల నుండి పుట్టిన చట్టం, ఎన్నో రోజుల పాటు పార్లమెంటులో చర్చ జరిగిన తరువాత ఆమోదించిన చట్టం కన్నా నలుగురు అధికారులు, ముఖ్యమంత్రి నాలుగు గోడల మధ్య నిర్ణయించుకుని తెచ్చిన నాలుగు పేజీల ఉత్తర్వు గొప్పదని ప్రభుత్వం భావిస్తే అది అహంకారం, ప్రజల పట్ల చిన్న చూపు తప్ప ఏమీ కాదు.

భూముల రిజిస్ట్రేషన్ రేటులో వున్న లోపాలను సవరించకుండా, దానిని అవకాశంగా తీసుకుని ప్రజలను బ్లాక్ మెయిల్ చేసి, వారికి తక్కువ పరిహారం చెల్లించి లబ్ధిపొందాలని చూడటం ప్రజలెన్నుకున్న ప్రభుత్వానికి తగదు. అదీ ఈ ప్రాంత వనరులను, ప్రజల ప్రయోజనాలను రక్షిస్తామని పోరాడి ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన ద్వారా అధికారంలోకి వచ్చిన ప్రభుత్వానికి అసలే నైతికం కాదు. నిజంగా చిత్త శుద్ధి వుంటే రిజిస్ట్రేషన్ రేట్లలోని లోపాలను సవరించి, ప్రజలలో కూడా వాస్తవ ధరకు రిజిస్ట్రేషన్ చేసుకునేలా అవగాహన కల్పించాలి. వాస్తవ ధరకు, రిజిస్ట్రేషన్ ధరకు ఎక్కువ వ్యత్యాసం లేకుండా చేయాలి.

రైతు స్వరాజ్య వేదిక
(ఆర్.ఎస్.ఐ.)

మహిళా రైతుల సాధికార వేదిక
(మకాం)

విత్తనాలలో... జన్మ స్వచ్ఛతను కాపాడే పద్ధతులు

- ఎ) మంచి మూల విత్తనం వాడడం
- బి) వేర్పాటు దూరాన్ని పాటించడం
- సి) కేళీలు ఏరివేయడం

నాణ్యమైన మూల విత్తనాలు అనగా రైతులు తమ పంట నుంచి సేకరించిన మంచి విత్తనాలు లేదా పరిశోధనా సంస్థల నుంచి తీసుకువచ్చిన బ్రీడర్/ఫౌండేషన్ విత్తనాలు.

1) మూల విత్తనాలు

- ❖ బ్రీడరు విత్తనం : పరిశోధనా స్థానాల్లో తయారుచేసే విత్తనాలు 98 శాతం జన్మస్వచ్ఛత కలిగినవి.
- ❖ ఫౌండేషన్ విత్తనం : బ్రీడర్ విత్తనాలనుంచి, విత్తన అభివృద్ధి సంస్థలు పండించిన విత్తనాలనుంచి, తమ పంటలోని మంచి విత్తనాలను తిరిగి విత్తనోత్పత్తి కోసం దాచుకునే వాటిని ఫౌండేషన్ విత్తనాలు అంటారు.

2) ధృవీకరణ విత్తనం :

- ❖ విత్తన ధృవీకరణ సంస్థ వారు విత్తనోత్పత్తి చేసే పంటను సందర్శించి, విత్తనోత్పత్తికి కావలసిన ప్రమాణాలను గమనించి, ధృవీకరించినచో దానిని ధృవీకరించిన విత్తనం అంటారు.

3) ట్రూత్ ఫుల్ విత్తనం :

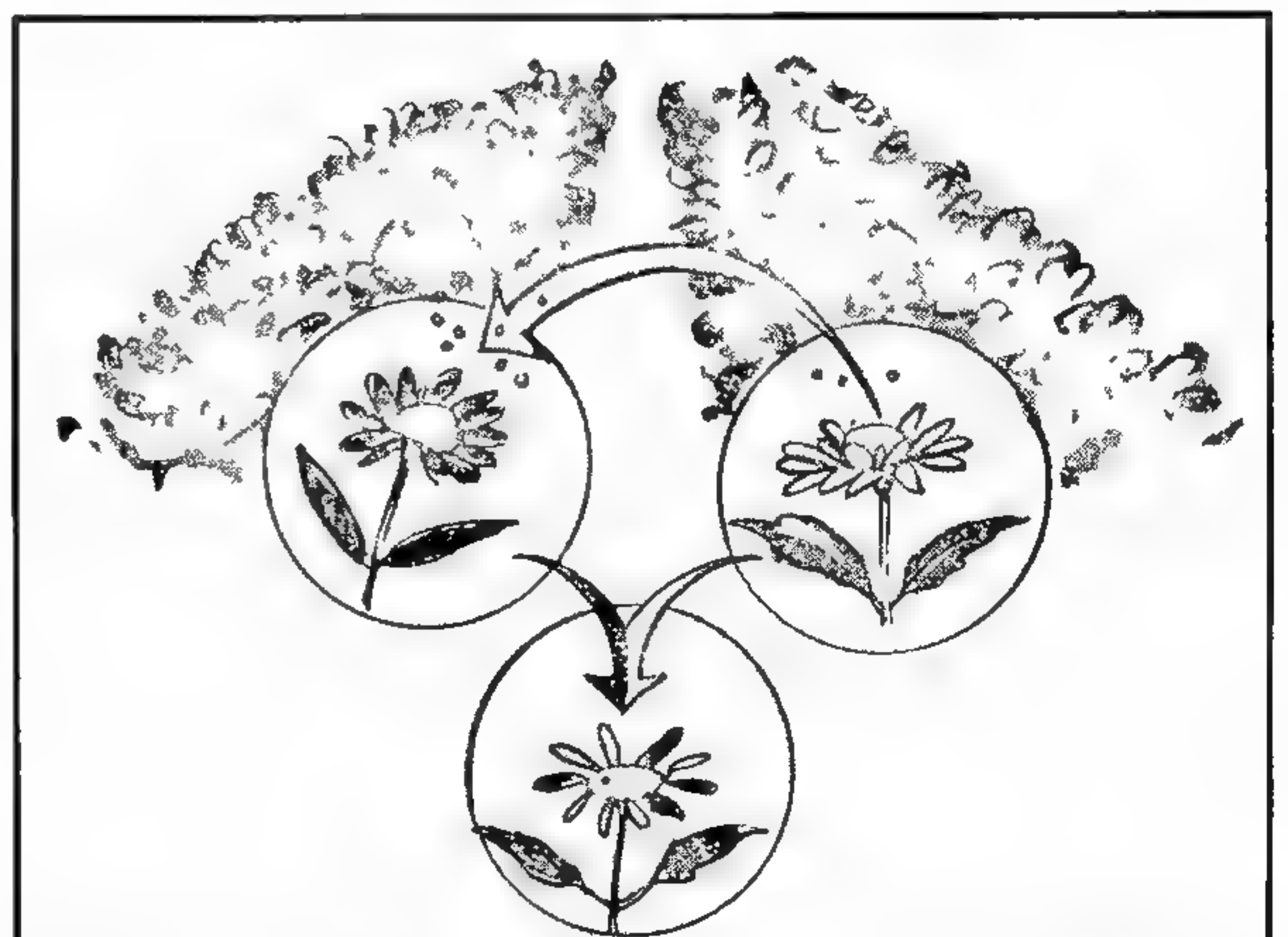
- ❖ ధృవీకరణతో పనిలేకుండా రైతులు కానీ, కంపెనీలు కానీ తాము పండించిన విత్తనంపై ప్రామాణికాలు చూపుతూ లేబుల్ వేసి అమ్మినచో దానిని ట్రూత్ ఫుల్ లేబుల్ విత్తనం అంటారు. (కంపెనీలు వీటిని రిసెర్చ్ హైబ్రిడ్స్ అని కూడా అంటూ వుంటారు).
- ❖ 1960లో ప్రభుత్వం ఈ విధానాన్ని ప్రవేశ పెట్టింది. వీటికి ప్రభుత్వ అనుమతి అవసరం లేదు. కానీ వీటిపై పేర్కొన్న నాణ్యతా ప్రమాణాలను విత్తన చట్టం నియంత్రిస్తుంది. సమస్యలు వున్నచో వినియోగదారుల ఫోరంలో ఫిర్యాదు చేయవచ్చు.

బి) వేర్పాటు దూరాన్ని పాటించడం :

ఒక మొక్క లేదా ఒక పువ్వులోని పుప్పొడి రేణువులు (పువ్వులోని 'మగ' భాగాలు) మరో మొక్క లేదా మరో పువ్వులోని 'ఆడ' భాగాల మీద పడి, విత్తనంగా తయారు కావడాన్ని పర పరాగ సంపర్కం అంటారు. పక్కపక్కన, దగ్గరగా వున్న మొక్కల మధ్య పరపరాగ సంపర్కానికి అవకాశం వుంటుంది. పక్క పక్కన వేర్వేరు రకాల (ఒకే పంట) మొక్కలు వున్నట్లయితే రకాల మధ్య సంకరం జరిగి, లక్షణాలు కలుస్తాయి. ఇది జరగకుండా వుండాలంటే (ఒకే పంటకు చెందిన) ఒక రకం మొక్కలకు, మరోరకం మొక్కలకు తగినంత వేర్పాటు దూరం పాటించాలి.

వేర్పాటు దూరం అంటే :

విత్తనోత్పత్తికి వేసిన పొలాన్ని... అదే రకం పంట మిగతా రకాల నుంచి వుంచవలసిన దూరాన్ని వేర్పాటు దూరం అంటారు. ఈ దూరం వివిధ పంటలలో వాటి లక్షణాలను బట్టి మారుతూ వుంటుంది. సహజంగా పరపరాగ సంపర్కం జరిగే పంటలలో (కంది, ఆముదం) ఎక్కువ వేర్పాటు దూరం, సహపరాగ సంపర్కం జరిపే

వేర్పాటు దూరం పాటించకపోవడం వల్ల ఒకే రకమైన పంటలలో వేరువేరు రకాల మధ్య పరపరాగ సంపర్కం వల్ల కల్తీ

మొక్కజొన్నలో సమయం రిత్యా వేర్పాటు దూరం

మొదటిసారి

విత్తిన పంట

30 రోజుల తరువాత

విత్తిన పంట

మొక్కజొన్నలో సాధారణ వేర్పాటు దూరం

మొక్కజొన్న
విత్తనోత్పత్తి పంట

చుట్టూ మొక్కజొన్నతో పాటు ఇతర
పంటలు, మొక్కలు మొ||

పంటలలో (వరి) తక్కువ వేర్పాటు దూరం అవసరం. వేర్పాటు దూరం పుప్పొడి ఎంతసేపు సజీవంగా వుంటుంది, ఒక పువ్వు/మొక్క నుంచి ఇంకొక పువ్వు/మొక్కకు ఎలా వ్యాప్తి చెందుతుంది (గాలి/ కీటకాల ద్వారా) అనే వాటి మీద ఆధారపడి వుంటుంది.

ఉదా: కంది LRG 41 విత్తనోత్పత్తికై చేసే పంట వున్నచో దానికి అన్ని వైపుల నిర్దిష్ట దూరంలో మరొకరకం కంది పంట ఉండకూడదు.

సహపరాగ సంపర్కం జరిగే పంటలలో పువ్వులోని పరాగరేణువులు అదే పువ్వులోని కీలాగ్రాన్ని చేరి ఫలదీకరణం చెందుతుంది. కనుక వేర్పాటు దూరం సహజంగా తక్కువగా ఉంటుంది. పరపరాగ సంపర్కం జరిగే పంటలలో ఒక పువ్వులోని పరాగరేణువులు వేరొక పువ్వులోని కీలాగ్రాన్ని చేరి ఫలదీకరణం చెందుతుంది.

సి) కేళీలు పరివేయడం :

విత్తనోత్పత్తికి ఉద్దేశించిన రకం పంట మొక్కలు కాకుండా, అదే పంటకు సంబంధించిన వేరే మొక్కలు

సహపరాగ సంపర్కం జరిగే పంటలలో వేర్పాటు దూరం (మీటర్లు)

పంట	ఫౌండేషన్ విత్తనం	ధృవీకరించబడిన విత్తనం	విత్తన మోతాదు (కిలోలు/ఎకరానికి)
వరి	3	3	20-25
రాగి	3	3	1-1.5
కొర్ర	3	3	2
పెసర	10	5	6-6.5
మినుములు	10	5	6-7
శనగలు	10	5	20-25
సోయ	3	3	20-25
నువ్వులు	100	50	2
వేరుశనగ	3	3	60 కిలోలు ఖరీఫ్/75 కిలోలు రబీ
టమాట	50	25	200 గ్రాములు

పరపరాగ సంపర్కం జరిగే పంటలలో వేర్పాటు దూరం (మీటర్లు)

పంట	ఫౌండేషన్ విత్తనం	ధృవీకరించబడిన విత్తనం	విత్తన మోతాదు (కిలోలు/ఎకరానికి)
మొక్కజొన్న	400	200	4-5
సజ్జలు	400	200	1.5-2
కందులు	200	200	2-3
పొద్దుతిరుగుడు	400	200	2.5
మిరప	400	200	650 గ్రా.
ఆముదం	600	300	2

వుంటే వాటిని కేళీలు అంటారు. విత్తనోత్పత్తిలో కేళీలు ఏరివేయడం చాలా ముఖ్యమైనది. విత్తనోత్పత్తి పొలం/పంటలో కేళీలు ఉంటే, ఆ కేళీ మొక్కల నుంచి పరపరాగ సంపర్కం ద్వారా విత్తనంలో జన్యుసంబంధమైన మార్పు వస్తుంది. దీనివలన విత్తన రకంలో మార్పులు వచ్చి నాణ్యత తగ్గిపోతుంది. పంట వివిధ దశలలో కేళీలను

గుర్తించి, పూతకు వచ్చే లోగా వీలైనంత త్వరగా వాటిని ఏరివేయాలి. ఇలా విత్తనోత్పత్తి కాలంలో కేళీలు ఏరివేయాలంటే ముందుగా విత్తనోత్పత్తికి ఎన్నుకున్న రకం బాహ్యలక్షణాలు (ఆకురకం, కాండం, రంగు, పూతరంగు మొ॥) మనకు బాగా తెలిసి ఉండాలి.

విత్తనశుద్ధి (సాంప్రదాయ పద్ధతులు)

విత్తన శుద్ధి: కావలసిన పదార్థాలు (ఒక ఎకరాకు)

పశువుల మూత్రం	2 లీటర్ల (వీలైనంత దేశీ ఆవు మూత్రం),
పశువుల పేద,	1 కిలో
పుట్టమన్ను	1 కిలో

పైన చెప్పిన పదార్థాలను కూడా విత్తన శుద్ధి చేయాలనుకున్న విత్తనాలతో బాగా కలిపి నీడలో నేలపై 1 గంట వరకూ ఆరబెట్టి, తర్వాత విత్తుకోవాలి. ఉదా: వరి

పశువుల మూత్రం, బూడిద, మరియు ఇంగువతో విత్తన శుద్ధి (ఒక ఎకరాకు)

కావలసిన పదార్థాలు

పశువుల మూత్రం	1 లీటరు ,
బూడిద	1/2 కిలో
ఇంగువ	100 గ్రాములు

పైన చెప్పిన పదార్థాలను బాగా కలిపి మిశ్రమంగా తయారు చేసి విత్తన శుద్ధి చేయాలనుకొన్న విత్తనాలతో కలిపి వెంటనే విత్తుకోవాలి. ఉదా: వేరుశనగ

ఇతర పద్ధతులలో విత్తనశుద్ధి

ఏ రకం విత్తనాలైనా విత్తడానికి సిద్ధం చేసుకున్న తరువాత ఆవు పాలు, నీళ్ళు 1:9 నిష్పత్తిలో కలిపి, విత్తనాలపై జల్లి, నీడలో ఆరనిచ్చి విత్తుకోవాలి.

లేదా ఒక లీటరు ఆవు మూత్రాన్ని సేకరించి 100 కిలోల విత్తనాలకు కలిపి, నీడలో బాగా ఆరనిచ్చి విత్తుకోవాలి. లేదా

విత్తనాలపై కొద్దిగా నీళ్ళు జల్లి, దానిపై పిడకల బూడిద చల్లి, నీడలో బాగా ఆరనిచ్చి విత్తుకోవాలి.

(బాగా తయారైన పిడకల బూడిదను విత్తనశుద్ధిలో ఉపయోగించటాన్ని పైన వివరించాం. బూడిదను పంటలపై చల్లి కూడా కొన్ని రకాల హానికారక పురుగులను నివారించవచ్చు. బూడిదను పండ్ల మొక్కలపై చల్లడం వలన మొక్కలకు పోషక పదార్థాలు (పోటాష్) లభించి, పండ్లకు మంచి పోషణ లభిస్తుంది. దీనిని ఉపయోగించటం వలన పంటలు ఆరోగ్యంగా కనిపిస్తాయి. ఒక ఎకరం పంటకు సుమారు 5 కిలోల పిడకల బూడిద అవసరమవుతుంది.)

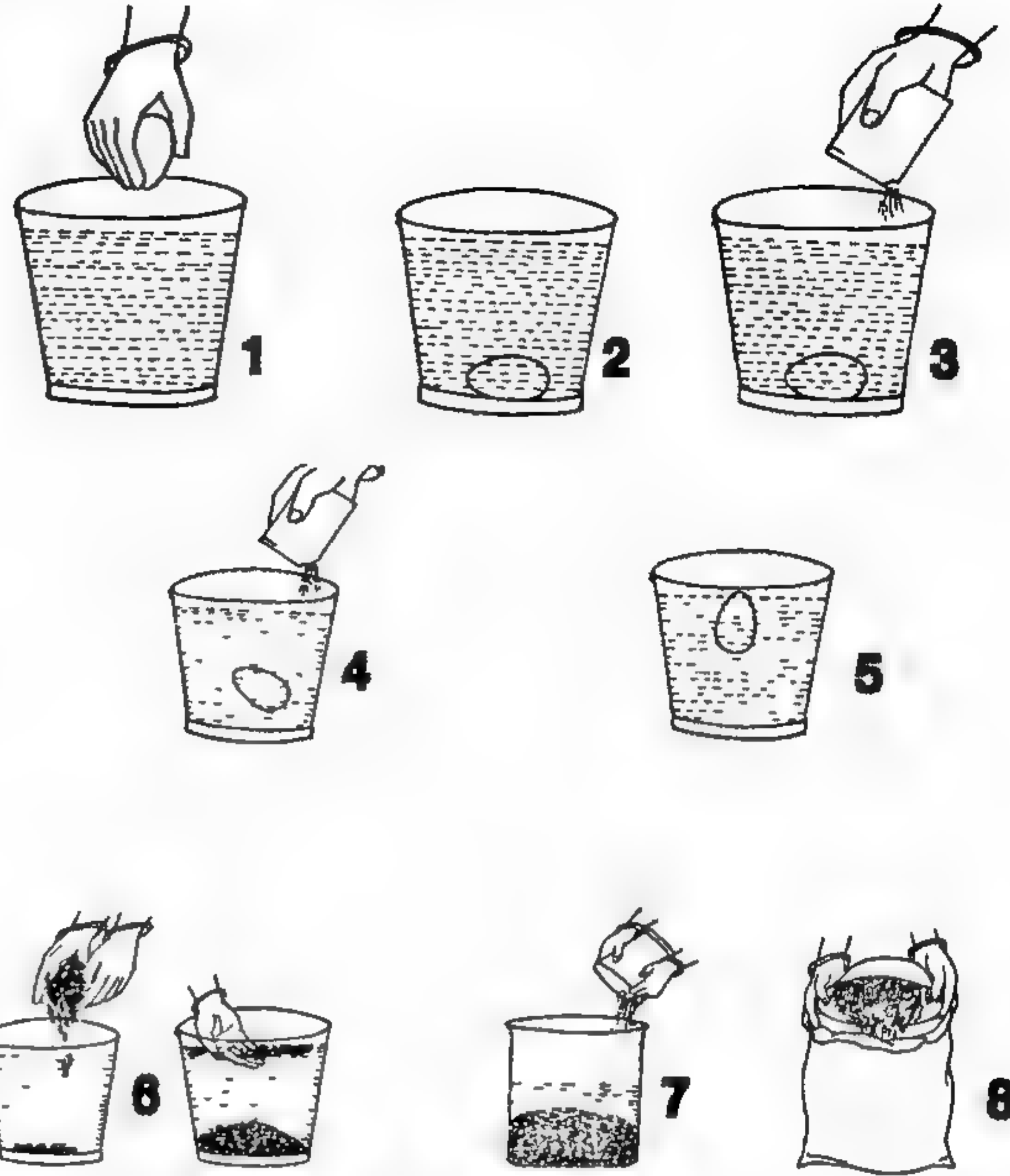

వివిధ పంటలలో విత్తన శుద్ధి

విత్తన శుద్ధి

వరి

- ❖ ఒక పాత్రలో 3/4వ వంతు నీటితో నింపి, దానిలో ఒక గుడ్డును మునిగి వుండేటట్లు వుంచాలి
- ❖ ఆ గుడ్డు నీటిపై తేలేవరకు ఉప్పు కలుపుతూ వుండాలి.
- ❖ ఈ నీటిలో వరి విత్తనాలను వేసి నీటిపై తేలుతున్న తాలును తీసివేయాలి.
- ❖ వరి విత్తనాలను ఆ నీటిలో 15 నిమిషాలు నానబెట్టిన తరువాత పాత్రలో నుండి తీసి మంచినీటితో కడగవలెను.
- ❖ ఆ విత్తనాలను నీడలో ఆరబెట్టవలెను
- ❖ వరి విత్తనాలను విత్తుటకు ముందు పైవిధంగా విత్తన శుద్ధి చేసినచో విత్తనం నుండి వచ్చు తెగుళ్ళను అరికట్టవచ్చు.

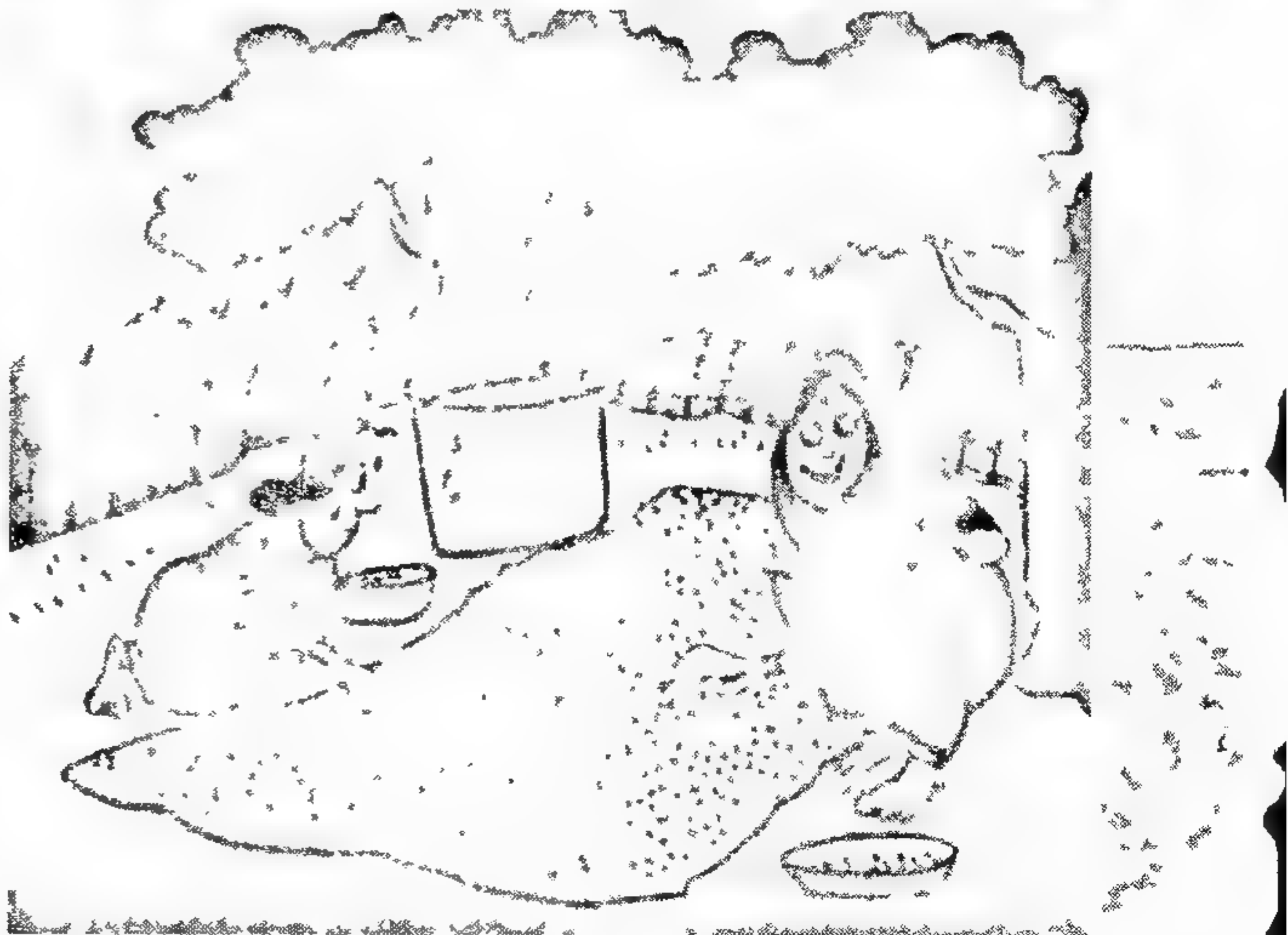
వేరుశనగ

- ❖ ఒక పాత్రలో నీటిని వేడిచేసి నూరు వరహాల (లాంటెనా) ఆకులను వేసి మూత పెట్టి రాత్రంతా వుంచాలి.
- ❖ మరుసటి రోజు కషాయాన్ని వడపోసి 100 గ్రా.ల బెల్లం కలపాలి.
- ❖ వేరుశనగ విత్తనాలకు ఈ కషాయాన్ని బాగా పట్టించి నీడలో ఆరబెట్టాలి.

జొన్న మరియు సజ్జ

- ❖ ఒక లీటర్ నీటిలో కొద్దిగా ఇంగువ వేసి బాగా కలపాలి.
- ❖ ఈ నీటిలో విత్తనాలను 15 నిమిషాలు నానబెట్టి, నీడలో ఆరబెట్టాలి.
- ❖ ఈ విత్తన శుద్ధితో జొన్నలో బూడిద తెగులును, సజ్జలో శిలీంధ్ర నంబంధిత తెగుళ్ళను నివారించవచ్చు.

'రూఫ్ గార్డెన్స్ నిండితే... భారతదేశం భాగ్యవిధాత'

డి.వి.రామకృష్ణ రావు, సహాయ సంపాదకులు, వ్యవసాయ పాడిపంటలు, వ్యవసాయ కమిషనర్-సంచాలకుల కార్యాలయం, హైదరాబాద్.

తుమ్మెటి రఘోత్తమ్ రెడ్డి గారి రూఫ్ గార్డెన్ ను ఇటీవల నేను స్వయంగా చూశాను. ఆయన గత ఆరు సంవత్సరాలుగా ఇంటి పైకప్పు / మేడపై కుటుంబానికి సరిపడా కూరగాయలను, కొన్ని పండ్లను, పువ్వులను కూడా పండిస్తున్నారు. చాలా చిన్న స్థలంలో ఎంత వైవిధ్యాన్ని సాగుచేసి చూపించవచ్చో అదంతా చేసి చూపించారు.

ఆయనకి వ్యవసాయ కుటుంబ నేపథ్యం ఉన్నా ఆయన వ్యవసాయంలో స్థిర పడలేదు. గణితంతో ఇంటర్మీడియట్ విద్యను పూర్తిచేయకుండానే సింగరేణి బొగ్గు గనిలో కార్మికుడిగా జీవితం ప్రారంభించి కొనసాగారు. అయితే ఆయనకు చిన్నప్పటినుంచి వ్యవసాయం పట్ల మక్కువ. తన ఆసక్తిని ఆయన ఈ కాలమంతా కొనసాగిస్తూనే ఉన్నారు. భూమిలోని బొగ్గునూ పైకి తీసారు, ఇప్పుడు మేడపైన పూలు, పండ్లు, కూరగాయలనూ తీసి చూపిస్తున్నారు. అంతే కాకుండా తన అనుభవాలను, పరిశీలనలను తాత్వికతతో కూడిన కొటేషన్స్ గా ఇప్పటికే 13 వేలకు పైగా రాశారు. ఆ రకంగా ఆయనది కార్మిక - కర్షక - సాహిత్య హృదయం అని చెప్పవచ్చు.

వారి రూఫ్ గార్డెన్ లో టమాట, వంకాయ, కాలీఫ్లవర్, క్యాబేజీ, ఉల్లి, దొండ, నేతిబీర, మిరప, మునగ, చేమగడ్డ వంటి కూరగాయలు, కరివేపాకు, పుదినా వంటి సుగంధ ద్రవ్యాలు, తోటకూర, బచ్చలి, గంగవాయిలి కూర వంటి ఆకు కూరలు, సీతాఫలం, రామాఫలం, అల్లనేరేడు, జామ, నిమ్మ, బత్తాయి, దానిమ్మ, పంపర పనస, సపోటా, బొప్పాయి, మామిడి ఇలా పండ్ల మొక్కలు, ఇంటిలోని కోళ్ళ కోసం కొర్ర, సజ్జ, జొన్న వంటి గింజనిచ్చే మొక్కలు పెంచుతున్నారు.

ఇక పూల విషయానికొస్తే ములకబంతి, నిత్య వరహాలు, చంద్రకాంతలు, సీతజడలు, బిళ్ళగన్నేరు, మల్లి, రంగు రంగుల మందారాలు, గులాబి, జాజి, రంగురంగుల బోగన్ విలియాలు పెంచుతున్నారు. 160 గజాల మేడ స్థలంలో 'హరిజాంటల్'గా అంటే సమతలంగానే కాక, వెర్టికల్ గా అంటే లంబంగా పైకి తీగల పందిరి సహకారంతో సాగును కొత్త అడుగులు వేయిస్తున్నారు. ఇంటి అవసరాలకు వుపయోగించుకుంటూ, ఎక్కువ వచ్చిన ఫలసాయాన్ని ఇరుగు

- పొరుగులతో పంచుకుంటున్నారు. ఈ పనిని ఆయన సొంత అభిరుచి, స్వయంకృషితో కొనసాగిస్తున్నారు. ఎవరినుంచి ఎటువంటి సహకారం తీసుకోలేదు.

'మట్టి ఆరోగ్యంతోనే మనిషి ఆరోగ్యం' అన్న మాట మనమంతా విన్నదే.. ఆయన మరొక అడుగు ముందుకు వేసి 'మట్టి, పర్యావరణ ఆరోగ్యాలతో కేవలం మనిషే కాదు సమస్త విశ్వ ఆరోగ్యం' అని అంటారు. అందువల్ల ఆయన మానవ కళ్యాణం అనే మాటకు బదులుగా 'విశ్వకళ్యాణం' అనే మాటను వినియోగిస్తారు.

అటువంటి దృష్టితో ఆయన ఎటువంటి రసాయన పురుగు మందులు, ఎరువులు వాడకుండా తన 'రూఫ్ గార్డెన్' కృషిని కొనసాగిస్తున్నారు. పశువుల పెంట, మేకల పెంట, కోళ్ళ పెంట వంటివి ఎరువులుగా వినియోగిస్తున్నారు. వేరుపురుగు, తెల్ల చీమలు వంటి వాటికి వేపపిండి, వేపనూనె వినియోగిస్తున్నారు. ఇంక ఇతరత్రా పురుగులను ఎప్పటికప్పుడు చేతితో ఏరివేయడం ద్వారా మొక్కలను సంరక్షిస్తున్నారు. ఎండిపోయిన, రోగంతో వడలిపోయిన వాటిని తుంచి తొలగిస్తున్నారు.

రూఫ్ గార్డెన్ - తుమ్మెటి రఘోత్తమ్ రెడ్డి అభిప్రాయాలు

"రూఫ్ గార్డెన్ వలన క్రిమి సంహారక మందులు వాడని తాజా కూరగాయలు, పండ్లు లభిస్తాయి. ఆరోగ్యపరంగా వీటి

విలువ ఇంత అని చెప్పలేము. ఇంటిలోపల చల్లగా ఉంటుంది. కూలర్, ఎ.సి.లు వాడనక్కర లేదు. విద్యుత్ ఆదా అవుతోంది. అందరికీ మందు వేసవి అయితే రూఫ్ గార్డెన్ చల్లదనంతో తమకు పండు వేసవి. కంటికి పచ్చని ప్రకృతి కనిపిస్తుంది. మంచిగాలి, మనసుకు ప్రశాంతత లభిస్తాయి. మనలో సృజనాత్మకత పెంచుతుంది. ఇంటిలో అనవసర గొడవలు సమసి కొంత శాంతి నెలకొంటుంది. తద్వారా ఇంటిల్లి పాదికి, మనతో సంబంధాలు ఉన్న అందరికీ ప్రశాంతత లభిస్తుంది. ఇట్లా కంటికి కనిపించని బహుళ ప్రయోజనాలు రూఫ్ గార్డెన్ల వలన సిద్ధిస్తాయి”.

“మా ఇంటి అడుగు స్థలం 163 గజాలే! మూడున్నర సెంటుకు కొంచెం తక్కువ. అరఫీటు అటు ఇటుగా రూఫ్ కూడా అంతే విస్తీర్ణం. స్థలం ఖరీదు అధికం కనుక కూరగాయ మొక్కల కోసం స్థలం కొనడం మానుకుని, ప్లాటు ఎంటుందో అంత స్థలాన్ని రూఫ్ మీద నిర్మించుకోవాలనుకున్నాను.

ఇంటి నిర్మాణ సమయంలోనే, రూఫ్ గట్టిదనం, వాలు గురించి శ్రద్ధ తీసుకున్నాను. ఇవి సాధారణంగా అందరూ తీసుకునే జాగ్రత్తలే. రైతుకుటుంబం నుంచి వచ్చినవాణ్ణి కనుక, సేద్యం నా అభిరుచిగా మారింది. రైతుకుటుంబం నుండి వచ్చినవాణ్ణి కనుకనే వ్యవసాయోత్పత్తులు క్రిమిసంహారక మందులతో ఎంత విషతుల్యం అవుతున్నాయో తెలుసు. ఇంటర్ చదివే రోజుల్నుంచీ కూరగాయల పెంపకం

పట్ల ఆసక్తిని పెంచుకున్నాను. నేను సింగరేణి క్వార్టర్స్ లో వున్నన్ని సంవత్సరాలు స్థలం సమస్యలేకుండే. హైదరాబాద్ కు మారాలనుకున్న తర్వాతనే నాకు పెరటి తోటకు స్థలం సమస్య ఎదురైంది. రూఫ్ గార్డెన్ ఆలోచనలతో స్థలం సమస్యని అధిగమించాను.

ఆరు సంవత్సరాల క్రితం రూఫ్ గార్డెన్ ని మిద్దె మీద ప్రారంభించాను. సుమారు ఇరవై వేల రూపాయలు ఖర్చుచేసి ఉంటాను. బరువు పనులు విషయంలో మా అబ్బాయి తిలక్ సాయం మినహా ఒక్క కూలీని కూడా వాడుకోలేదు. రూఫ్ గార్డెన్ ని మించిన వ్యాయామశాల లేదు.

గత ఆరు సంవత్సరాలుగా బయట మార్కెట్ లో కూరగాయలు కొనలేదు. రసాయన ఎరువులు పురుగు మందులు లేని కూరగాయల్ని పొందుతున్నాం. పెస్టిసైడ్స్ కొట్టని కూరగాయలు - అది చాలా చాలా ముఖ్యమైన విషయం.

అనేక విషయాల పట్ల, సామాజిక విషయాల పట్ల పట్టింపు ఉన్నవాళ్ళు కూడా తమని తాము నిర్లక్ష్యం చేసుకుంటున్నారు. ఆహారం విషయంలో మరీ అధ్వాన్నం. ఆహారం ఎంత కలుషితమవుతోందో, దాన్ని ఉత్పత్తి చేసే క్రమంలో ఎన్ని విషాలను క్రిమిసంహారక మందుల పేరుతో ఉపయోగిస్తున్నారో అందరికీ తెలుసు. తినేవాళ్ళ ఆరోగ్యం చెడిపోవడమే కాదు, ఆయు:ప్రమాణం తగ్గిపోతోంది. అన్నీ తెలిసిన వాళ్ళు, వనరులు ఉన్నవాళ్ళు స్థలం లేకపోయినా రూఫ్ గార్డెన్ లను ఏర్పాటు చేసుకొని, మంచి కూరగాయలను, పండ్లను పండించుకోవచ్చు. తమ ఆరోగ్యాన్ని కాపాడుకోవడం ద్వారా, సమాజ ఆరోగ్యాన్ని కాపాడిన వాళ్ళు అవుతారు. కేవలం పండ్లు, కూరగాయలే కాదు ఇంతకు ముందు చెప్పుకున్న అనేక కనబడని ప్రయోజనాలు రూఫ్ గార్డెన్ తో ముడిపడి ఉన్నాయి. మన కృషినిబట్టి, అవగాహన శక్తిని బట్టి అవన్నీ మన అనుభవంలోకి వస్తాయి.”

మన రైతుల వలనే రఘోత్తమ్ మంచి విత్తనాల కోసం అవస్థ పడుతున్నారు. ఈ సమస్యను అధిగమించడానికి తనంతట తానే విత్తనాలను కూడా ఉత్పత్తి చేసుకుంటున్నారు. స్థూల పోషకాలు, సూక్ష్మపోషకాలు, మట్టి నాణ్యత సమస్యలు, విత్తనాల సేకరణ - పరిరక్షణ, చీడపీడలకు సంబంధించి ప్రత్యామ్నాయ యాజమాన్య పద్ధతులకై అన్వేషిస్తున్నారు. మొక్కలకోసం ఉపయోగించే తొట్టెలు, నిర్మించుకున్న తొట్టెలు,

ఉపయోగించిన మట్టి అన్నింటిని చాలా సూక్ష్మంగా పరిశీలించి తగిన పద్ధతులను ఉపయోగిస్తున్నారు. వ్యవసాయానికి మూల సూత్రం 'పునః చంక్రమణం' (రీసైక్లింగ్) కాబట్టి, ఆ సూత్రాన్ని పదార్థ వినియోగంలో, యాజమాన్యంలో మెళకువతో వుపయోగిస్తున్నారు. వనరులు వృథా కాకుండా పరిరక్షిస్తున్నారు. రఘోత్తమ్ గారి అభిరుచి, కృషికి ఆయన సహచరి రూప గారు, అబ్బాయి తిలక్ సహకారం ఉంది. అంటే ఇంటిల్లిపాది పూనుకుంటే ఇలాంటి ప్రయత్నాన్ని ముందుకు తీసుకుపోవచ్చు.

మొత్తంగా ఇవాళ నగర ప్రాంతాల్లోని సమాజం ఇటువంటి 'రూఫ్ గార్డెన్' వైపు దృష్టి సారించాల్సిన అవసరం ఎంతో ఉంది. గాలి, నీరు, మట్టి, శబ్దం, తినే ఆహారం అన్నీ కలుషితమైపోతున్న ఈ పరిస్థితుల్లో సమాజ, పర్యావరణ ఆరోగ్యాలు దెబ్బతింటున్నాయి. సమస్త ప్రాణికోటికి ముప్పు వాటిల్లుతోంది. క్యాన్సర్ వంటి ప్రాణాంతక వ్యాధులు సర్వసాధారణమయిపోయి మనుషులు ప్రాణాంతక వ్యాధుల బారినపడి అర్ధాంతర, అసహజ మరణాల పాలవుతున్నారు.

ప్రజల్లో రకరకాల కాలుష్యాలపైన అవగాహన పెరగడం, ఆరోగ్యకరమైన ఆహారం పట్ల దృష్టి పెరగడం వారు రూఫ్ గార్డెన్ల గురించి ఆలోచించడానికి కారణమవుతోంది. గతంతో పోలిస్తే పంటల ఉత్పత్తి విధానంలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి. ప్రాసెసింగ్ కు, నిల్వచేయడానికి అనుకూలమైన రకాలను పరిశోధనలతో తయారు చేస్తున్నారు. ఆకర్షణీయంగా కనబడడానికి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు. ఈ క్రమంలో రుచికరమైన మన దేశవాళి రకాలు అన్ని పంటల్లోను కనుమరుగయిపోతున్నాయి. రూఫ్ గార్డెన్ల ద్వారా మనవైన రకాలను మనం అభివృద్ధి చేసుకోవచ్చు. రూఫ్ గార్డెన్లతో కుటుంబాలకు స్వావలంబనతో పాటు పెరుగుతున్న జనాభా అవసరాలు తీరుతాయి. ఆత్మవిశ్వాసం పెరుగుతుంది. మార్కెట్ నిండా కృత్రిమ రంగులు, దారుణమైన విషపూరిత మందులతో నిండిపోయిన పదార్థాలే మనకు లభిస్తున్నాయి. ఇవన్నీ దీర్ఘకాలంలో మనిషేనే కాదు మొత్తంగా పర్యావరణాన్ని నాశనంచేసే పరిస్థితి ఉంది. మన పూర్వీకులు మనకు ఆరోగ్యకరమైన, పునరుత్పత్తి శక్తికలిగిన భూమిని, గాలిని, నీటిని, పర్యావరణాన్ని మనకందించారు. మరి మనం అలాంటి నాణ్యతతో, పునరుత్పత్తి శక్తితో ఉన్న పర్యావరణాన్నే మన భవిష్యత్ తరాలకు అందిస్తున్నామా? అనేది మనమంతా

ప్రశ్నించుకోవాల్సి ఉంది. ఈ పరిస్థితుల్లో వ్యవసాయం పట్ల మన దృష్టి మారాల్సి ఉంది. లాభాపేక్ష నుండి సుస్థిర ప్రకృతి సేద్యం వైపు మరలాల్సి ఉంది. ఇలాంటి వేయి ఆలోచనలు కలిగించడంలో వ్యవసాయ సంస్కృతిని ముందుకు తీసుకుపోవడంలో, మొక్కలతో సంభాషించడంలో రూఫ్ గార్డెన్లు తోడ్పడతాయి.

మన పిల్లలు ప్లాస్టిక్ పువ్వులు, ప్లాస్టిక్ బొమ్మలతో ఆడుకుంటున్నారు. ఆటలలో పందాలే తప్ప సమిష్టి భావన లేదు. ఒకరినొకరు ఎదుర్కోవడానికి ప్లాస్టిక్ గన్నులే ఆడుకునే వస్తువులు. అందరిని తొక్కేసి పైకి ఎదిగే 'బిజినెస్', 'మోనోపలి' లాంటి ఆటలు ఆడుకుంటున్నారు. వారికి కష్టించి మొక్కలను పెంచడం, వాటిని పరిశీలించడం, ఫలితాన్ని పొందడం, నలుగురితో పంచుకోవడం, మొక్కల్ని కాపాడుకోవడం వంటి విలువల్ని రూఫ్ గార్డెన్ల ద్వారా మనమే నేర్పించాలి. మన రైతుల కష్టంపై గౌరవం కలిగి, వారి సాగు సమస్యలకు పరిష్కారాలు కనుగొనగలిగే ఇంటింట పంటల పరిశోధనలకు మనమంతా వేదికలు కావాలి.

ఇటువంటి తరుణంలో రఘోత్తమ్ 'రూఫ్ గార్డెన్'ల ప్రత్యామ్నాయాన్ని ఎంతో సృజనాత్మకంగా ఆవిష్కరిస్తున్నారు. ఇది ఆశాజనకం, మంచి పరిణామం. దాదాపు కోటి జనాభా ఉన్న హైదరాబాద్ నగరంలో దాదాపు ఒక 20 లక్షల ఇళ్ళు ఉన్నాయి అని అనుకుంటే, సగటున 100 గజాలు (2సెంటల్లు) మేడపైన స్థలం ఉంటుందనుకుంటే ఆ స్థలంలో ఈ ప్రయత్నాన్ని ప్రతి ఒక్కరూ చేయవచ్చు. 20 లక్షల ఇళ్ళు $\times$ 2 సెంటల్లు = 40,00,000 సెంటల్లు అవుతాయి. అంటే వంద సెంటల్లు ఒక ఎకరం కాబట్టి, నగరంలో దాదాపు 40 వేల

ఎకరాలలో ఈ రూఫ్ గార్డెన్ సాగు సాధ్యమవుతుంది. సునిశితంగా ఆలోచించి ఆచరణకు దిగితే అంతకన్నా రెట్టింపు స్థలమే సాగుకు లభ్యమౌతుంది.

రూఫ్ గార్డెన్ మొక్కల పెంపకంలో జాగ్రత్తలు :

డాబా పైకప్పు బలంగా మొక్కల బరువు మోయగలిగేలా ప్రణాళిక చేసుకోవాలి. పైకప్పు కారకుండా ఉండాలి. మురుగు నీటి పారుదల సౌకర్యం తప్పనిసరిగా ఉండాలి. ప్రణాళికా బద్ధంగా మొక్కలు నాటాలి. కుండీల్లో నింపే మిశ్రమం తేలికపాటి బరువు ఉండేలా చూసుకోవాలి. నీళ్ళ ట్యాంక్ ను పైనే అందుబాటులో ఉండేలాగా చూసుకోవాలి. గాలి వేగాన్ని తగ్గించే మొక్కలను చుట్టూ పెంచాలి. కుండీలను సూర్యరశ్మి సోకే విధంగా ఏర్పాటు చేయాలి. లోతుగా పెరిగే వేర్లు ఉన్న మొక్కలను పెద్ద కుండీలలో, పైపైన పెరిగే వేర్లున్న మొక్కలను చిన్నకుండీలలో పెంచాలి. బరువైన పెద్దకుండీలను భవనం బలమైన భాగాలలో (బీమ్లపై) ఉంచాలి. కుండీలో తేమ పరిస్థితులను బట్టి అవసరమైనప్పుడు నీరందించాలి. ఎల్లప్పుడూ కుండీలలో కలుపు మొక్కలు, మొక్కలపై పురుగులు, తెగుళ్ళు ఆశించకుండా చూడాలి. కుండీలను గాలిసోకే

విధంగా ఒకదానికొకటి ఎడంగా ఉండేటట్లు అమర్చాలి. విషప్రభావం ఉన్న రసాయనాలను, మందులను పిచికారీ చేయకూడదు.

అయితే ఉద్యానశాఖ వారు ఇటువంటి రూఫ్ గార్డెన్ లు పెంచాలనుకునే వారికి 2012 నుంచీ సహకారం అందిస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఇప్పటికే ఈ ఐదేళ్ళలో 2500 మందికి పైగా ఉద్యానశాఖ సహకారంతో రూఫ్ గార్డెన్ లను పెంచుకుంటున్నారు. మొత్తంగా నగరంలో దాదాపు తొమ్మిది, పదివేల మంది దాకా ఇలాంటి ప్రయత్నాన్ని ముందుకు తీసుకువెళ్తున్నారు. ఇది చాలా మంచి విషయం. అయితే నగరంలోని ఇళ్ళ సంఖ్యతో పోల్చి చూస్తే, ఈ సంఖ్య ఒక శాతం కూడా కాదు. వీరిలో చాలామంది ఫేస్ బుక్ మాధ్యమంలో 'మన ఇంటిపంట గూగుల్ గ్రూప్ గా ఏర్పడి, ఒకరికొకరు సలహాలు, సహకారం అందించుకుంటున్నారు. సర్వసాధారణంగా ఎక్కువ మంది మంచి విత్తనాలు, ఎరువులు విషయంలో సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్నారు. చీడ పీడల నివారణ విషయంలో ప్రత్యామ్నాయ మెళకువల కోసం వెదుకులాటలో ఉన్నారు. కొంత మంది దిగుబడి అంత ప్రోత్సాహకరంగా లేదని భావిస్తున్నారు. సరైన విత్తనాలు, ఇతర అవసరమైన సాంకేతిక సహకారం వారికి చేరవేయగలిగితే ప్రతి ఒక్కరూ రూఫ్ గార్డెన్ లను పెంచగలుగుతారు. పచ్చని కాంతులు, మనసులను చల్లబరిచే వాతావరణం తమ సొంతం చేసుకోగలుగుతారు. ఆ దిశగా అందరం దృష్టి సారించాల్సి వుంది.

రూఫ్ గార్డెన్ ల ప్రయత్నాన్ని స్థలాభావం ఉండే నగరాలు, టౌన్ లలో చేపట్టడం ఎంతో ఉపయోగకరం, అవసరం. రూఫ్ గార్డెన్ లపై సర్వత్రా వ్యక్తమవుతున్న ఆసక్తిని దృష్టిలో పెట్టుకుంటే నిరుద్యోగ యువత ఈ రంగంలో స్వయం ఉపాధికి ప్రణాళిక వేసుకోవచ్చు. ఎంతో మంది రూఫ్ గార్డెన్ తమకు ఏర్పాటు చేయడంలో సహకరిస్తే ఈ ఆలోచనని ముందుకు తీసుకుపోగలమనే ఉత్సాహాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

ఇలాంటి ఆలోచనలు ముందుకు తీసుకుపోవడంలోనే మనందరి భవిష్యత్తు, శ్రేయస్సు, మనుగడ ముడిపడి ఉన్నాయి. అందువల్ల మానవ కళ్యాణ పరిధిని దాటి విశ్వకళ్యాణానికి బాటలు వేద్దాం. మనిషిని, ప్రకృతిని, పర్యావరణాన్ని కాపాడుకుందాం.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ పరిపాలనా తీరుకిది నిదర్శనం బాబు - దళిత

రవి కుమార్, న్యాయవాది

బాబా సాహెబ్ అంబేడ్కర్ 125వ జయంతి సందర్భంగా గల్లీ నుండి ఢిల్లీ స్థాయి నేతల ఊక దంపుడు వుపన్యాసాలు, మొక్కబడి నివాళుల హోరు చూసాం. ఆ హోరు నుంచి బయటపడి మాటలకు, చేతలకు, వాగ్దానాలకు వాస్తవాలకు, ఆలోచనలకు, ఆచరణకు మధ్య వున్న వ్యత్యాసాన్ని అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం వుంది.

అందుకు ఇటీవలి కాలంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని గుంటూరు జిల్లాలో నివాసం వుంటున్న ఇద్దరి ఇళ్లు ఉదాహరణగా వుపయోగపడవచ్చు. ఆ ఇద్దరిలో ఒకరు రాష్ట్రానికి ముఖ్యమంత్రి అయితే రెండవ వ్యక్తి ఒక పేద కుటుంబానికి చెందిన దళితుడు. ఒకరిది రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలను నేరవేర్చడానికి ప్రభుత్వం వారు కేటాయించిన అధికారిక నివాసం అయితే మరొకరిది పేదరికాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుని ప్రభుత్వం వారు మంజూరు చేసి సహకారం అందించిన ఇందిరమ్మ ఇల్లు. ఆక్రమ నిర్మాణాలుగా ఆరోపించబడ్డ ఇద్దరి నివాసాలకు సంబంధించి ఏం జరిగిందనే దాన్ని బట్టి మనం అంబేడ్కర్ ఆశయాలు, ఆలోచనలను సమాజం, వ్యవస్థ ఎంత మేరకు ఇముడ్చుకుందో వాస్తవ అంచనాకి రావచ్చు. ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో వున్న కుల వివక్ష, అణచివేత తీవ్రతను అంచనా వేయవచ్చు.

ఐలా మాణిక్యరావు గుంటూరు జిల్లా ప్రత్తిపాడు నియోజకవర్గం పెదనందిపాడు గ్రామ నివాసి. అతడి తాతల కాలం నుంచి పెదనందిపాడులోని శృశానానికి వెళ్లే దారిలో రోడ్డు పక్క ప్రభుత్వ భూమిలో వారి కుటుంబం గుడిసెలో నివాసం ఉంటున్నారు. చిన్నప్పుడు నుండి ఆ ఊరిలోనే పెరిగి, ఇంటర్మీడియట్ వరకు చదువుకుని కొంత తెలివి తెచ్చుకుని స్వతంత్రంగా బతకడానికి, ఎదగడానికి ప్రయత్నించాడు. గ్రామస్థాయిలో కాంగ్రెస్ పార్టీ కార్యకర్తగా కూడా ఉండేవాడు. ఎస్.సి, బి.సి.లకు చెందిన ఇళ్లు, ఇతర నిర్మాణపు పనులు కాంట్రాక్టు మీద తీసుకునే పనిని బతుకుతెరువుగా, ఆర్థికంగా ఎదగడానికి మార్గంగా ఎంచుకున్నాడు. భార్య వనజాక్షి కుట్టు

పనులతో కుటుంబ అవసరాలకు తోడ్పడేది. 2008 సంవత్సరంలో తాము వుంటున్న స్థలంలోనే తన భార్య వనజాక్షి పేర ఇందిరమ్మ ఇల్లు మంజూరైంది. 2010లో కట్టడం మొదలు పెట్టాడు. మండల ఎం.పి.సి, ఎమ్మెల్యే ఆధ్వర్యంలోని ఇందిరమ్మ కమిటీ సిఫార్సు మేరకే జిల్లా కలెక్టరు ఇంటిని మంజూరు చేసారు. అప్పటి వరకు గ్రామంలో ఎవరూ స్థలం, ఇల్లు మంజూరీకి ఎటువంటి అభ్యంతరం పెట్టలేదు.

ఈ నేపథ్యంలో 2010లో గ్రామ పంచాయితీ సర్పంచ్ పదవికి ఉప ఎన్నికలు జరిగాయి. అప్పటి వరకు కాంగ్రెస్ పార్టీలో వున్న వ్యక్తి తెలుగుదేశం పార్టీ మద్దతుతో సర్పంచ్ పదవికి పోటీ పడ్డారు. దానికి మాణిక్యరావు, మరికొంత మంది అభ్యంతరం తెలిపారు. ఏకగ్రీవంగా సర్పంచ్ ఎన్నిక జరగాలని సూచించారు. ఒక దళితుని ఈ స్వతంత్ర వైఖరి ఆధిపత్య కులానికి చెందిన సర్పంచ్ అభ్యర్థి, వారికి మద్దతిస్తున్న మండల ప్రజా ప్రతినిధి సహించలేకపోయారు. అంతే సీను మారిపోయింది. ఈ సందర్భానికి అంబేడ్కర్ మాటలు అతికినట్లు సరిపోతాయి. “నువ్వు సమానత్వం కావాలని అడిగితే వాళ్ళకు కష్టం కలుగుతుంది. ఎలా వున్న వాళ్ళు అలాగే వుండిపోవాలని వాళ్ళు కోరుకుంటున్నారు. నీ హీనస్థితిని నువ్వు గుర్తించి, వారికి దూరంగా వుంటూ ఎప్పట్లాగే నీచమైన, దరిద్రమైన, వెనుకబడిన, అమాయక బతుకు బతికితే వాళ్ళు నిన్ను ప్రశాంతంగా ఉండనిస్తారు. ఎప్పుడైతే నీ స్థాయిని పెంచుకోవడం ప్రారంభిస్తావో, ఆ క్షణంలోనే గొడవ వచ్చేస్తుంది...” అదే జరిగింది.

సర్పంచ్ ఎన్నికయిన వెంటనే ఆధిపత్య కులానికి చెందిన కొంత మంది గ్రామస్థులు పంచాయితీ, తహశీల్దారు, జిల్లా కలెక్టరుకు మాణిక్యరావు ఇంటి నిర్మాణం వలన శృశానానికి వెళ్ళే దారి ఆక్రమణకు గురవుతుందని, దింపుడు కల్లానికి ఇబ్బంది అవుతుందని మంజూరు చేసిన స్థలం, ఇల్లు రద్దు చేయాలని ఫిర్యాదు, తీర్మానం చేశారు. ఇల్లు మంజూరుకు సిఫార్సు సంతకం చేసిన మండల ప్రజాప్రతినిధి దీనంతటికీ

మార్గదర్శకత్వం వహించారు. సాధారణంగా ఇటువంటి అంశాలపై నెమ్మదిగా స్పందించే యంత్రాంగం వెంటనే కార్యరంగంలోకి దిగి, రోజుల వ్యవధిలోనే స్థలం పట్టాను రద్దు చేయడంతో పాటు, ఇంటి నిర్మాణం ఆపివేయవలసిందిగా నోటీసు ఇచ్చింది. రెవెన్యూ రికార్డులు అందుబాటులో లేకుండా, సమగ్ర సర్వే జరపకుండా, సబ్డివిజన్ ప్రకారం హద్దులు నిర్ణయించకుండా కేవలం పై పై పరిశీలనతోనే ఇంటి నిర్మాణం పాతిక శాతం వరకు శ్మశాన స్థలంలోకి చొచ్చుకు వచ్చిందని నిర్ధారించేశారు. వాస్తవానికి వారి ఇల్లు శ్మశానానికి 50-60 మీటర్ల దూరంలో వుంది. అప్పటి నుండి ఆ ఇంటిని కూలగొట్టడానికి గ్రామ, మండల నాయకులు చేయని ప్రయత్నం లేదు. అయితే ఎంతో కొంత చైతన్యం వున్న మాణిక్యరావు డివిజన్, జిల్లా స్థాయి అధికారులకు వినతిపత్రాలతో, సమాచార హక్కు ద్వారా సాధించిన సమాచారంతో, కోర్టుల సాయంతో ఆ ప్రయత్నాలను అడ్డుకుంటూ వచ్చాడు.

2014లో రాష్ట్రంలో జరిగిన అధికార మార్పుతో తమ కులం వారే అన్ని స్థాయిల్లో అధికారంలోకి రావడంతో వేరే వర్గం రెట్టించిన ఉత్సాహంతో కూల్చివేత ప్రయత్నాలను మమ్మూరం చేసింది. తమకు అనుకూలమైన అధికారులను తెచ్చుకుని మరీ వేధింపులకు గురి చేసింది. మాణిక్యరావుకి మండలం నుండి రావలసిన బిల్లులు ఆపివేసి ఆర్థికంగా దెబ్బతీసారు. కష్టపడి సంపాదించిన సొమ్ముతో రూపాయి రూపాయి కూడబెట్టుకుని కట్టుకున్న ఇంటిని కూలగొట్టే ప్రయత్నాలతో తీవ్ర మానసిక ఒత్తిడికి గురి చేశారు. అయినా మాణిక్యరావు తన ఆత్మగౌరవాన్ని కోల్పోవడానికి, వారి ముందు తలొంచడానికి సిద్ధపడలేదు. అలా సిద్ధపడి ఉంటే అసలు ఈ సమస్యే వచ్చేది కాదు. ఒక వేళ ఇంటి నిర్మాణంలో అక్రమం, అక్రమణ వున్నా ఎవరూ ఫిర్యాదు చేసేవారు కాదు. రాష్ట్రంలో రాజ్యాంగ బద్ధ పాలనకు బదులు కుల బద్ధ పాలన సాగుతుందని ఈ అనుభవంతో మాణిక్యరావుకు తెలిసి వచ్చింది.

డివిజనల్ రెవెన్యూ అధికారి తహశీల్దారు ఆదేశాలపై స్టే ఇచ్చినా కూడా వాటిని మెరుగుపరచి, కాగితాలను తారు మారు చేసి, ఏ మాత్రం వివరణకు అవకాశం ఇవ్వకుండా చాటుగా ఆదేశాలను రూపొందించి ఇల్లు కూలగొట్టడానికి

మార్చి నెలలో రంగం సిద్ధం చేశారు. చివరి ప్రయత్నంగా మాణిక్యరావు భార్య వనజాక్షి హైకోర్టును ఆశ్రయించింది. కోర్టులో విచారణకు వస్తుందని తెలిసి ఆఫీసుల మీద అదే రోజున వనజాక్షిని ఇంటిలో నుంచి ఈడ్చి ఇల్లును నేలమట్టం చేశారు. కేసు పూర్వాపరాలను విచారించిన హైకోర్టు, అధికారుల చర్యను తప్పుపడుతూ తిరిగి అదే స్థలంలో ఇల్లు కట్టాల్సిందిగా ఏప్రిల్ 4న తీర్పునిచ్చింది. ప్రస్తుతం ఇల్లు కూలగొట్టిన స్థలంలోనే ఉన్నత న్యాయస్థానం ఇచ్చిన ఉత్తర్వుల ఆసరాతో శిథిలాలకు బట్టలు అడ్డుగా కట్టుకుని మండుబెండల్లో నివాసం ఉంటున్నారు.

నాణానికి మరోవైపు చూద్దాం ఆంధ్రప్రదేశ్ గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడు గారి గురించి కొత్తగా ఎవరికీ పరిచయం అక్కరలేదు. రాష్ట్ర విభజన తరువాత ఉమ్మడి రాజధానిగా హైదరాబాదులో పదేళ్లు అవకాశం వున్నా, అప్పటికే అధికార నివాసం, కార్యాలయం పేరిట కోట్లు ఖర్చుపెట్టినా ఓటుకు నోటు కేసు దెబ్బకు పైళ్ళు, సామాను సర్దుకుని హైదరాబాద్ కార్యాలయం విజయవాడకు, నివాసం గుంటూరు జిల్లాకు మార్చవలసి వచ్చింది. అయితే ఆయన అధికార నివాసం అన్ని నిబంధనలను అనుసరించి ప్రభుత్వమే నిర్మించిన సక్రమ కట్టడం కాదు. ఉండవల్లి గ్రామ పరిధిలో కృష్ణానది కరకట్ట మీద నదీ పరిరక్షణ చట్టాన్ని ఉల్లంఘిస్తూ కట్టిన 'లింగమనేని హౌస్', ప్రభుత్వమే పట్టా ఇచ్చిన స్థలంలో, ప్రభుత్వమిచ్చిన సహకారంతో ఒక దళితుడు కట్టుకున్న ఇందిరమ్మ ఇంటినే అక్రమమని కూలగొట్టిన అధికార యంత్రాంగం, సాక్షాత్తూ ముఖ్యమంత్రిగారే ఒక అక్రమ కట్టడాన్ని తన అధికారిక నివాసంగా మార్చుకుందామనే సరికి మాత్రం ఆ భవనానికి హంగులు చేకూర్చడానికి కోట్ల రూపాయల ప్రజా ధనాన్ని వెచ్చించారు. పైగా ఆ నివాసాన్ని ప్రభుత్వం లీజుకు తీసుకుందా, లింగమనేని వారు స్వచ్ఛందంగా ప్రభుత్వానికి విరాళంగా ఇచ్చారా, అక్రమ కట్టడం కనుక ప్రభుత్వం వారు స్వాధీనం చేసుకున్నారా, అలా చేసుకుని వుంటే కూలగొట్టకుండా ఏ నిబంధనల ప్రకారం ఆ భవనాన్ని కొనసాగిస్తున్నారు వంటి జవాబు దొరకని ప్రశ్నలు చాలా వున్నాయి.

తాదేపల్లి, తుళ్లూరు ప్రాంత పరిసరాలను 2014లో రాజధాని ప్రాంతంగా ప్రకటించినప్పుడు కరకట్ట మీద, నదీ

గర్భంలోకి చొచ్చుకు వచ్చిన కట్టడాలపై పెద్ద ఎత్తున ఆరోపణలొచ్చాయి. ప్రభుత్వం విచారణ జరిపి తగిన చర్యలు తీసుకుంటామని హామీ ఇచ్చింది. నీటి పారుదల శాఖ మంత్రి 2014 డిసెంబర్ 31వ తేదీన పత్రికా విలేఖరులతో కృష్ణానదిలో నౌకావిహారం చేస్తూ ఈ అక్రమ కట్టడాలను చూసి చలించిపోయి విలేఖరుల ముందే సంబంధిత అధికారులతో చరవాణితో మాట్లాడి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలని ఆదేశాలిచ్చారు. అక్రమ కట్టడాలకు ఇచ్చిన అనుమతి, పట్టాల పై విచారణ నివేదికను తయారు చేసి తగు చర్యల నిమిత్తం ముఖ్యమంత్రి గారి ముందు పెడతామని చెప్పారు. అందులో మన 'లింగమనేని హౌస్' కూడా ఒకటి. తదనుగుణంగా 2015 ఫిబ్రవరి నెలలో మండల తహశీల్దారు ఆ భవన యజమానులకు నోటీసులు కూడా ఇచ్చారు. వారేదో సమాధానమిచ్చారు. ఆ సమాధానానికి అధికారులు సంతృప్తి చెందారో లేదో ఇప్పటి వరకు తేలలేదు. ప్రాథమికంగా కరకట్ట మీద, నది ప్రవాహక ప్రాంతంలో అది కూడా వ్యవసాయ భూములలో పక్కా కట్టడాలన్నీ నదీ పరిరక్షణ, వ్యవసాయ భూముల మార్పు చట్టాల ఉల్లంఘనే, రెవెన్యూ, ఉదా అధికారుల అనుమతితోనే కట్టుకున్నామన్న భవన యజమానుల వాదన కూడా నిలబడదు. చట్టానికి వ్యతిరేకంగా అనుమతులిచ్చే అధికారం అధికారులకు కూడా లేదు. భవనాల జాబితా, నివేదిక ముఖ్యమంత్రి గారికి అందచేస్తే ఆ జాబితా చూసి ముచ్చట పడి అందులో ఒక భవనాన్ని అధికార నివాసంగా ఎంచుకుంటారని అధికారులు ఊహించి వుండరు. తగు చర్యలను తీసుకోవడమంటే ఇదేనని నీటిపారుదల శాఖ మంత్రి కూడా ఊహించారో లేదో తెలియదు.

ప్రాథమిక స్థాయిలో అక్రమ కట్టడాలని నిర్ధారించి నోటీసులిచ్చిన తరువాత విచారణ, చర్యలు పూర్తి కాకముందే అందులోని ఒక భవనంలో స్వయంగా ముఖ్యమంత్రి గారే అధికార నివాసమేర్పరుచుకుంటే ఇంక ఏ అధికారైనా ఆ భవనాలపై చట్టం ప్రకారం చర్య తీసుకోగలరా? పూర్తి స్థాయి సర్వే చేయకుండా తన నివాసాన్ని కూలగొట్టవద్దంటూ మొత్తుకున్న ఐలా వనజాక్షి, మాణిక్యరావుల గోడు వినకుండా కూలగొట్టడానికి పూనుకున్న అధికారుల చర్యల నుండి రక్షణకు వారు హైకోర్టును ఆశ్రయించాల్సి వచ్చింది. చంద్రబాబుగారు వుంటున్న అక్రమ కట్టడం పై ఫిర్యాదు చేసినా

చర్యలు తీసుకోని అధికారుల నిర్లక్ష్యం పై స్వయాన ఆ నియోజకవర్గ శాసనసభ్యుడు గౌరవ హైకోర్టును ఆశ్రయించాల్సి వచ్చింది. ఇదీ వైరుధ్యం.

ఈ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో ప్రతి వ్యక్తికి ఒకే విలువ లేదనీ, వారు కులం, హోదా, పలుకుబడి ననుసరించి చట్టాల అమలు వుంటుందని అధికారుల భిన్న వైఖరి స్పష్టం చేస్తుంది. అధికారంలో వున్నప్పుడు ఏమీ చేసినా చెల్లుతుందనే అహంకార భావన ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి గారి చర్యలలో స్పష్టమవుతుంది. ఒక అక్రమ కట్టడాన్ని సక్రమం చేయడానికి వాస్తు సరిపోతే చాలు, ఇంక ఏ చట్టాలు, భవన నిర్మాణ నిబంధనలు అవసరం లేదనే కొత్త సంప్రదాయాన్ని గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టారు. అదే శాసనంగా అధికారులు భావిస్తున్నారు. మరి అదే నిబంధనను దళితుని ఇంటికి కూడా వర్తింపజేస్తే ఏవో కొన్ని వాస్తు మార్పులు చేసి తన ఇంటిని రక్షించుకునేవాడు కదా.

కూలగొట్టిన దళితుని ఇల్లు ఉంది. గౌరవ సాంఘిక సంక్షేమ శాఖామాత్యుల నియోజకవర్గంలోనే. దళిత వర్గానికి చెందిన ప్రజా ప్రతినిధి, మంత్రి అయి కూడా సాటి దళితుని ఇంటిని అన్యాయంగా, కుట్రపూరితంగా కూలగొడుతుంటే ఏమీ చేయలేని పరిస్థితి అయినది. మంత్రిగారు తన స్వతంత్రతను చాటుకునే ప్రయత్నం చేస్తే మాణిక్యరావుకు పట్టిన గతే పడుతుందనేది నిస్సందేహం. మాణిక్యరావు చూపించిన ధైర్యాన్ని, ఆత్మగౌరవాన్ని ఆయన చూపించలేక పోయారు. పైగా చంద్రన్న సంక్షేమ యాత్రలంటూ కులాధిపత్యాన్ని నెత్తిన మోస్తున్నారు. అంబేద్కర్ ఊహించినట్టే పూనా ఒడంబడిక ద్వారా తయారయిన బానిస సంస్కృతికి ఇది నిదర్శనం.

చంద్రబాబు గారు అంబేద్కర్ 125 జన్మదినం సందర్భంగా మాట్లాడుతూ దళితుల అభివృద్ధికి సేవా భావంతో పని చేయాలని పిలుపునిచ్చారు. అంబేద్కర్ ఆలోచనలపై ఆయనకున్న అవగాహన అది. ఆయన అంబేద్కర్ రచనలు చదవకపోయినా, కనీసం పక్కనున్న వారైనా చదివి వాటి సారం చెబితే బాగుండేది. దళితులు కోరుకునేది సేవా భావం కాదు. సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వ భావం. కులాలకతీతంగా ఆ భావనను ప్రభుత్వ యంత్రాంగంలో, తన పార్టీ ప్రతినిధుల్లో తనలో తీసుకునిరావడానికి ప్రయత్నిస్తే పెదనందిపాడు వంటి సంఘటనలు పునరావృతమయ్యే అవకాశం తగ్గుతుంది.

భారీ వర్షాన్ని సైతం లెక్కచేయకుండా ఉత్సాహంగా సాగిన గిరి సహకార సంఘం మహాసభ

ఒక సంవత్సర కాలంగా విశాఖపట్నం జిల్లా జి.మాడుగుల మండలంలోని ఆదివాసీ ప్రాంతంలో ఆదివాసీ రైతులతో ఒక సహకార సంఘం నిర్మాణమవుతూ వచ్చింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయ వృత్తిదారుల యూనియన్ (ఎ.పి.వి.వి.యు) పూర్తి సహకారం, కృషి ఫలితంగా ఆదివాసీ యువతీ, యుకులు, “గిరి సేంద్రియ రైతుల పరస్పర సహకార పరిమితి సంఘం”లోకి 150 మంది సభ్యులను సమీకరించారు. ఇందులో మహిళా రైతులు కూడా భాగ స్వాములుగా వున్నారు. ఈ సహకార సంఘం మొదటి మహా సభ 2016 మే 18న గడుటూరు పంచాయితీలోని గనుగురోలు గ్రామంలో 150 మంది ప్రతినిధులతో విజయవంతంగా జరిగింది. మహాసభ సమయానికి భారీ వర్షం పడుతున్నా లెక్కచేయకుండా ప్రతినిధులు వర్షంలో తడుస్తూనే మహాసభ కార్యక్రమాలను నిర్వహించుకున్నారు. ఈ మహాసభ విజయవంతం కావాలని ఐ.టి.డి.ఎ ప్రాజెక్టు ఆఫీసర్ గారు కూడా సందేశం పంపించారు.

ముఖ్య అతిథిగా హాజరైన జి.మాడుగుల మండల తహసిల్దార్ మాట్లాడుతూ, రైతులు చిరుధాన్యాలను పెద్ద ఎత్తున పండించి, ఆహార భద్రతను, ఆదాయాన్ని సమకూర్చుకోవాలని పిలుపు ఇచ్చారు.

తాగుడు లాంటి దుర్వ్యవసాలకు దూరంగా వుండాలని ఆయన ఆదివాసీలకు పిలుపు ఇచ్చారు. ఆదివాసీ రైతుల విజ్ఞప్తి మేరకు సహకార సంఘం సమావేశాలకు, ప్రాసెసింగ్ యూనిట్ల కోసం 1 ఎకరం ప్రభుత్వ భూమి కేటాయిస్తామని హామీ ఇచ్చారు.

“శక్తి” సంస్థ నుండి డా॥ శివరామ కృష్ణ, జాతీయ లేబర్ కౌన్సిల్ సభ్యులు పి. చెన్నయ్య, ఎన్.ఎ.పి.ఎం నాయకులు బి. రామకృష్ణ రాజు, సి.ఎస్.ఎ. రీజనల్ కో-ఆర్డినేటర్ వెంకటరావు, సి.ఎస్.ఎ. నుండి సహకార సంఘాల బాధ్యతలు చూస్తున్న సోమా శ్రీనివాసులు, మన్నెంలో మల్లిక్, సమాలోచన చక్రధర్ తదితరులు మహాసభలో మాట్లాడారు. పి.ఎస్. అజయ్ కుమార్ మాట్లాడుతూ, ఆదివాసీ సహకార సంఘం రాజ్ మా మార్కెటింగ్ లో ఎదుర్కున్న అనుభవాలను వివరించారు. సహకార సంఘ నిర్మాణానికి సహకరించిన వాలంటీర్లు రాజేష్, యశ్వంత్ లను మహాసభ అభినందించింది. 2015-16 సంవత్సర జమా ఖర్చుల నివేదికను మహాసభ ఆమోదించింది. 2016-17 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను సహకార సంఘ బాధ్యతలను వంతల రాజు నుండి సీదరి శ్రీను, తీసుకున్నారు. స్థానిక వ్యవసాయ అధికారి (ఎ.ఓ.) కూడా సమావేశంలో పాల్గొన్నారు.

10 సంవత్సరాలలో ఒక గ్రామాన్ని కరువు బారిన పడకుండా ఎలా చేయవచ్చు?

నీటి కొరత తీవ్రంగా వున్న ప్రాంతాలలో కూడా కరువు రాకుండా నివారణ చేపట్టడం సాధ్యమేనని అనేక ఉదాహరణలున్నాయి.

0-2 సంవత్సరాలు

కేంద్రీకరణ:

నీటి నిల్వ కట్టడాలను
పునరుద్ధరించడం. ఇందు
కోసం పెట్టుబడులను
పెట్టడం.

సామర్థ్యం: ప్రతి గ్రామంలోనూ సగటున 3.75 బిలియన్ల (375 కోట్ల) లీటర్ల వర్షపు నీటిని అందించగల 340 హెక్టార్ల భూమి అందుబాటులో వుంటుంది. ఈ నీరు త్రాగునీరు, ఇంటి అవసరాలు, కనీస సాగునీరు అందించేందుకు సరిపోతుంది.

అవకాశాలు: మహాత్మాగాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం క్రింద ప్రతి గ్రామంలోనూ సగటున 21 నీటి సేకరణ కట్టడాలను నిర్మించవచ్చు. ఈ సంవత్సరం 5 లక్షల కట్టడాలకు ప్రణాళిక రూపొందించారు.

ప్రభావం: 2 సంవత్సరాలలో నరిపోయినంత నీరు సమకూరుతుంది. నిల్వ వుంటుంది. భూగర్భ జలాలు పెరుగుతాయి. దీని వల్ల ఋతుపవనాల వల్ల వచ్చే ఎగుడు దిగుడులను ఎదుర్కోవడం సాధ్యమవుతుంది.

6-8 సంవత్సరాలు

కేంద్రీకరణ:

పశుసంపదను, మత్స్య
సంపదను పున
రుద్ధరించడం

సామర్థ్యం: పశుపోషణను చేపట్టడం ద్వారా, ఒక ఆవు/ గేదె నుండి రోజుకు 86 రూపాయల ఆదాయం సంపాదించవచ్చు. గ్రామీణ దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన వుండేవారి ఆదాయంతో పోల్చితే ఇది 4 రేట్లు.

అవకాశాలు: మాంసాహారానికి, పాల ఉత్పత్తులకు రోజు రోజుకూ డిమాండ్ పెరుగుతున్నది. రాజస్థాన్ లో 10 మేకలను మేపుకునే ఒక రైతు వ్యవసాయ ఆదాయం కంటే రెట్టింపు ఆదాయం పొందుతున్నారు.

ప్రభావం: తీవ్ర కరువు పరిస్థితులలో, రైతులకు ప్రత్యామ్నాయ ఆదాయ వనరులుండడం ఎప్పుడూ ఉపయోగపడుతుంది.

4 అంచెల విధానమిది

3-5 సంవత్సరాలు

కేంద్రీకరణ:

సాగు నీటి
అందుబాటును బట్టి
వ్యవసాయాన్ని
పునరుద్ధరించేందుకు
పూనుకోవడం.

సామర్థ్యం: గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం క్రింద చేపట్టిన ప్రతి కట్టడం, సన్న, చిన్న కారు రైతులకు రెండవ పంటకు హామీ ఇస్తూ ఒక హెక్టారు భూమికి సాగునీరు అందిస్తుంది.

అవకాశాలు: కొన్ని సామాజిక వర్గాల ప్రైవేట్ భూములలో వ్యవసాయ కార్యకలాపాలు నిర్వహించేందుకు గ్రామీణ ఉపాధిహామీ క్రింద అవకాశం వుంది.

ప్రభావం: సరైన పంటల ప్రణాళికతో, 3 సంవత్సరాలలోనే రెట్టింపు ఆదాయం పొందవచ్చు. ఋతు పవనాల ఎగుడు, దిగుడుల మీద ఆధారపడకుండా వ్యవసాయం నడుస్తుంది.

9-10 సంవత్సరాలు

కేంద్రీకరణ:

ఉద్యాన పంటలు / చెట్ల
పెంపకం

సామర్థ్యం: రైతులు వాణిజ్య పంటల వైపు మారాలను కున్నప్పుడు ఉద్యాన పంటల వైపు (కూరగాయలు, పండ్లు, పూలు) మళ్ళడం మంచిది. ఆహార ధాన్యాల పంటల కంటే ఎక్కువ ఆదాయాన్ని వీటి ద్వారా పొందవచ్చు.

అవకాశాలు: ప్రభుత్వాలు జాతీయ ఉద్యానమిషన్ ద్వారా కొంత సహకారం అందిస్తున్నాయి.

ప్రభావం: ఋతుపవనాలను తట్టుకునే అవకాశం వుంది. పెట్టుబడిపై ఖచ్చితంగా అదనపు ఆదాయం వస్తుంది.

ఇది మొత్తంగా కరువును ఎదుర్కొనే కార్యక్రమంలో భాగమవుతుంది.

వాసిలోనూ, రాసిలోనూ విస్తారమైన మీ
వ్యాపార సువర్ణావకాశాలను సుసంపన్నం
చేసేందుకు సంసిద్ధమైన సువిశాలమైన వేదిక
అగ్రిటెక్స్ 2016. ఏకకాలంలో కస్తమర్లతో
ప్రత్యక్ష సంబంధాలు; పరిశ్రమకు చెందిన
అతి కీలకమైన వ్యక్తులతో, నిర్ణాయక
శక్తులతో విలువైన విషయాలపై
సంప్రదింపులు, సమావేశాలు; పోటీ
మార్కెట్లో మరింత దృఢంగా నిలబడి
పురోగతిని పెంచుకునే వ్యూహ
నిర్మాణావకాశాలు; మీ అభివృద్ధి కి అందమైన
సోపానాలను సమకూర్చే సంగమ స్థలం
అగ్రిటెక్స్ 2016.

635882

2726.

6340.

49965

వ్యవసాయానికి వినూత్న తేజం పాడి పరిశ్రమకి మహాసోపానం

వ్యవసాయం - పాడి పరిశ్రమల అంతర్జాతీయ మహా ప్రదర్శన
సెప్టెంబర్ 8,9,10 తేదీలలో
హైటెక్స్ ఎగ్జిబిషన్ సెంటర్, హైదరాబాద్

రైతులు, ఎగ్జిబిటర్ల ప్రయోజనాలే ప్రధాన లక్ష్యంగా, వ్యవసాయం, పశు
సంవర్ధన, పాడి పరిశ్రమకి సంబంధించిన సమకాలీన సాంకేతిక
పరిజ్ఞానాలు, అధునాతన మైన పద్ధతులను అందుబాటులోకి తెచ్చేందుకు
తలపెట్టిన మహా సంకల్పానికి ఆచరణ రూపమే అగ్రిటెక్స్ 2016 అనే
ఆలోచన. నలుగురూ మెచ్చేలా నాలుగోసారి నిర్వహించబోతున్న ఈ
మహా ప్రదర్శన కు ముహూర్తం సెప్టెంబర్ 8, 9, 10 తేదీలు. పంటల
పరిరక్షణ, ఆహార భద్రత వంటి అనేక కీలకమైన అంశాలపై మనల్ని జ్ఞాన
సంపన్నులను చేసే విలువైన సమాచార, విజ్ఞాన సదస్సులు:

అందుబాటులో వున్న సాంకేతిక పరిగ్గానాలు; అధునాతన మైన
అన్వేషణలను గురించి అంతర్జాతీయ స్థాయికి చెందిన వివిధ దేశాల
వ్యవసాయ నిపుణులు, శాస్త్రవేత్తలు, పరిశ్రమ ప్రముఖులు ఈ సదస్సులో
పాల్గొనటం ఒక ప్రత్యేక విశేషం.

వ్యవసాయం, పాడి పరిశ్రమాభివృద్ధి రంగాల్లో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా వస్తున్న
విప్లవాత్మకమైన మార్పుల్ని మీ స్వంతం చేసి, మీ అభివృద్ధి క్రమాన్ని మరింత
వేగవంతం చేసేందుకు తీర్చిదిద్దిన ప్రత్యేక ప్రదర్శనారూపమే అగ్రిటెక్స్
2016.

Organized by:

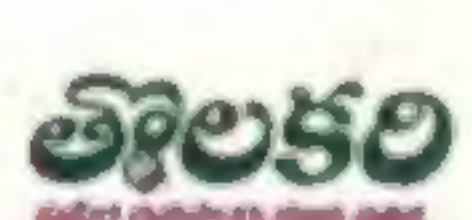
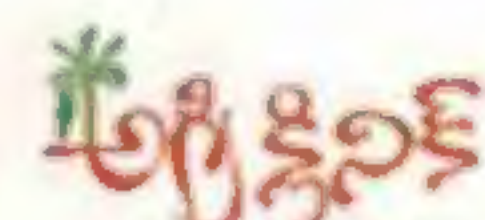
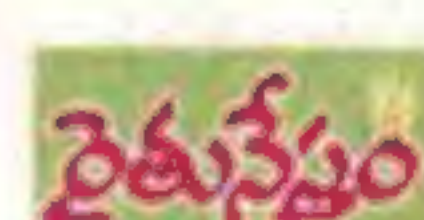
Supported by:

In Association with:

Media Partners:

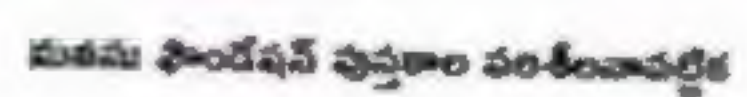

Pradeep Bandari, Exhibition Manager | +91 779 902 8687 | pradeepb@kenes-exhibitions.com

Level 3, Trade Fair Office Building, HITEX Exhibition Center, Izzat Nagar, Hyderabad 500 084 Telangana, India
+91 040 6522 1616 | www.kenesexhibitions.com

PRINTED, PUBLISHED and OWNED BY M.LEELA PRASAD, PRINTED AT M/S NAVYA PRINTERS,
RAJBHAVAN ROAD, SOMAJIGUDA, HYDERABAD, PUBLISHED AT 16-11-741/1/A/3,
MOOSARAM BAGH, HYDERABAD-500 036. EDITOR : Dr. G.V. RAMANJANEYULU

పుస్తకం పంపిణీ	KLVA102M275
పుస్తకం పేరు	కొలకరి
తేదీ	07 February 2025
మొందు లెక్క	YES
వెలుగో లెక్క	YES
మొత్తం పేజీలు	41
పెద్ద పైకా పేజీలు	NO
క్లౌజ్ పేజీలు	NO
కలె పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	sr. sharmila
పేజీలు బైండింగ్ చేసినది	sr. sharmila
స్టాఫ్ చేసినది	APSA
పరిశ్చ చేసినది	HEMA
పేజీలు పరిశ్చాపించినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
స్టాఫ్ చేసినది	
పరిశ్చ	MAHAR